

NOWA SZANSA

Badania w zakresie
kształcenia,
szkolenia zawodowego
i zatrudnienia nieletnich
wobec których
zastosowano środki
zapobiegania
i zwalczania demoralizacji
i przestępczości

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

RAPORT KOŃCOWY Z BADANIA 2

Ocena kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobowego i funkcjonowania społecznego w ocenie kuratorów sądowych i pracodawców przyjmujących na praktykę zawodową nieletnich

Publikacja powstała w ramach projektu „NOWA SZANSA” POWR.02.20.00-00-0020/19 Priorytet II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.20 Wysokiej jakości dialog społeczny w zakresie dostosowania systemów edukacji i szkolenia do potrzeb rynku pracy, dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Raport opracowała: mgr Sylwia Huczuk-Kapłuk

Konsultacje z ekspertami:

dr Dariusz Majerek
mgr Piotr Żywiecki
dr Filip M. Furman
mgr Iwona Lipiec
mgr Joanna Rusinkiewicz
mgr Aneta Janik- Barciś

Spis treści

I. Wprowadzenie	4
II. Podstawy metodologii badań.....	5
Przedmiot badań.....	6
Problemy badawcze	6
Narzędzia badań	7
Procedura badawcza	8
Opis metod statystycznych wykorzystanych do analizy danych.....	9
III. Charakterystyka badanych osób – kuratorzy sądowi.....	12
Wykres 3. Kuratela zawodowa a społeczna	14
IV. Charakterystyka badanych osób – pracodawcy.....	15
V. Całościowa analiza uzyskanych wyników z badań	17
ROZWÓJ ZAWODOWY, OSOBOWY I FUNKCJONOWANIE SPOŁECZNE NIELETNICH W ODNIESIENIU DO ORGANIZOWANEGO DLA NICH KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ZAWODOWEGO W OCENIE KURATORÓW SĄDOWYCH	17
ROZWÓJ ZAWODOWY, OSOBOWY I FUNKCJONOWANIE SPOŁECZNE NIELETNICH W ODNIESIENIU DO ORGANIZOWANEGO DLA NICH KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ZAWODOWEGO W OCENIE PRACODAWCÓW PRZYJMUJĄCYCH NA PRAKTYKĘ ZAWODOWĄ NIELETNICH	51
VI. Wnioski.....	75
VII. Dobre praktyki i rekomendacje.....	90
VIII. Spis tabel	95
IX. Spis wykresów	96

I. Wprowadzenie

Nadrzędnym celem badań prowadzonych w ramach ogólnopolskiego projektu badawczego pt. „NOWA SZANSA” jest zwiększenie udziału partnerów społecznych w kształtowaniu strategii dostosowania kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy nieletnich, wobec których zastosowano środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości (Ustawa z dnia 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich dalej: UPN) poprzez przeprowadzenie 4 badań o zasięgu ogólnopolskim oraz upowszechnienie i zaprezentowanie wyników badań i analiz na forum instytucji dialogu społecznego w formie 136 stanowisk/ opinii. Uzyskane w ramach projektu wyniki badań mają służyć do sformułowania rekomendacji/opinii w zakresie wdrożenia lepszych mechanizmów systemu kształcenia i zatrudnienia nieletnich w oparciu o dialog społeczny (zaangażowanie partnerów społecznych tj. związków pracodawców) nad skutecznymi działaniami wspierającymi nieletnich w kształceniu i podejmowaniu zatrudnienia.

Celem poznawczym badania głównego nr 2 jest poznanie opinii kuratorów sądowych i pracodawców przyjmujących na praktykę zawodową na temat kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobowego i funkcjonowania społecznego.

Niniejszy raport został opracowany między innymi na potrzeby Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ośrodka Regionalnego Edukacji, Organizacji Pozarządowych, Stowarzyszeń, Fundacji, Pracodawców, Ośrodków Pomocy Rodzinie których działania są stricte związane z kształceniem, szkoleniem lub działaniami na rzecz nieletnich wobec których stosowano środki wychowawcze zgodnie z UPN jak również ich rodzinami.

W niniejszej pracy zostanie przedstawiona ocena kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobowego i funkcjonowania społecznego dokonana przez kuratorów sądowych sprawujących nadzór nad nieletnimi. Jak również pracodawców przyjmujących na praktykę zawodową nieletnich.

Pozyskane od kuratorów sądowych i pracodawców opinie będą dotyczyły sposobów i możliwości usprawnienia procesu kształcenia zawodowego nieletnich oraz możliwości ich identyfikowania i kierowania procesem rozwoju nieletnich. Opinie respondentów pozwolą na uzyskanie obrazu funkcjonowania społeczno-zawodowego 150 nieletnich uczących się na poziomie zawodowym (tj. ze szkół zawodowych, branżowych, technikum) i 150, którzy korzystali z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego (m.in. ze szkoleń zawodowych EFS) oraz tych, którzy z nich nie korzystali. Dodatkowo uzyskanie odpowiedzi na pytania dotyczące m.in.: możliwości wykorzystania kształcenia i szkolenia zawodowego, wspomaganie tego kształcenia (w tym również poprzez kształcenie nie formalne) w kontekście aktywizacji społeczno-zawodowej nieletnich oraz ich przygotowania zawodowego adekwatnego do aktualnych potrzeb rynku pracy. Co ważne pozwoli to określić kierunek rozwoju zawodowego nieletnich i ich dalszego kształcenia.

II. Podstawy metodologii badań

Badanie 2 obejmie ocenę kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobowego i funkcjonowania społecznego dokonaną przez kuratorów sądowych sprawujących nadzór nad nieletnimi:

- którzy uczą się zawodu (szkoły branżowe, technika itp.) i nie korzystają z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego - tj. 116 osób;
- którzy uczą się zawodu (szkoły branżowe, technika itp.) i korzystają z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego - tj. 34 osoby. Grupę porównawczą będzie stanowiło 150 opinii kuratorów sądowych, którzy wypowiedzą się na temat nieletnich:
- którzy nie uczą się zawodu i nie korzystają z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego - tj. 120 osób;
- którzy nie uczą się zawodu ale korzystają z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego - tj. 30 osób.

W badaniu przebadanych zostanie również 30 pracodawców przyjmujących na praktykę zawodową nieletnich.

Osoby badane podzielą się swoimi opiniami na temat tego, w jaki sposób usprawnić proces kształcenia zawodowego nieletnich oraz w jaki sposób identyfikować i kierować procesem ich rozwoju. Opinie respondentów pozwolą na uzyskanie obrazu funkcjonowania społeczno-zawodowego nieletnich uczących się na poziomie zawodowym (tj. ze szkół zawodowych, branżowych, technikum) i tych, którzy korzystali z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego (m.in. ze szkoleń zawodowych EFS) oraz tych, którzy z nich nie korzystali. Dodatkowo uzyskanie odpowiedzi na pytania dotyczące m.in.: możliwości wykorzystania kształcenia i szkolenia zawodowego, wspomagania tego kształcenia (w tym również poprzez kształcenie nie formalne) w kontekście aktywizacji społeczno-zawodowej nieletnich oraz ich przygotowania zawodowego adekwatnego do aktualnych potrzeb rynku pracy. Pozwoli to określić kierunek rozwoju zawodowego nieletnich i ich dalszego kształcenia.

Wypowiedzi pracodawców na temat doświadczeń z nieletnimi, ocena ich funkcjonowania, oczekiwania, pozwolą na wypracowanie rekomendacji dotyczące określenia obszarów, w jakich szkolenia zawodowe spełniają swoją rolę a w jakich obszarach powinny zostać zmodyfikowane adekwatnie do potrzeb nieletnich, jak również określenia stopnia i zakresu udziału pracodawców w kształtowaniu skutecznego systemu kształcenia i polityki zatrudnienia nieletnich.

W niniejszej pracy wskazano cel poznawczy i praktyczny badania:

Celem poznawczym badania nr 2 jest poznanie opinii kuratorów sądowych i pracodawców przyjmujących na praktykę zawodową na temat kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobowego i funkcjonowania społecznego.

Celem praktycznym badania nr 2 jest sformułowanie wniosków praktycznych wraz z rekomendacjami dotyczącymi kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobowego i funkcjonowania społecznego.

Przedmiot badań

Przedmiotem badania nr 2 jest ocena kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobowego i funkcjonowania społecznego dokonana przez kuratorów sądowych i pracodawców przyjmujących na praktykę zawodową nieletnich.

Problemy badawcze

W odniesieniu do badania nr 2 postawiono dwa problemy badawcze:

Pierwszy problem badawczy zawiera się w pytaniu:

1. Jak kuratorzy sądowi oceniają rozwój zawodowy, osobowy i funkcjonowanie społeczne nieletnich w odniesieniu do organizowanego dla nich kształcenia i szkolenia zawodowego?

Drugi problem badawczy zawiera się w pytaniu:

1. Jak pracodawcy przyjmujący na praktykę zawodową oceniają rozwój zawodowy, osobisty i społeczny nieletnich w odniesieniu do organizowanego dla nich kształcenia i szkolenia zawodowego?

Do problemu badawczego nr 1 sformułowano następujące pytania szczegółowe:

1. Jaka jest motywacja nieletnich do nauki, udziału w szkoleniach lub kursach w opinii kuratorów sądowych?
2. Jakie wsparcie i od kogo otrzymują badani nieletni w odniesieniu do procesu kształcenia i przygotowania do zawodu w opinii kuratorów sądowych?
3. Jakiego rodzaju wsparcia i od kogo oczekują badani nieletni w odniesieniu do kształcenia i przygotowania do zawodu w opinii kuratorów sądowych?
4. Jakie korzyści w opinii kuratorów sądowych wynikają z możliwości uczestnictwa nieletnich w dodatkowych programach wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego tj. dodatkowych szkoleniach zawodowych, dodatkowych praktykach zawodowych?
5. Jak kuratorzy sądowi oceniają poziom umiejętności nieletnich, które mogą oni później wykorzystać w pracy zawodowej?
6. Jak kuratorzy sądowi oceniają aktualne kształcenie nieletnich w kontekście ich rozwoju osobistego, zawodowego i funkcjonowania społecznego?
7. Jak kuratorzy sądowi oceniają formy zdobywania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez nieletnich?

8. Jakie są opinie kuratorów temat potrzeb nieletnich w zakresie przygotowania zawodowego i szkoleń?
9. Jak kuratorzy oceniają współpracę z nauczycielami i pracodawcami nieletnich?
10. Czy odnotowuje się różnice (a jeśli tak to jakie) w opiniach kuratorów sądowych na temat rozwoju zawodowego, osobistego i społecznego nieletnich uczących się i nie uczących zawodu w odniesieniu do organizowanego dla nich kształcenia i szkolenia zawodowego?
11. Czy odnotowuje się różnice (a jeśli tak to jakie) w opiniach kuratorów sądowych na temat rozwoju zawodowego, osobistego i społecznego nieletnich uczestniczących w szkoleniach zawodowych i nieuczestniczących w nich w odniesieniu do organizowanego dla nich kształcenia i szkolenia zawodowego?

Do problemu badawczego nr 2 sformułowano następujące pytania szczegółowe:

1. Jaka jest motywacja nieletnich do nauki, udziału w szkoleniach lub kursach w opinii pracodawców?
2. Jak pracodawcy oceniają poziom praktycznych umiejętności nieletnich, które mogą oni później wykorzystać w pracy zawodowej?
3. Jakie są oczekiwania i potrzeby pracodawców związane z zatrudnianiem nieletnich/ przyjmowaniem ich na praktykę zawodową?
4. Jakie są obawy i trudności pracodawców wynikające z zatrudniania nieletnich/ przyjmowania ich na praktykę zawodową?
5. Jakie są ograniczenia i/lub ułatwienia wynikające z obecnych przepisów prawnych dotyczących zatrudniania nieletnich w ocenie pracodawców?
6. Jak pracodawcy oceniają aktualne kształcenie nieletnich w kontekście ich rozwoju osobistego, zawodowego i funkcjonowania społecznego?

Narzędzia badań

Na potrzeby niniejszego badania opracowano trzy narzędzia badawcze, są to:

1. **Kwestionariusz ankiety: „Kuratorzy sądowi o kształceniu i szkoleniu zawodowym nieletnich z wykształceniem zawodowym”**– skierowany do kuratorów sądowych, wypowiadających się na temat nieletnich, którzy uczą się w szkołach zawodowych, branżowych lub technikach i/lub uczestniczyli w szkoleniach zawodowych. Narzędzie składa się z metryczki, w której zawarty jest 6 pytań odnoszących się do danych osobowych respondenta oraz 40 pytań (w tym pytań otwartych, zamkniętych jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru, ze skalą Likerta od 1 do 5) odnoszących się do kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobistego i funkcjonowania społecznego.
2. **Kwestionariusz ankiety: „Kuratorzy sądowi o kształceniu i szkoleniu zawodowym nieletnich bez wykształcenia zawodowego”**- skierowany do kuratorów sądowych, wypowiadających się na temat nieletnich, którzy uczą się w szkołach nie branżowych i/lub uczestniczyli w szkoleniach zawodowych. Narzędzie składa się z metryczki, w której zawarty jest 6 pytań odnoszących się do danych osobowych respondenta oraz 33 pytań (w tym pytań otwartych, zamkniętych jednokrotnego lub wielokrotnego

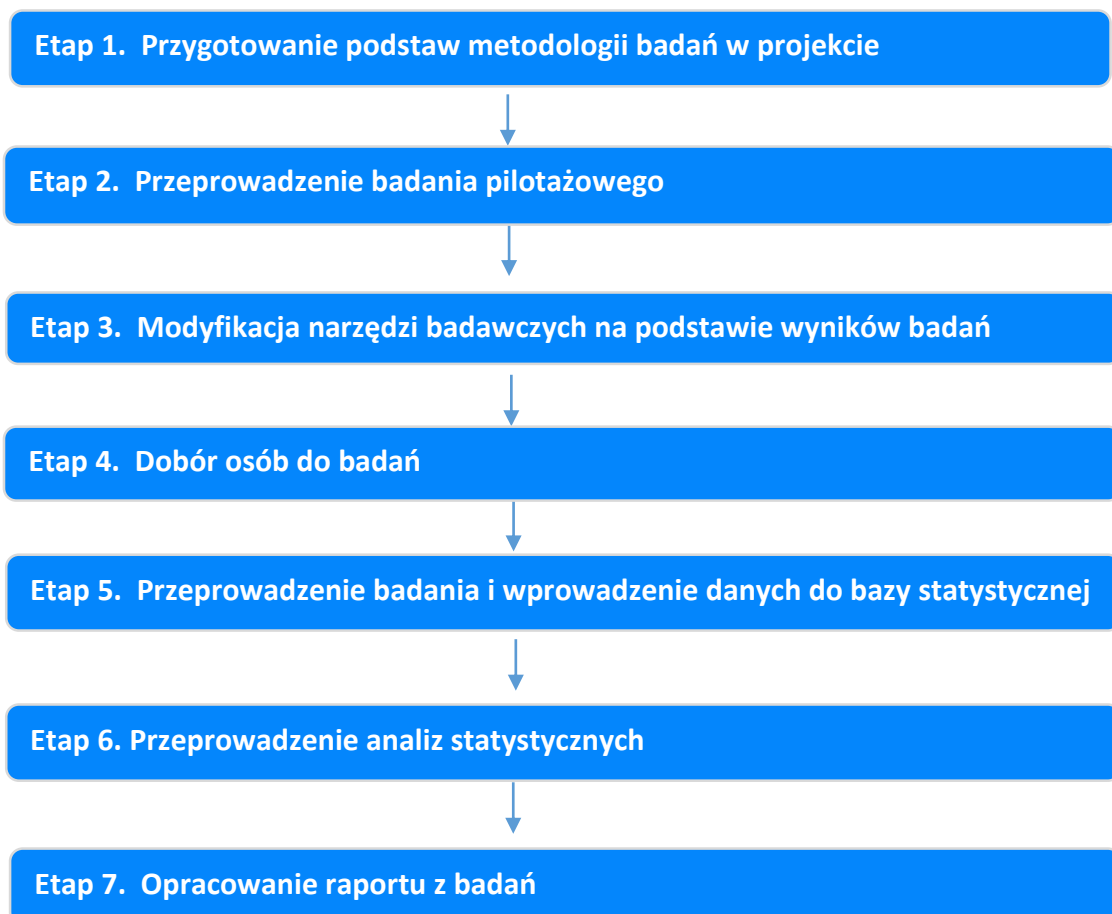

wyboru, ze skalą Likerta od 1 do 5) odnoszących się do kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobowego i funkcjonowania społecznego.

3. **Kwestionariusz ankiety: „Pracodawcy przyjmujący na praktyki o kształceniu i szkoleniu zawodowym nieletnich”** - skierowany jest do pracodawców przyjmujących na praktykę zawodową nieletnich, którzy uczą się w szkołach zawodowych, branżowych lub technikach lub uczestniczyli w szkoleniach zawodowych. Narzędzie składa się z metryczki, w której zawarty jest 5 pytań odnoszących się do danych osobowych respondenta oraz 49 pytań (w tym pytań otwartych, zamkniętych jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru, ze skalą Likerta od 1 do 5) odnoszących się do kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich w kontekście ich rozwoju zawodowego, osobowego i funkcjonowania społecznego.

Procedura badawcza

Badanie przebiegało w następujących etapach:

W badaniu głównym nr 2 pozyskano:

300 opinii rodzinnych zawodowych i społecznych kuratorów sądowych sprawujących nadzór nad nieletnimi.

30 opinii pracodawców przyjmujących na praktyki zawodowe nieletnich.

Opis metod statystycznych wykorzystanych do analizy danych

W części opisowej analiz ilościowych zastosowano tabele kontyngencji aby wyrazić związki pomiędzy grupami oraz częstotliwość udzielanych odpowiedzi. W przypadku zmiennych ilościowych do oszacowania miar tendencji centralnej zastosowano średnią arytmetyczną. Ponadto aby dobrze zilustrować rozkłady zmiennych zależnych poszczególnych badań wykorzystano wykresy ramka-wąsy oraz wykresy słupkowe.

W analizie porównawczej wykorzystano test Kruskala-Walisa (Badiru Adedeji B. and Omिताomu Olufemi A. 2014; Montgomery Douglas C. 2017), który jest nieparametrycznym odpowiednikiem testu ANOVA. Wybór testu był podyktowany faktem, iż większość analizowanych zmiennych miała charakter rangowy. W sytuacjach gdy badany efekt był istotny dodatkowo dołączono oszacowanie wielkości efektu. Interpretację wielkości efektu można oprzeć na wytycznych podanych przez Cohen (1992). W przypadku badania zależności cech jakościowych zastosowano test (χ^2) (Pearson 1900).

Wszelkie analizy statystyczne wykonano w środowisku statystycznym R (R Core Team 2021), jednocześnie wykorzystując następujące biblioteki rozszerzające możliwości podstawowego pakietu: ggstatsplot (Patil 2021), tidyverse (Wickham et al. 2019), rstatix (Kassambara 2021), ggpubr (Kassambara 2020), flextable (Gohel 2021), sjPlot (LÃ decke 2021), gtsummary (Sjoberg et al. 2021) oraz rio (Chan et al. 2021).

Organizacja i przebieg badań oraz charakterystyka grupy badawczej

Badania w ramach ogólnopolskiego projektu badawczego „NOWA SZANSA” realizowano w okresie od września 2020 r. do kwietnia 2021 r. Dobór grupy osób biorących udział w badaniach miał charakter celowy. Badania miały charakter dobrowolny i anonimowy. Badanie pilotażowe zostało przeprowadzone we wrześniu 2020 r. w Ośrodku Kuratorskim nr 2 w Lublinie funkcjonującym przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie.

W badaniu wzięło udział 10 nieletnich oraz 4 kuratorów sądowych pracujących w w/w placówce resocjalizacyjnej.

Badania właściwe prowadzono w okresie od listopada 2020 r. do lutego 2021 r. Początkowo planowano przeprowadzenie badań w ośrodkach kuratorskich umiejscowionych w 11 apelacjach sądowych. Jednak z uwagi na pandemię i ograniczenia związane z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS COV – 19 badania były możliwe do zrealizowania w następujących placówkach:

- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Białej Podlaskiej funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym w Białej Podlaskiej;

- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Radzynie Podlaskim funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym w Radzynie Podlaskim;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Lubartowie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym w Lubartowie;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 we Włodawie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym we Włodawie;
- Ośrodek Kuratorski nr 5 w Lublinie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Lublin-Wschód z siedzibą w Świdniku;
- Ośrodek Kuratorski nr 3 w Świdniku funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Lublin-Wschód z siedzibą w Świdniku;
- Ośrodek Kuratorski nr 2 w Świdniku funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Lublin-Wschód z siedzibą w Świdniku;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w łącznej funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Lublin-Wschód z siedzibą w Świdniku;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Bychawie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Lublin-Wschód z siedzibą w Świdniku;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Lublinie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie;
- Ośrodek Kuratorski nr 2 w Lublinie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie;
- Ośrodek Kuratorski nr 3 w Lublinie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Poznaniu funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Poznań - Stare Miasto w Poznaniu;
- Ośrodek Kuratorski nr 2 w Poznaniu funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Poznań - Stare Miasto w Poznaniu;
- Ośrodek Kuratorski nr 3 w Poznaniu funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym Poznań - Stare Miasto w Poznaniu;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Słupsku funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym w Słupsku;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Łodzi funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi;
- Ośrodek Kuratorski nr 2 w Łodzi funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Janowie Lubelskim funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym w Janowie Lubelskim;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Zabrzu funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym w Zabrzu;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Rzeszowie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym w Rzeszowie;

- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Białymstoku funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym w Białymstoku;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Krakowie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa - Krowodrzy w Krakowie;
- Ośrodek Kuratorski nr 1 w Krakowie funkcjonujący przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Podgórze w Krakowie.

W badaniu pozyskano 300 opinii rodzinnych zawodowych i społecznych kuratorów sądowych, którzy wypowiedzieli się na temat nieletnich w wieku 15-21 r.ż. skierowanych do ośrodków kuratorskich (15-18 r.ż.) i/lub pozostających pod nadzorem kuratora sądowego (15-21 r.ż.) z następujących grup:

Grupa 1 Nieletni, którzy uczą się zawodu (szkoły branżowe, technika itp.) i nie korzystają z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego - KS- SBBSZ.

Grupa 2 Nieletni, którzy uczą się zawodu (szkoły branżowe, technika itp.) i korzystają z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego - KS- SBZSZ.

Grupa 3 nieletnich, którzy nie uczą się zawodu i nie korzystają z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego - KS – SNBBSZ.

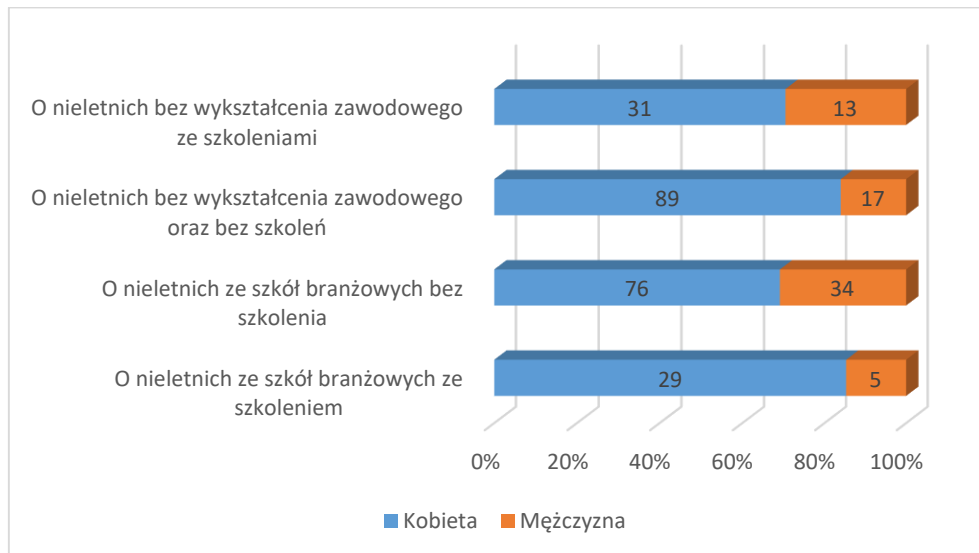
Grupa 4 Nieletni, którzy nie uczą się zawodu ale korzystają z dodatkowych programów wspierających politykę kształcenia i szkolenia zawodowego - KS – SNBZSZ.

Na podstawie danych pozyskanych w drodze badań dokonano charakterystyki osób badanych, tj. rodzinnych zawodowych kuratorów sądowych oraz rodzinnych społecznych kuratorów sądowych.

Ponadto w badaniu wzięło udział 30 pracodawców przyjmujących na praktyki zawodowe nieletnich i którzy wypowiedzieli się na temat nieletnich w wieku 15-21 r.ż. skierowanych do ośrodków kuratorskich (15-18 r.ż.) i/lub pozostających pod nadzorem kuratora sądowego (15-21 r.ż.).

III. Charakterystyka badanych osób – kuratorzy sądowi

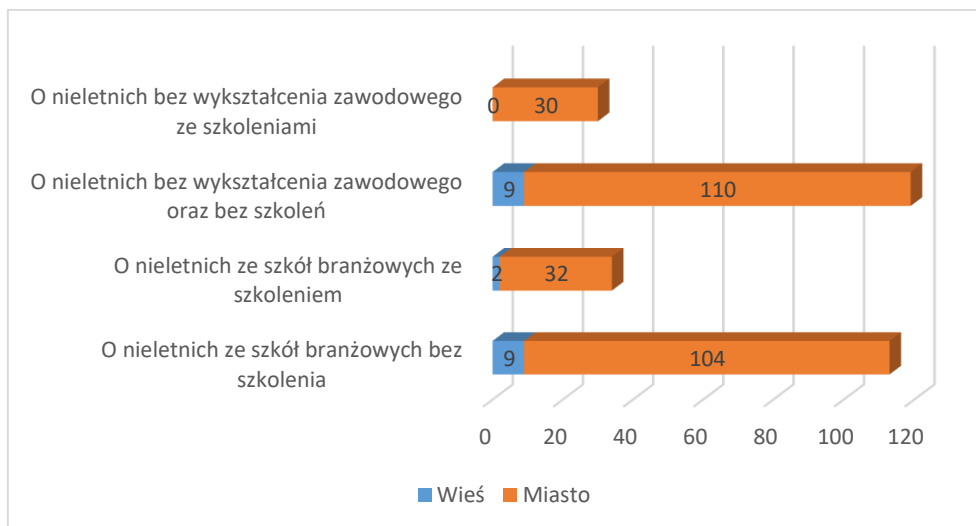
Jak wskazują dane zawarte na poniższym wykresie okazuje się, że grupy badanych kuratorów sądowych nie różnią się między sobą pod względem płci. W każdej spośród badanych grup dominowały kobiety.

Wykres 1. Płeć badanych kuratorów sądowych

Wiek kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich uczących się w szkołach zawodowych, ale nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych mieścił się w przedziale od 28 lat do 66 lat. Średni wiek respondentów wyniósł 45 lat. W przypadku kuratorów wypowiadających się o nieletnich uczących się w szkołach zawodowych i uczestniczących w szkoleniach zawodowych ich wiek wynosił od 28 lat do 65 lat. Średnia wieku respondentów wynosiła 44 lata. Wiek kuratorów z grupy wypowiadającej się o nieletnich uczących się w szkołach nie branżowych, ale nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych mieścił się w przedziale od 27 do 66 lat. Średnia wieku wyniosła 45 lat.

W grupie kuratorów którzy dokonywali oceny funkcjonowania nieletnich uczących się w szkołach nie branżowych i uczestniczących w szkoleniach zawodowych wiek znajdował się w przedziale od 33 lat do 53. Średnia wieku kuratorów wyniosła 41 lat. We wszystkich badanych grupach kuratorów zdecydowaną większość stanowiły osoby mieszkające w mieście. W grupie kuratorów wypowiadających się o nieletnich nie posiadających wykształcenia zawodowego biorących udział w szkoleniach wszyscy badani pochodzili z miasta.

Wykres 2. Miejsce zamieszkania respondentów

Respondenci ze wszystkich badanych grup posiadali wykształcenie wyższe.

Jeśli chodzi o staż pracy badanych kuratorów sądowych okazuje się, że jest on zróżnicowany. W przypadku kuratorów wypowiadających się o nieletnich uczących się w szkołach zawodowych i uczestniczących w szkoleniach zawodowych najmłodszy stażem kurator pracował 2 lata zaś najstarszy służbą 37 lat. Średnia stażu pracy wyniosła 15 lat.

W grupie kuratorów wypowiadających się o nieletnich uczących się w szkołach zawodowych, ale nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych najmłodszy stażem kurator pracował 2 lata zaś najstarszy stażem 41 lat. Średnia stażu pracy podobnie jak w grupie wypowiadającej się o nieletnich ze szkół branżowych korzystających z dodatkowych szkoleń wyniosła 15 lat. W grupie kuratorów wypowiadających się o nieletnich uczących się w szkołach nie branżowych nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych najmłodszy stażem kurator pracował 6 miesięcy zaś najstarszy 41 lat. Średnia stażu pracy wyniosła 16 lat.

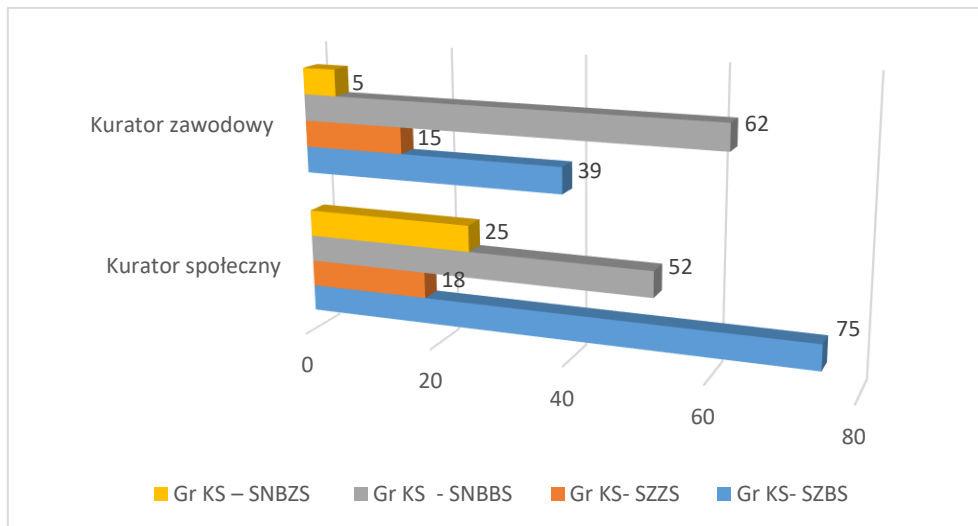
W grupie kuratorów nieletnich uczących się w szkołach nie branżowych i uczestniczących w szkoleniach zawodowych staż pracy kształtował się w przedziale od 6 lat do 26 lat. Średnia stażu pracy wyniosła 13 lat. Biorąc pod uwagę charakter pracy osób biorących w badaniu postanowiono dokonać podziału respondentów na rodzinnych zawodowych kuratorów sądowych oraz rodzinnych społecznych kuratorów sądowych, jest to istotne z uwagi na fakt, iż obecnie funkcjonujący model kurateli sądowej ma charakter społeczno-zawodowy.

Uzyskane wyniki badań wskazują na to, że:

- w grupie osób wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach nie branżowych nie uczestniczących w szkoleniach zdecydowaną większość stanowili zawodowi kuratorzy sądowi (54%);
- w grupie osób wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach nie branżowych biorących udział w szkoleniach większość stanowili społeczni kuratorzy sądowi (83%);

- w grupie osób wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych nie uczestniczących w szkoleniach (66%) zdecydowaną większość stanowili kuratorzy zawodowi,
- w grupie osób wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych uczestniczących w szkoleniach (55%) większość stanowili społeczni kuratorzy sądowi.

Powyższe dane zostały zestawione na wykresie zamieszczonym poniżej.

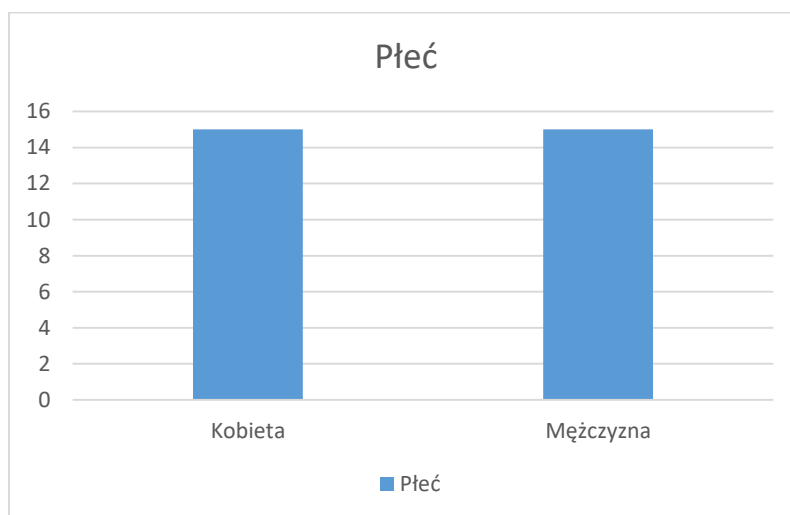

Wykres 3. Kuratela zawodowa a społeczna

IV. Charakterystyka badanych osób – pracodawcy

Badania w ramach ogólnopolskiego projektu badawczego pt. „NOWA SZANSA” zostały przeprowadzone wśród 30 pracodawców losowo wybranych z obszaru całej Polski. Opis grupy biorącej udział w niniejszym badaniu zostanie zamieszczony poniżej.

W badaniu wzięło udział 15 kobiet oraz 15 mężczyzn.

Wykres 4. Płeć badanych

Wiek pracodawców biorących udział w badaniu kształtował się w przedziale od 31 lat do 55 lat. Natomiast średni wiek pracodawców uczestniczących udział w badaniu wyniósł 47 lat.

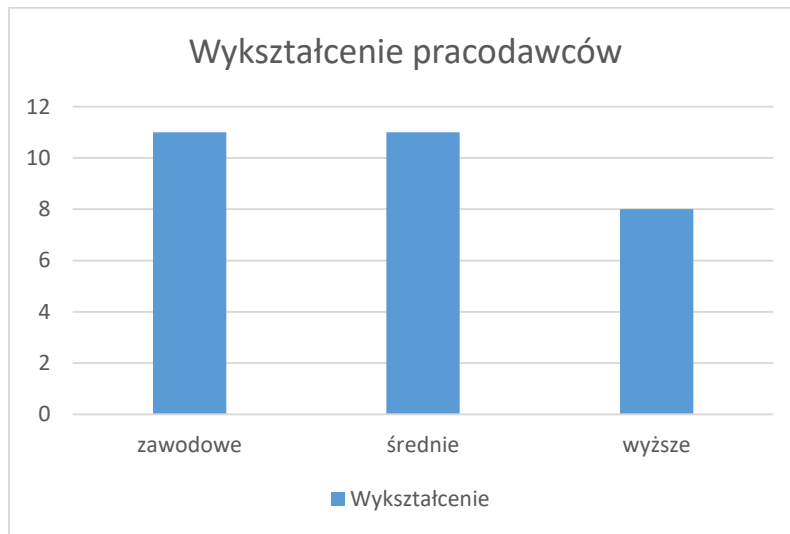
W badanej grupie pracodawców zdecydowana większość tj. 27 osób to przedstawiciele firm, których siedziba zlokalizowana jest w mieście. Pozostałe 3 osoby prowadzą swoje przedsiębiorstwa na wsi.

Wykres 5. Miejsce zamieszkania badanych

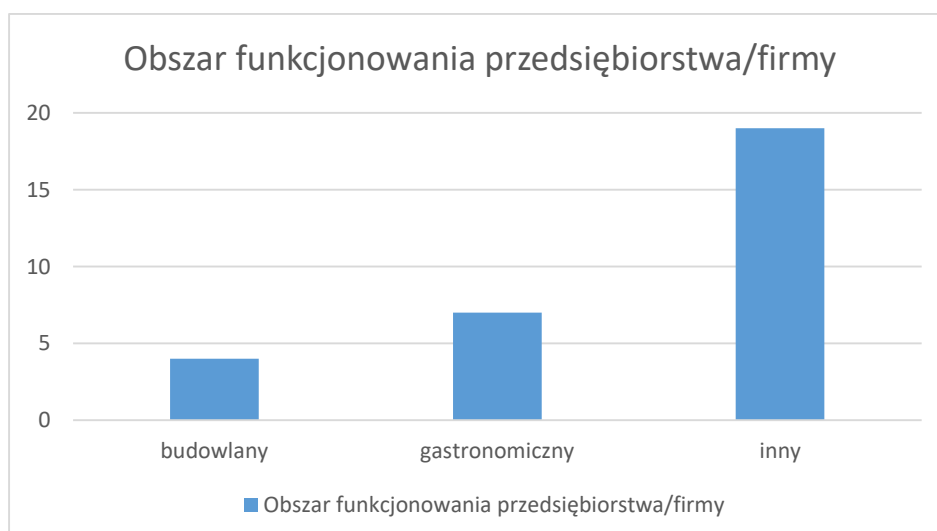
Pytając respondentów o wykształcenie okazało się, że 11 badanych pracodawców legitymowało się wykształceniem zawodowym, tyle samo posiadało wykształcenie średnie. Zaś 8 respondentów – posiada wykształcenie wyższe.

Wykres 6. Wykształcenie badanych

Dziewiętnastu badanych przedsiębiorców prowadzi swoje przedsiębiorstwa w branżach wskazanych jako inne tj. handel, kosmetyka, fryzjerstwo, fotografia.

Siedmiu respondentów posiada przedsiębiorstwa w branży gastronomicznej, pozostałych czterech prowadzi swoją działalność w branży budowlanej.

Wykres 7. Obszar funkcjonowania przedsiębiorstwa/firmy

V. Całościowa analiza uzyskanych wyników z badań

CZĘŚĆ I

ROZWÓJ ZAWODOWY, OSOBOWY I FUNKCJONOWANIE SPOŁECZNE NIELETNICH W ODNIESIENIU DO ORGANIZOWANEGO DLA NICH KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ZAWODOWEGO W OCENIE KURATORÓW SĄDOWYCH

Motywacja nieletnich do nauki, udziału w szkoleniach lub kursach w opinii kuratorów sądowych

Aby odpowiedzieć na pierwsze pytanie szczegółowe postanowiono zapytać kuratorów sądowych o to jakie ich zdaniem są motywy podejmowania przez nieletnich szkoleń zawodowych/ kursów oraz nauki w szkołach branżowych. Okazuje się, że do najczęściej wskazywanych przez kuratorów sądowych wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych motywów należały:

namowa kuratora sądowego (56%)
możliwość podjęcia pracy w tym zawodzie (49%)
własne zainteresowania (49%)
sugestia rodziców (48%)
wybór kolegów (44%)
chęć podniesienia kwalifikacji zawodowych (35%)
możliwość otrzymania stypendium szkoleniowego (30%)

Do najrzadziej wskazywanych przez kuratorów sądowych wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych motywów należały:

jakość kształcenia (17%)
możliwość nawiązania znajomości z pracodawcami (13%),
namowa nauczycieli (14%)
niska cena szkolenia/bezpłatne szkolenie (9%)
popularność szkolenia w danym kierunku (8%)
prestż firmy szkoleniowej (7%),
ciekawe metody szkoleniowe (7%)
dobre opinie o kadrze szkolącej (2%)

Natomiast kuratorzy wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych uczestniczących w szkoleniach zawodowych najczęściej wskazali następujące motywy:

możliwość podjęcia pracy w tym zawodzie (59%)
własne zainteresowania (56%)
własne predyspozycje (38%)
namowa kuratora sądowego (50%)
możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy (35%)
możliwość odbycia płatnych praktyk zawodowych (35%)

Do najrzadziej wskazywanych przez kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych i uczestniczących w szkoleniach zawodowych motywów należały:

ciekawa tematyka (12%)
prestiz firmy szkoleniowej (9%)
ciekawe metody szkoleniowe (9%)
popularność szkolenia w danym kierunku (6%)
wyбір kolegów (6%)

Warto w tym miejscu podkreślić, iż w obu grupach jednym z najczęściej wskazywanym motywem była namowa kuratora sądowego. Jak wiadomo działania kuratora mają charakter resocjalizacyjny, profilaktyczny czy opiekuńczo-wychowawczy. Kurator sprawując nadzór nad nieletnim prowadzi swoje działania które w szczególności ukierunkowane są na poprawę funkcjonowania młodego człowieka w różnych sferach w tym – nauki szkolnej. Analizując powyższe wyniki okazuje się również, że w obu grupach pojawił się aspekt praktyczny czyli możliwość podjęcia pracy w danym zawodzie co jest niezwykle ważne na obecnym rynku pracy. Motywy takie jak: jakość kształcenia, prestiż firmy szkolącej, dobre opinie o kadrze szkolącej nie zostały w ogóle wskazane przez grupę kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych i biorących udział w szkoleniach zawodowych.

Jakie wsparcie i od kogo otrzymują badani nieletni w odniesieniu do procesu kształcenia i przygotowania do zawodu w opinii kuratorów sądowych?

Aby uzyskać odpowiedź dotyczącą rodzajów wsparcia jakie otrzymują badani a także osób lub instytucji które je świadczą w pierwszej kolejności zapytano nieletnich od kogo otrzymują wsparcie. Uzyskane wyniki badań przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 1. Osoby od których nieletni otrzymują wsparcie w opinii kuratorów sądowych

Od kogo otrzymują wsparcie badani nieletni podczas realizacji ścieżki edukacyjno-zawodowej?	Kuratorzy wyksz. zawodowe bez szkoleń (N=116)	Kuratorzy wyksz. zawodowe po szkoleniach (N=34)	Kuratorzy bez wyksz. zawodowego bez szkoleń (N=120)	Kuratorzy bez wyksz. zawodowego po szkoleniach (N=30)
Rodzice/opiekunowie prawni	67	14	58	18
Kuratorzy sądowi	106	33	107	20
Nauczyciel uczący przedmiotów ogólnych	34	12	62	8
Doradca zawodowy	41	16	46	23
Psycholog szkolny	39	13	48	14
Pedagog szkolny	43	10	74	21
Rówieśnicy	30	9	27	0
Inne	2	1	7	0

Opinie kuratorów sądowych na temat osób od których nieletni otrzymują wsparcie są zróżnicowane. Mianowicie, zdaniem kuratorów z grupy wypowiadającej się o nieletnich kształcących się w wybranym zawodzie bez dodatkowych szkoleń – podopieczni najczęściej otrzymują wsparcie od kuratorów sądowych (106 osób) oraz rodziców/opiekunów prawnych (67 osób), rzadziej zaś wspierani są przez rówieśników (30 osób) czy inne osoby (2 osoby).

Zdaniem większości kuratorów sądowych z grupy opiniującej nieletnich kształcących się w szkołach branżowych biorących udział w dodatkowych szkoleniach - otrzymują oni wsparcie od kuratorów sądowych (33 osoby) oraz doradcy zawodowego (16 osób). Najmniej kuratorów uważa, że nieletni wspierani są przez rówieśników (9 osób) bądź inne osoby (7 osób). Dla porównania opinie kuratorów sądowych z grupy wypowiadającej się o nieletnich nie uczących się zawodu nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazują na to, że nieletni mają wsparcie w następujących osobach: kuratorzy sądowi (107 osób), pedagog szkolny (74 osoby), nauczyciel uczący przedmiotów ogólnych (62 osoby). Natomiast najmniej respondentów wskazało inne osoby (7 osób).

Zdecydowana większość kuratorów którzy wypowiadali się na temat nieletnich nie uczących się zawodu zaś uczestniczących w dodatkowych szkoleniach odpowiedzieli, że nieletni otrzymują wsparcie od doradcy zawodowego (23 osoby), ponadto otrzymują je również od kuratorów sądowych (20 osób), rodziców/ opiekunów prawnych (18 osób). Nikt spośród respondentów nie wskazał rówieśników.

Oprócz wskazania od jakich osób nieletni otrzymują wsparcie poproszono ich również o opinię na temat rodzajów wsparcia jakie otrzymują ich podopieczni. Uzyskane dane zamieszczono w tabeli poniżej.

Tabela 2. Rodzaj wsparcia jaki otrzymują nieletni w opinii kuratorów sądowych

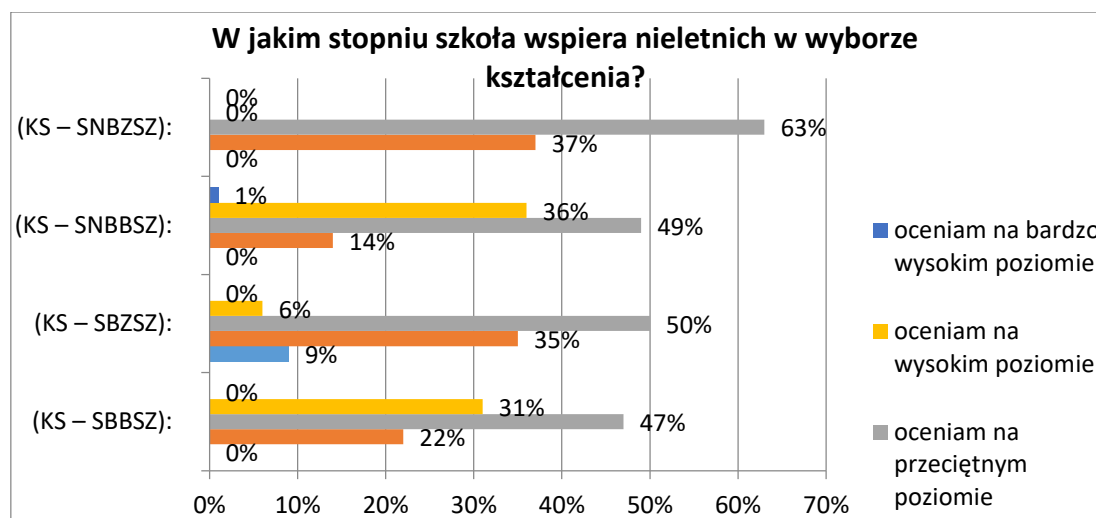
Jakiego rodzaju wsparcie otrzymują badani nieletni podczas realizacji ścieżki edukacyjno-zawodowej?	Kuratorzy o nieletnich ze szkół branżowych bez dodatkowych szkoleń (N=116)	Kuratorzy o nieletnich ze szkół branżowych z dodatkowymi szkoleniami (N=34)	Kuratorzy o nieletnich ze szkół nie branżowych bez dodatkowych szkoleń (N=120)	Kuratorzy o nieletnich ze szkół nie branżowych z dodatkowymi szkoleniami (N=30)
zajęcia praktyczne	93	26	52	9
wsparcie doradcy zawodowego	66	19	64	11
możliwość odbycia praktyk zawodowych bezpłatnych	54	21	35	25
możliwość odbycia szkoleń zawodowych płatnych	35	10	14	11
możliwość odbycia praktyk zawodowych płatnych	29	12	19	16
bezpłatne dodatkowe zajęcia z języków obcych	21	3	31	16
szkolenia z zakresu obsługi komputera	39	6	43	5
indywidualne wsparcie psychologiczne	45	14	61	20
warsztaty socjoterapii	44	14	50	10
poradnictwo zawodowe	61	21	65	25
zajęcia z zakresu indywidualnego poruszania się po rynku pracy	27	12	24	0
inne	0	0	0	0

Uzyskane dane pokazują, że w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych - podopieczni najczęściej otrzymują wsparcie w postaci: zajęć praktycznych (93 osoby), doradztwa zawodowego (66 osób), poradnictwa zawodowego (61 osób). Natomiast nieletni najrzadziej otrzymują wsparcie w postaci: bezpłatnych dodatkowych zajęć z języków obcych (21 osób), zajęć z zakresu indywidualnego poruszania się po rynku pracy (27 osób).

Kuratorzy wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że ich nadzorowani najczęściej otrzymują wsparcie w formie: zajęć praktycznych (26 osób), doradztwa zawodowego (19 osób),

możliwości odbycia bezpłatnych praktyk zawodowych (21 osób) oraz poradnictwa zawodowego (21 osób). Z niewielką częstotliwością podopieczni otrzymują: poradnictwo zawodowe (21 osób), bezpłatne dodatkowe zajęcia z języków obcych (3 osoby) oraz szkolenia z zakresu obsługi komputera (6 osób). Dla porównania kuratorzy wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych wskazali, że podopieczni najczęściej otrzymują wsparcie w postaci: poradnictwa zawodowego (65 osób), doradztwa zawodowego (64 osoby) oraz indywidualnego wsparcia psychologicznego (61 osób). Najrzadziej zaś otrzymują oni pomoc w formie zajęć z zakresu indywidualnego poruszania się po rynku pracy (24 osoby). W opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach nie branżowych biorących udział w dodatkowych szkoleniach zawodowych – nadzorowani najczęściej otrzymują wsparcie w postaci: zajęć praktycznych (26 osób), doradztwa zawodowego (19 osób), możliwości odbywania bezpłatnych praktyk zawodowych (21 osób), poradnictwa zawodowego (21 osób). Rzadko otrzymują oni pomoc w formie: bezpłatnych dodatkowych zajęć z języków obcych (3 osoby), szkoleń z zakresu obsługi komputera (6 osób).

Aby uzyskać pełny obraz wsparcia w badaniu poproszono kuratorów sądowych, aby ocenili w jakim stopniu miejsca takie jak szkoła i ośrodek kuratorski jak również osoby czyli kuratorzy sądowi i rodzice wspierają nieletnich w wyborze ich kształcenia. Okazuje się, że w każdej z badanych grup kuratorów odpowiedzi nieznacznie różniły się. Biorąc pod uwagę poziom wsparcia które szkoła udziela nieletniemu w wyborze przez niego kształcenia okazuje się, że wszystkie badane grupy kuratorów określiły ją na poziomie przeciętnym. Kuratorzy sądowi wskazując w jakim stopniu szkoła wspiera nieletnich w wyborze kształcenia była dość krytyczna z uwagi na fakt, iż nieliczni tylko w grupie wypowiadającej się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w szkoleniach oraz grupa wypowiadająca się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w szkoleniach ocenili ją na bardzo wysokim poziomie.

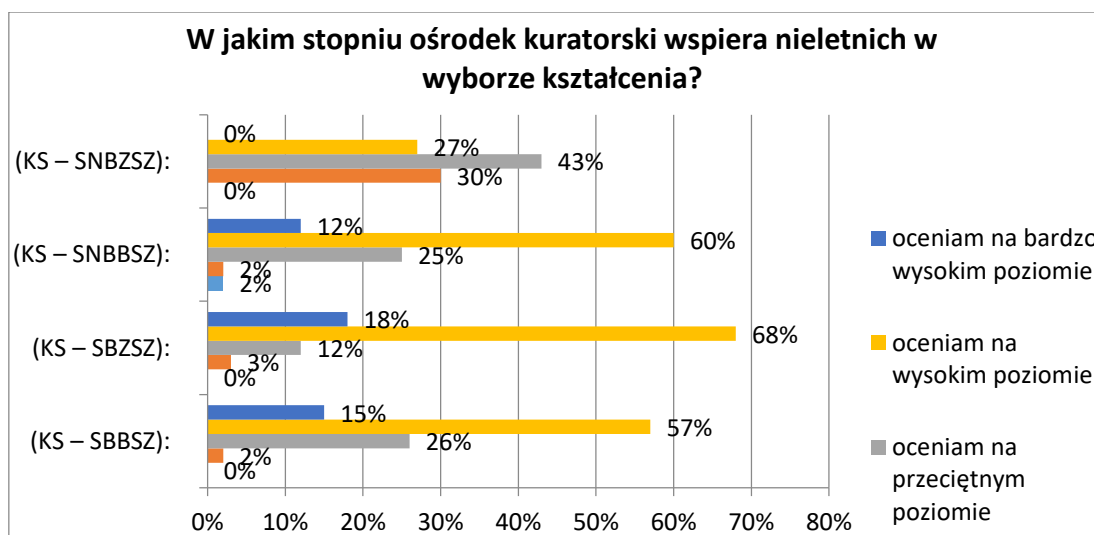

Wykres 8. Poziom wsparcia szkoły w wyborze kształcenia przez nieletniego

W odniesieniu do wsparcia, które udziela nieletnim ośrodki kuratorski w aspekcie wyboru kształcenia wyniki badań są następujące:

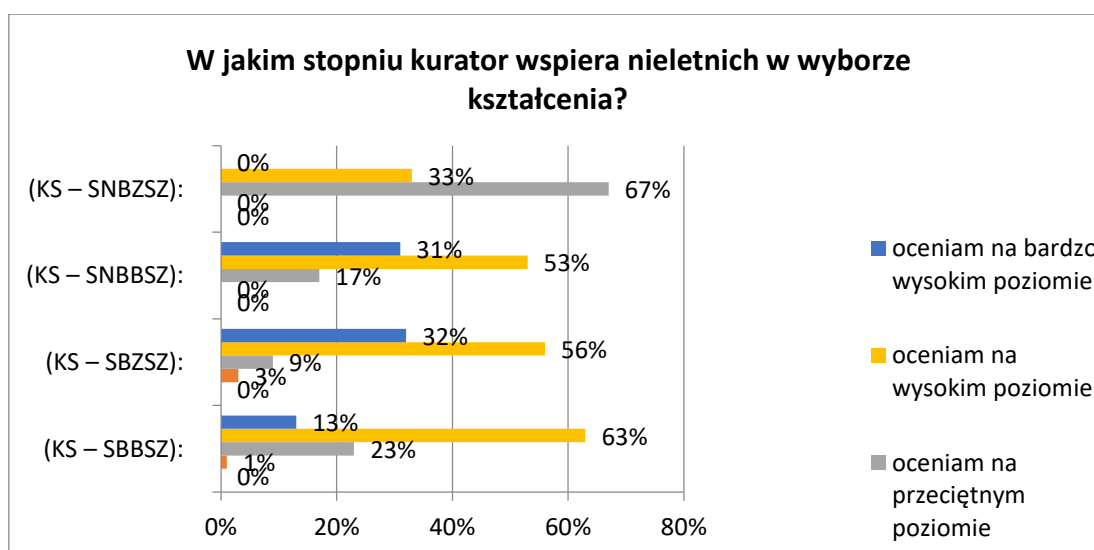
- zdecydowana większość kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie biorących udziału w szkoleniach (57%) oceniła wsparcie na wysokim poziomie, ponadto nieliczni z tej grupy ocenili wsparcie na bardzo wysokim poziomie;

- zdecydowana większość kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych biorących udziału w szkoleniach (68%) oceniła wsparcie na wysokim poziomie, ponadto nieliczni z tej grupy ocenili wsparcie na bardzo wysokim poziomie;
- zdecydowana większość kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie biorących udziału w szkoleniach (60%) oceniła wsparcie na wysokim poziomie, ponadto nieliczni z tej grupy ocenili wsparcie na bardzo wysokim poziomie;
- prawie połowa badanych kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w szkoleniach poziom wsparcia ocenili jako przeciętny (49%).

Wykres 9. Poziom wsparcia ośrodka kuratorskiego w wyborze kształcenia przez nieletniego

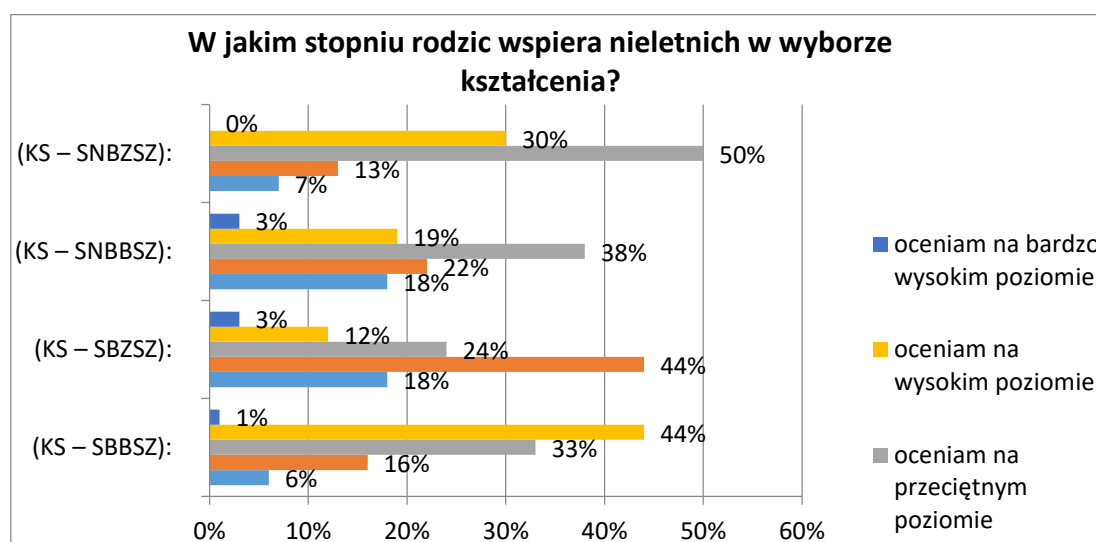
Oprócz instytucji takich jak szkoła czy ośrodek kuratorski zapytano kuratorów o to na jakim poziomie oceniają wsparcie jakie oni sami udzielają swoim podopiecznym w odniesieniu do wyboru przez nich kształcenia.

Wykres 10 Poziom wsparcia kuratora nieletniego w wyborze przez niego kształcenia

Okazuje się, że większość kuratorów sądowych z trzech badanych grup tj. nieletni ze szkół branżowych ze szkoleniem (56%), nieletni ze szkół branżowych bez szkoleń (56%) oraz nieletni ze szkół nie branżowych bez szkoleń (53%) ocenili poziom wsparcia, jako wysoki. Warto podkreślić jest to, że nieliczni z powyższych trzech grupy kuratorów również ocenili wsparcie na bardzo wysokim poziomie. Natomiast grupa kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach nie branżowych uczestniczących w szkoleniach oceniła ją na poziomie przeciętnym (67%), zaś na poziomie wysokim oceniło ją (33 %) respondentów.

Istotnym było również ustalenie w jakim stopniu w opinii kuratorów rodzice wspierają nieletnich w wyborze kształcenia. Uzyskane wyniki wskazują na to, że połowa kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w szkoleniach oceniła wsparcie na poziomie przeciętnym. Natomiast najwięcej spośród badanych kuratorów z grupy wypowiadającej się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w szkoleniach oceniła wsparcie również na poziomie przeciętnym. Kuratorzy z grupy opiniującej nieletnich uczących się zawodu i biorących udział w dodatkowych szkoleniach ocenili wsparcie na niskim poziomie zaś jedynie kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu i nie biorących udziału w dodatkowych szkoleniach ocenili poziom wsparcia jako wysoki.

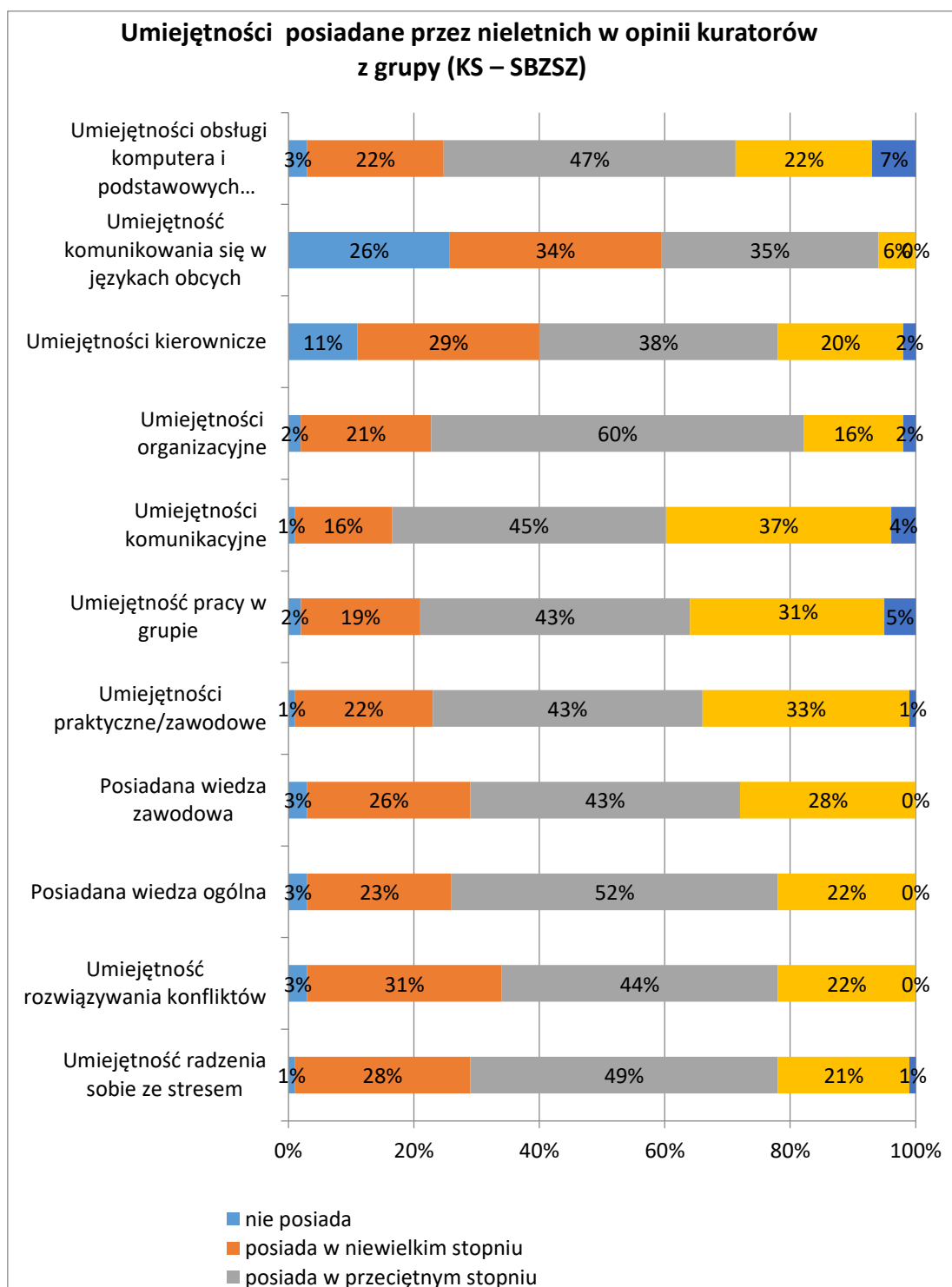

Wykres 11. Poziom wsparcia rodziców nieletniego w wyborze przez niego kształcenia

Jak kuratorzy sądowi oceniają poziom umiejętności nieletnich, które mogą oni później wykorzystać w pracy zawodowej?

W pytaniu kwestionariuszowym zapytano respondentów o to w jakim stopniu oceniają poziom umiejętności posiadanych przez nieletnich. W opinii badanych kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych szkolących się dodatkowo - najwięcej nieletnich prezentuje w stopniu wysokim następujące umiejętności: praktyczne/zawodowe (34%), pracy w grupie (36%), komunikacyjne (41%). Natomiast kuratorzy dostrzegają pewne braki w umiejętnościach takich jak: rozwiązywanie konfliktów (34%), kierownicze (40%), komunikowanie się w językach obcych (60%), radzenie sobie ze stresem (29%).

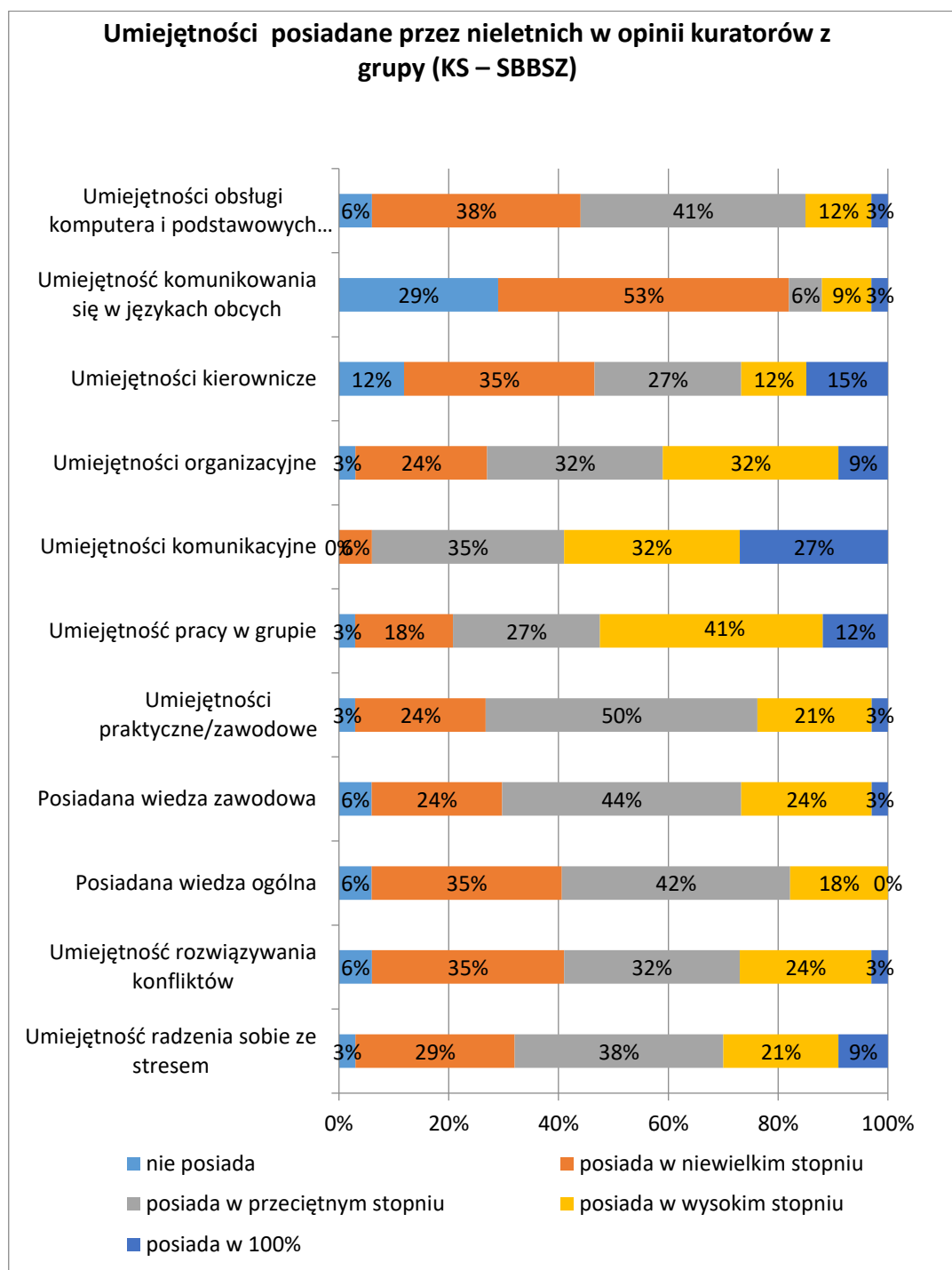

Wykres 12. Poziom umiejętności nieletnich w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o podopiecznych uczących się zawodu biorących udział w dodatkowych szkoleniach

W opinii badanych kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie szkolących się dodatkowo - najczęściej nieletnich prezentuje w stopniu wysokim następujące umiejętności: organizacyjne (41%), komunikacyjne (59%), pracy w grupie (53%), radzenia sobie ze stresem (30%). Kuratorzy na niskim poziomie ocenili umiejętności takie jak: obsługa

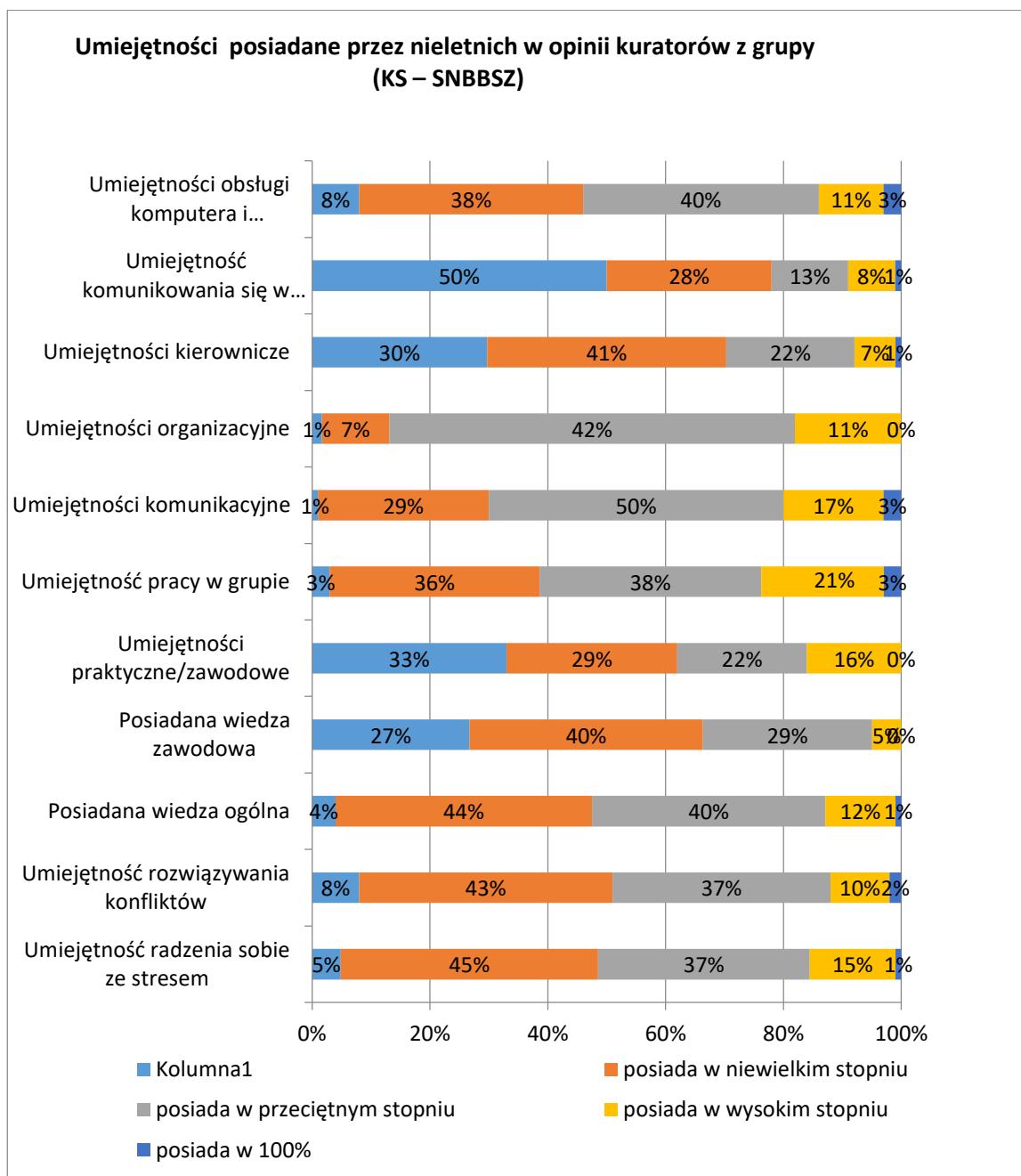
komputera (44%), komunikowanie się w językach obcych (82%), kierownicze (47%), wiedza ogólna (41%), rozwiązywanie konfliktów (41%).

Wykres 13. Poziom umiętności nieletnich w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o podopiecznych uczących się zawodu i nie biorących udziału w dodatkowych szkoleniach

Poziom umiętności nieletnich ocenili także kuratorzy wypowiadający się o nieletnich którzy nie uczą się zawodu i nie biorą udziału w dodatkowych szkoleniach. Jak wskazują poniższe dane zawarte na wykresie nr 14 okazuje się, że kuratorzy negatywnie ocenili swoich podopiecznych. Biorąc pod uwagę wszystkie spośród ocenianych umiętności nieletnich

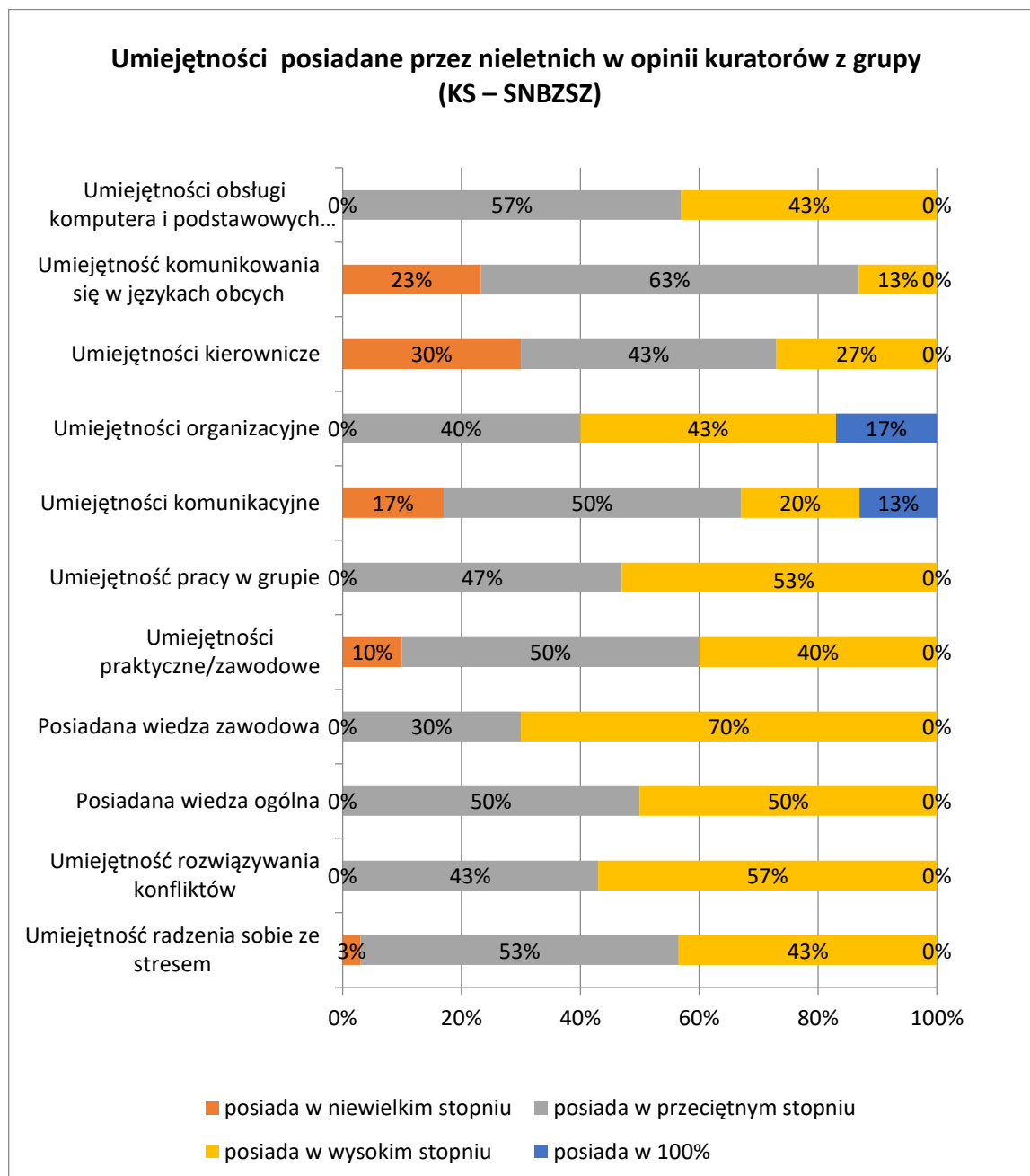
połowa badanych wskazała, że nieletni w ogóle nie posiadają umiejętności komunikowania się w językach obcych (50%), kierownicze (30%), praktyczne (33%), wiedza zawodowa (27%). Zaś na niskim poziomie ocenili oni: umiejętność obsługi komputera (38%), kierownicze (41%), pracę w grupie (36%), wiedzę zawodową (40%), wiedzę ogólną (44%), rozwiązywanie konfliktów (43%), radzenie sobie ze stresem (45%).

Wykres 14. Poziom umiejętności nieletnich w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu nie biorących udziału w dodatkowych szkoleniach

O określenie poziomu umiejętności nieletnich poproszono również kuratorów z grupy wypowiadającej się o nieletnich nie uczących się zawodu zaś biorących udział w dodatkowych szkoleniach. Wyniki są dość zaskakujące, otóż kuratorzy sądowi bardzo pozytywnie ocenili

swoich podopiecznych. Badani wskazali, że nieletni w wysokim stopniu posiadają umiejętności takie jak: obsługa komputera (43%), organizacyjne (60%), pracy w grupie (53%), praktyczne (40%), wiedza zawodowa (70%), wiedza ogólna (50%), rozwiązywanie konfliktów (57%), radzenie sobie ze stresem (43%). Natomiast na bardzo wysokim poziomie kuratorzy ocenili umiejętności organizacyjne (17%), komunikacyjne (13%) swoich podopiecznych.

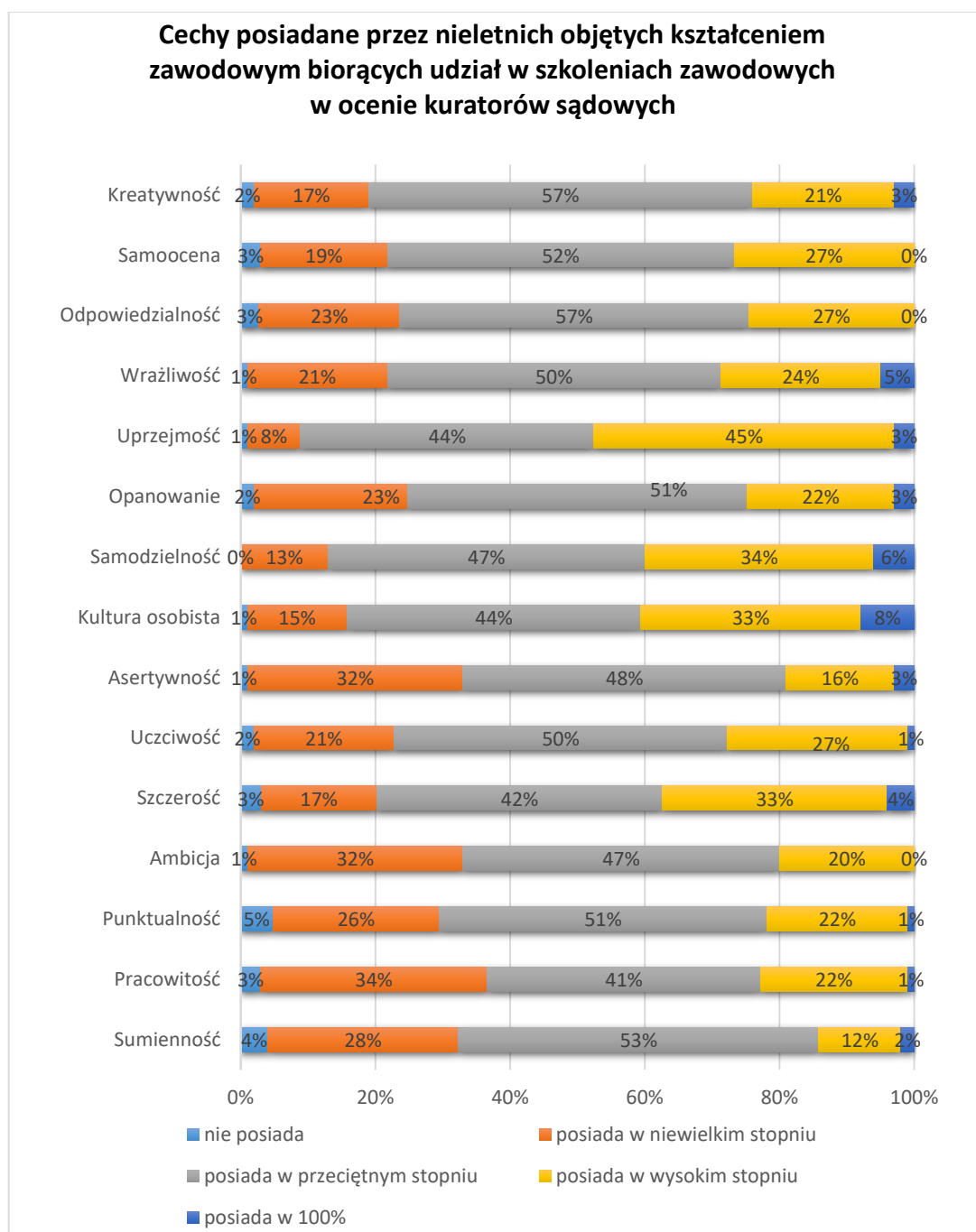

Wykres 15 Poziom umiejętności nieletnich w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu biorących udział w dodatkowych szkoleniach

Cechy posiadane przez nieletnich

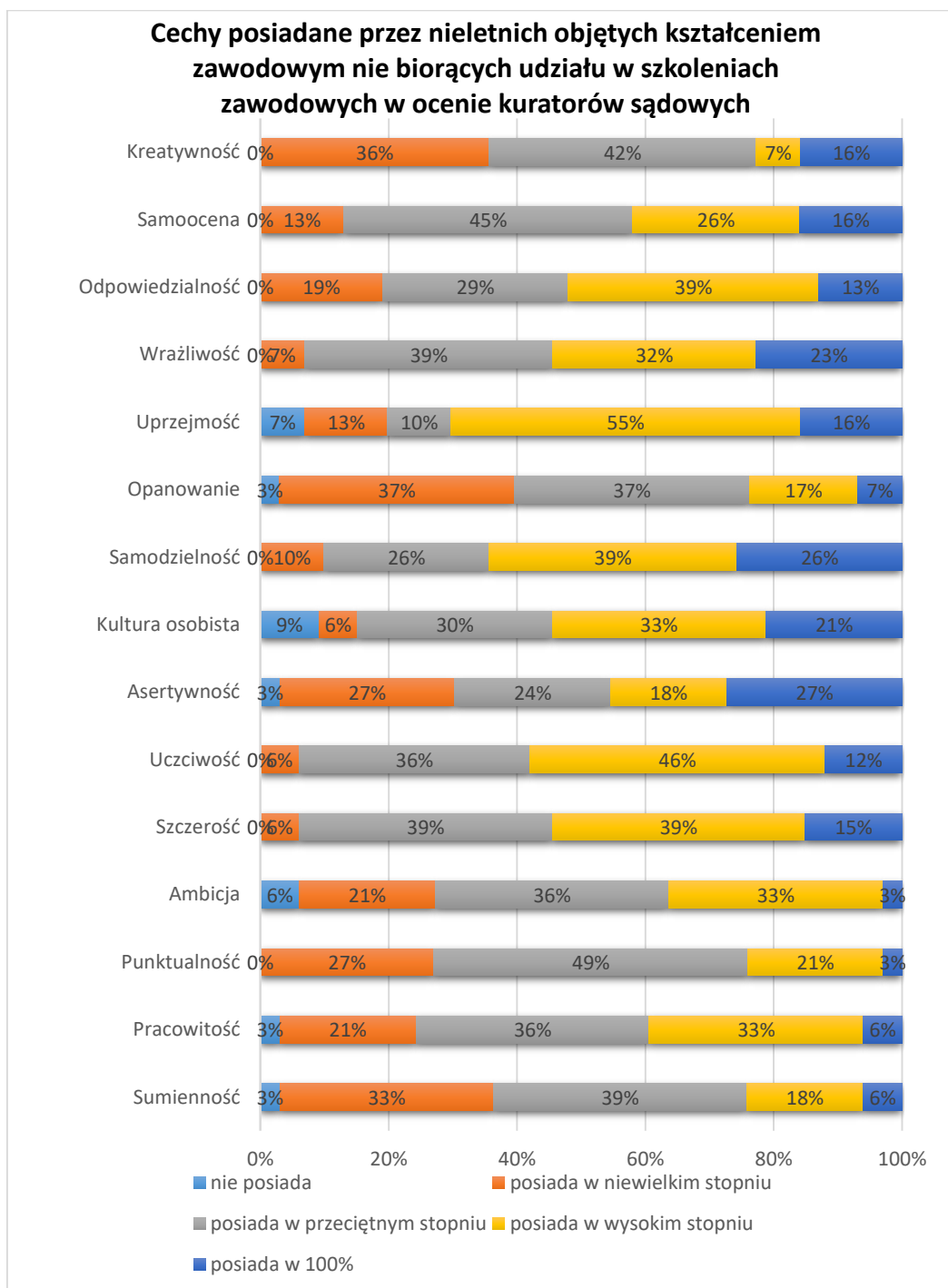
W badaniu poproszono kuratorów sądowych o to aby ocenili cechy posiadane przez swoich podopiecznych. Widocznym jest, iż kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się

zawodu nie biorących udziału w szkoleniach raczej pozytywnie oceniają swoich podopiecznych. Badani kuratorzy wskazali, że uprzejmość (48%), kreatywność (24%), samoocena (27%), wrażliwość (29%), samodzielność (40%), kultura osobista (41%), szczerość (37%) to cechy które nieletni posiadają w wysokim stopniu. Sumienność (32%), pracowitość (37%), punktualność (31%), ambicja (33%), asertywność (33%) w ocenie kuratorów sądowych to cechy, które kuratorzy ocenili w niewielkim stopniu. Szczegółowe oceny poszczególnych cech dokonane przez kuratorów sądowych przedstawia poniższy wykres.

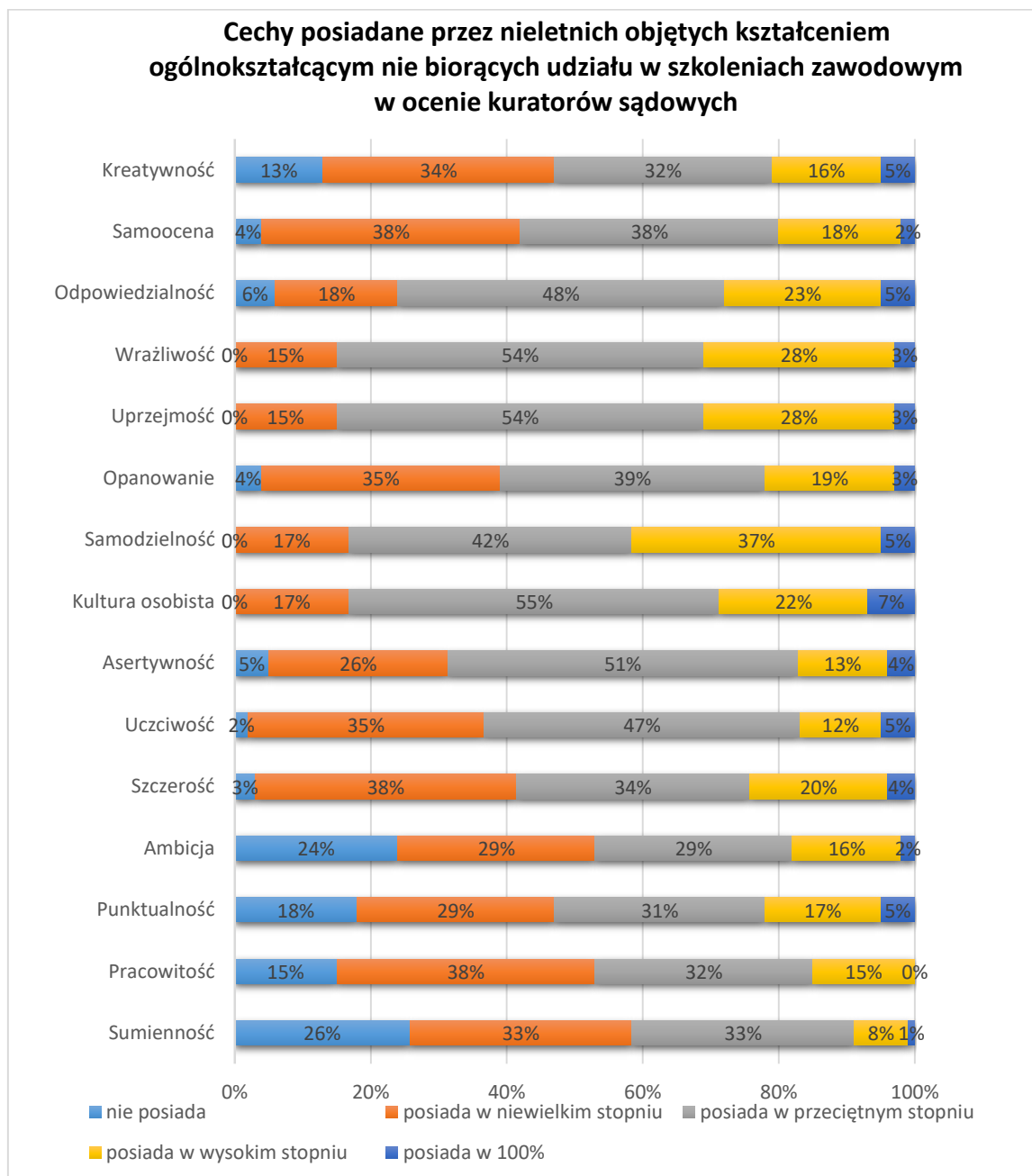
Wykres 16. Cechy posiadane przez nieletnich objętych kształceniem zawodowym biorących udział w szkoleniach zawodowych w ocenie kuratorów sądowych

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich objętych kształceniem zawodowym nie biorących udziału w szkoleniach zawodowych cechy, które posiadają ich podopieczni w wysokim stopniu to: samoocena (42%), odpowiedzialność (52%), wrażliwość (55%), uprzejmość (71%), samodzielność (65%), kultura osobista (54%), asertywność (45%), uczciwość (58%), szczerość (54%), ambicja (36%), pracowitość (39%). W niewielkim stopniu zaś nieletni posiadają cechy takie jak: kreatywność (36%), opanowanie (40%), sumienność (36%).

Wykres 17. Cechy posiadane przez nieletnich objętych kształceniem zawodowym nie biorących udziału w szkoleniach zawodowym w ocenie kuratorów sądowych

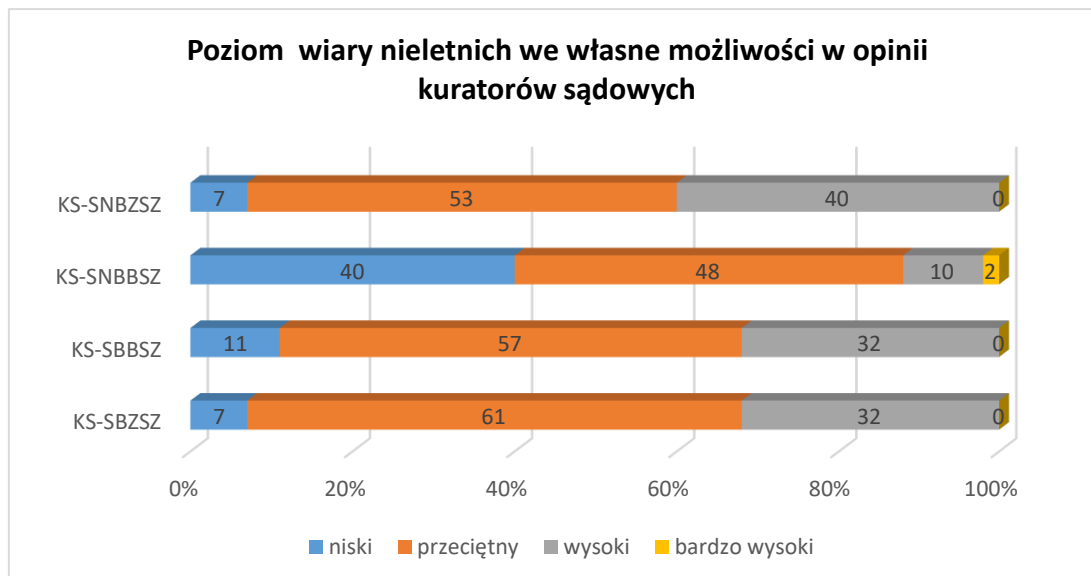
Z danych uzyskanych od kuratorów sądowych wypowiadających się o podopiecznych objętych kształceniem ogólnokształcącym nie biorących udziału w szkoleniach zawodowych wynika, że w wysokim stopniu ocenili oni: samodzielność (42%), wrażliwość (31%), uprzejmość (31%). W opinii kuratorów nieletni w niewielkim stopniu posiadają takie cechy jak: kreatywność (47%), samoocena(42%), opanowanie (39%), asertywność (31%), uczciwość (37%), szczerłość (41%), ambicja (53%), punktualność (47%), pracowitość (53%), sumienność (59%).

Wykres 18. Cechy posiadane przez nieletnich objętych kształceniem ogólnokształcącym nie biorących udziału w szkoleniach zawodowym w ocenie kuratorów sądowych

Poziom wiary nieletnich we własne możliwości w opiniach kuratorów sądowych

Zdecydowana większość kuratorów sądowych ze wszystkich badanych grup oceniła poziom wiary nieletnich w ich własne możliwości na poziomie przeciętnym.

Wykres 19. Poziom wiary nieletnich we własne możliwości w opinii kuratorów sądowych

Poproszono respondentów, aby wskazali jakie czynniki ich zdaniem utrudniają rozwój społeczno-zawodowy podopiecznych. Okazuje się, że zarówno kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu jak i nie kształcących się w zawodzie, jako czynnik utrudniający rozwój społeczno-zawodowy nieletnich wskazali: brak odpowiednich kwalifikacji, brak wykształcenia, brak wsparcia ze strony rodziny, stereotypowe postrzeganie nieletnich będących pod nadzorem kuratora. W przypadku kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach czynnikiem okazała się również trudna sytuacja finansowa. Najczęściej wskazywane przez respondentów odpowiedzi zestawiono poniżej.

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach do czynników utrudniających rozwój społeczno-zawodowy nieletnich:

- brak odpowiednich kwalifikacji (10 osób)
- brak wykształcenia (16 osób)
- stereotypowe postrzeganie nieletnich będących pod nadzorem kuratora (10 osób)

Zdaniem kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach rozwój społeczno-zawodowy nieletnich:

- brak odpowiednich kwalifikacji (83 osób)
- brak wykształcenia (88 osób)
- brak wsparcia ze strony rodziny (65 osoby)

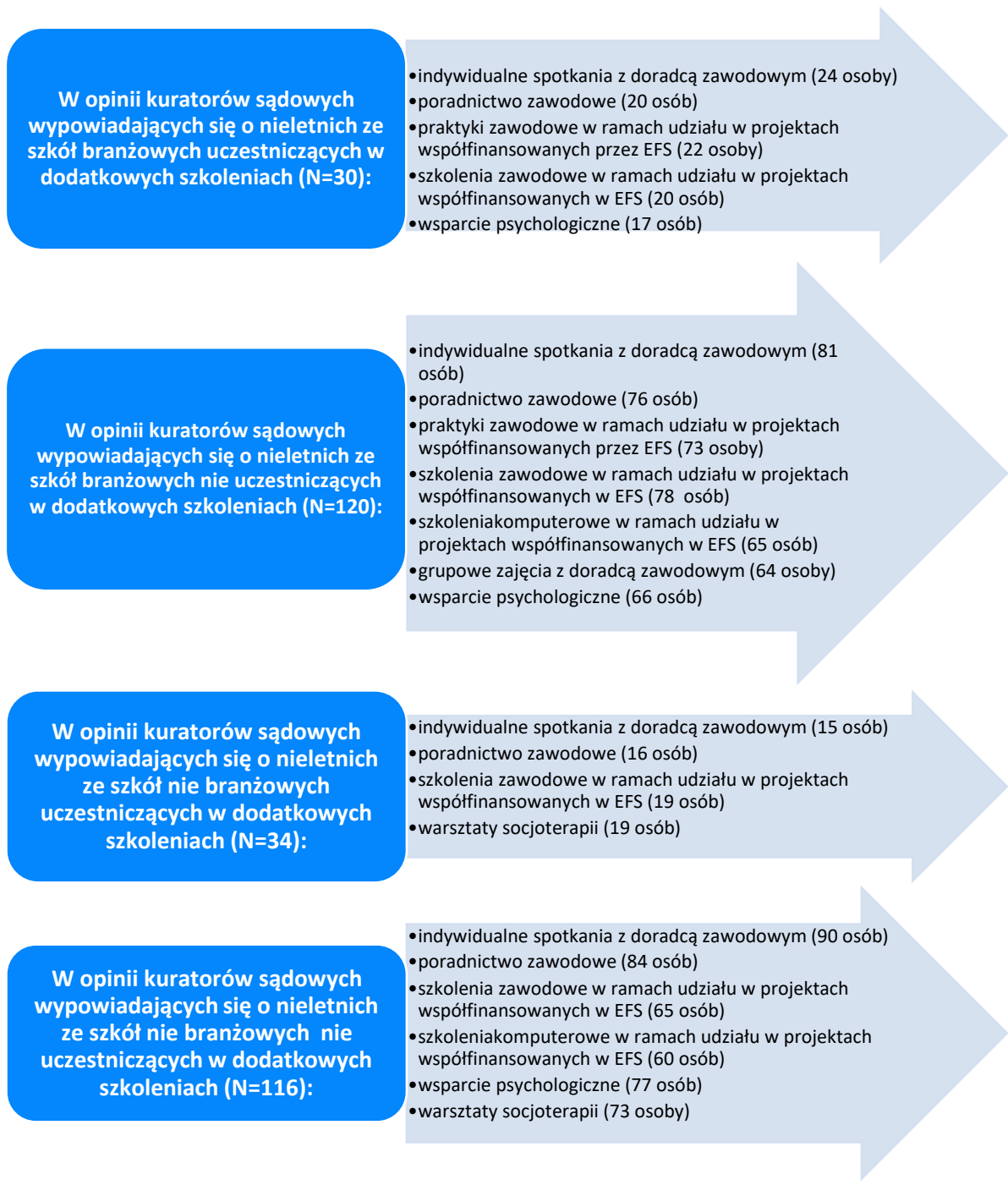
Kuratorzy wypowiadający się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wśród utrudnień dotyczących rozwoju społecznego nieletnich wskazali

- **brak odpowiednich kwalifikacji (13 osób)**
- **stereotypowe postrzeganie nieletnich będących pod nadzorem kuratora (11 osób)**
- **brak wsparcia ze strony rodziny (18 osób)**

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach rozwój społeczno-zawodowy nieletnich utrudniają:

- **brak odpowiednich kwalifikacji (79 osób)**
- **brak wykształcenia (58 osób)**
- **stereotypowe postrzeganie nieletnich będących pod nadzorem kuratora (33 osoby)**
- **trudna sytuacja finansowa (36 osób)**
- **brak wsparcia ze strony rodziny (50 osób)**

Kolejno kuratorzy sądowi wskazywali w jaki sposób można usprawnić aktywizację społeczno-zawodową nieletnich realizowaną na terenie ośrodka kuratorskiego. W odniesieniu do propozycji kuratorów sądowych dotyczących sposobów usprawnienia aktywizacji społeczno-zawodowej nieletnich na terenie ośrodka kuratorskiego widoczna jest różnica pomiędzy opiniami kuratorów wypowiadających się o nieletnich uczących się zawodu a nie uczących się zawodu. Otóż w grupie kuratorów opiniujących nieletnich nie kształcących się w wybranym zawodzie i uczestniczących w dodatkowych szkoleniach oraz nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach oprócz wsparcia stricte związanego z aktywizacją zawodową takich jak np. spotkania z doradcą zawodowym, szkolenia zawodowe, komputerowe pojawiły się propozycje odnoszące się do kształtowania umiejętności psychospołecznych jak: warsztaty psychologiczne czy socjoterapii. Najczęściej wskazywane przez kuratorów sądowych propozycje dotyczące usprawnienia aktywizacji społeczno-zawodowej nieletnich realizowaną na terenie ośrodka kuratorskiego zestawiono na poniższym schemacie.

Badanych respondentów zapytano o to czy ich zdaniem nieletni powinni mieć możliwość odbywania dodatkowych szkoleń zawodowych. Niemalże wszyscy spośród badanych kuratorów ze wszystkich badanych grup uznali, że nieletni powinni mieć możliwość odbywania dodatkowych szkoleń zawodowych. Tylko nieliczni z grupy kuratorów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu bez szkoleń wskazywali, że nieletni nie powinni mieć takiej możliwości.

Wykres 20. Możliwość odbywania dodatkowych szkoleń przez nieletnich w opinii kuratorów sądowych

Badani respondenci zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie: *Czy istnieją aspekty utrudniające nieletnim aktywizację zawodową?* Zdecydowana większość badanych kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w zawodzie i kształcących się w szkołach ogólnokształcących odpowiedziała na pytanie twierdząco. Nieliczni z grupy kuratorów wypowiadających się o nieletnich: uczących się zawodu korzystających i nie korzystających z dodatkowych szkoleń oraz nie uczących się zawodu i nie korzystających z dodatkowych szkoleń wskazywali, że takie aspekty nie istnieją.

Wykres 21. Istnienie aspektów utrudniających nieletnim aktywizację zawodową w opinii kuratorów sądowych

Badani kuratorzy wypowiadali się na temat czynników utrudniających aktywizację zawodową nieletnich. Uzyskane wyniki zestawiono poniżej. Okazuje się, że najczęściej kuratorów z grupy wypowiadającej się o podopiecznych uczących się zawodu i biorących udział w dodatkowych

szkoleniach wskazali brak wsparcia ze strony rodziny oraz brak odpowiednich kwalifikacji. Kuratorzy wypowiadający się o podopiecznych: uczących się zawodu nie korzystających z dodatkowych szkoleń oraz nie uczących się zawodu nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach uważają, że do czynników tych należą: brak kwalifikacji, brak wykształcenia, brak wsparcia ze strony rodziny. W przypadku kuratorów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu zaś biorących udział w dodatkowych szkoleniach wskazali oni brak wykształcenia, niezgodne wykształcenie z wymogami aktualnego rynku pracy oraz karalność.

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=30):

- brak odpowiednich kwalifikacji (27 osób)
- brak wsparcia ze strony rodziny (29 osób)

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=120):

- brak odpowiednich kwalifikacji (93 osoby)
- brak wykształcenia (87 osób)
- brak wsparcia ze strony rodziny (80 osób)

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=34):

- brak wykształcenia (19 osób)
- niezgodne wykształcenie z wymaganiami aktualnego rynku pracy (16 osób)
- karalność (16 osób)

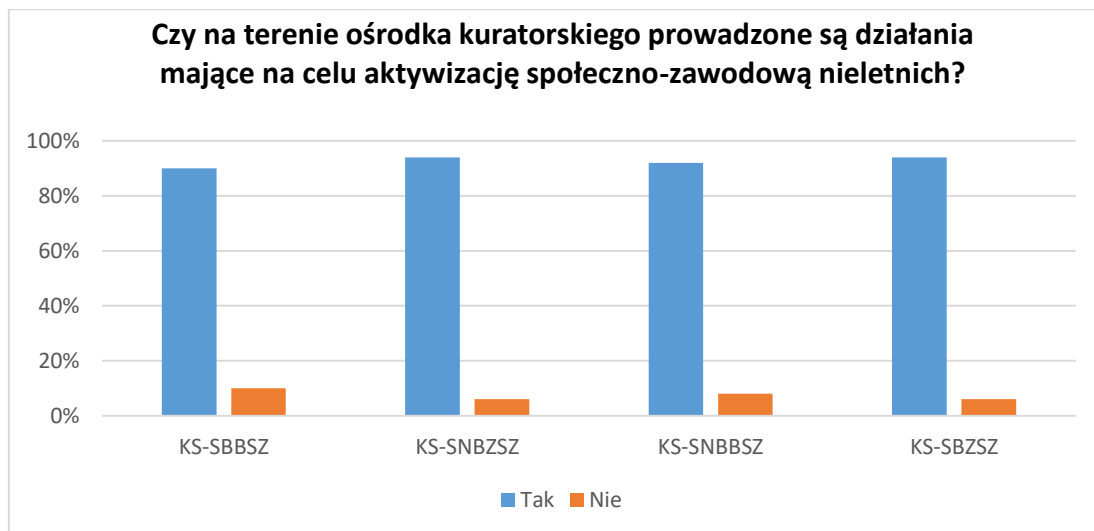
W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=116):

- brak odpowiednich kwalifikacji (93 osoby)
- brak wykształcenia (87 osób)
- brak wsparcia ze strony rodziny (80 osób)

Respondentów poproszono o udzielenie odpowiedzi na pytanie które brzmiało następująco: *Czy na terenie ośrodka kuratorskiego prowadzone są działania mające na celu aktywizację społeczno-zawodową nieletnich?*

Zdecydowana większość badanych kuratorów wypowiadających się na temat nieletnich uczących się zawodu i korzystających oraz nie korzystających z dodatkowych szkoleń jak również podopiecznych kształcących się w szkołach nie przygotowujących do zawodu uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach odpowiedzieli, że na terenie

ośrodków kuratorskich prowadzone są takie działania. Jedynie nieliczni respondenci spośród w/w grup wskazywali, że tego typu działania nie są prowadzone.

Wykres 22. Działania na terenie ośrodka kuratorskiego ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową nieletnich w opinii kuratorów sądowych

Badani respondenci wskazali jakie formy aktywizacji społeczno-zawodowej proponowane były nieletnim. Biorąc pod rozwagę wyniki uzyskane w grupie kuratorów wypowiadających się o nieletnich uczących się zawodu i dodatkowo korzystających z dodatkowych szkoleń a także nie korzystających z szkoleń zawodowych okazuje się, że podopieczni otrzymali takie samo wsparcie mianowicie: wsparcie psychologiczne, indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, zajęcia z zakresu wolontariatu. Dodatkowo w przypadku grupy wypowiadającej się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazano poradnictwo zawodowe.

W przypadku kuratorów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu biorących udział w dodatkowych szkoleniach jak również nie biorących w nich udziału odpowiedzi były następujące: indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, poradnictwo zawodowe, wsparcie psychologiczne, zajęcia z zakresu wolontariatu. Okazuje się, że odpowiedzi wybrane przez kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w zawodzie jak również nieletnich nie uczących się zawodu nie różniły się.

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=30)

- wsparcie psychologiczne (30 osób)
- indywidualne spotkania z doradcą zawodowym (27 osób)
- zajęcia z zakresu wolontariatu (18 osób)
- poradnictwo zawodowe (17 osób)

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=120)

- wsparcie psychologiczne (83 osoby)
- indywidualne spotkania z doradcą zawodowym (79 osób)
- zajęcia z zakresu wolontariatu (82 osoby)

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=34)

- indywidualne spotkania z doradcą zawodowym (27 osób)
- poradnictwo zawodowe (17 osób)
- wsparcie psychologiczne (30 osób)
- zajęcia z zakresu wolontariatu (18 osób)

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=116)

- indywidualne spotkania z doradcą zawodowym (83 osoby)
- poradnictwo zawodowe (79 osób)
- wsparcie psychologiczne (82 osób)

Na pytanie które brzmiało: *Czy formy aktywizacji społeczno-zawodowej w obszarze funkcjonowania Państwa Sądu Okręgowego oferowane nieletnim są wystarczające czy dostrzegają Państwo jakieś braki?*

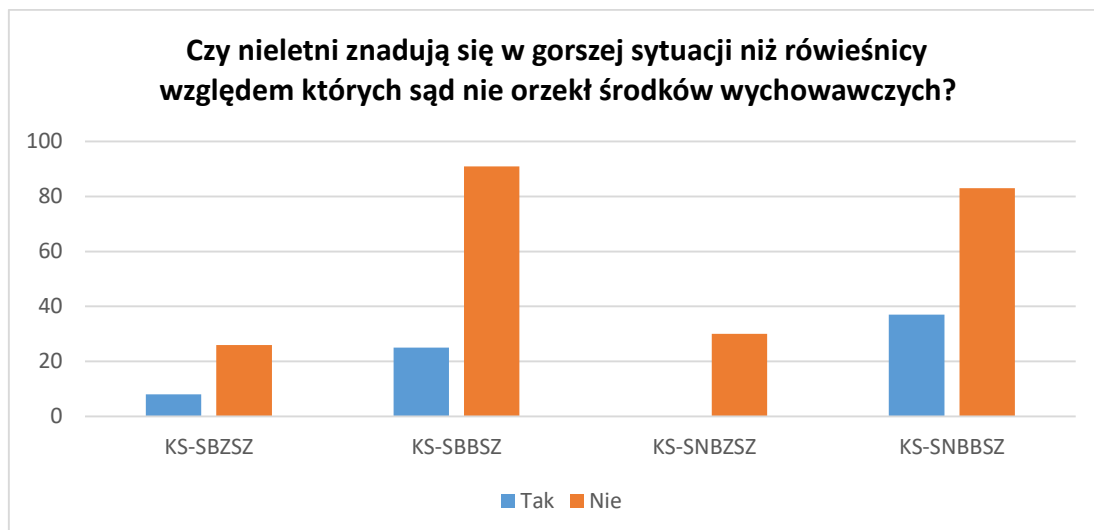
Większość kuratorów z grup wypowiadającej się: o nieletnich ze szkół branżowych korzystających z dodatkowych szkoleń (18 osób) jak również nieletnich nie kształcących się w zawodzie biorących udział w dodatkowych szkoleniach (66 osób) oraz nieletnich nie kształcących się w zawodzie nie biorących udziału w dodatkowych szkoleniach (20 osób) uważa, że oferta jest bogata, natomiast większość kuratorów opiniujących nieletnich kształcących się w zawodzie nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach twierdzi, że oferta jest uboga.

Tabela 3. Czy formy aktywizacji społeczno-zawodowej w obszarze funkcjonowania Państwa Sądu Okręgowego oferowane nieletnim są wystarczające czy dostrzegają Państwo jakieś braki?

Czy formy aktywizacji społeczno-zawodowej w obszarze funkcjonowania Państwa Sądu Okręgowego oferowane nieletnim są wystarczające czy dostrzegają Państwo jakieś braki?	Szkoły branżowe bez szkoleń (N=116)	Szkoły branżowe ze szkoleniami (N=34)	Szkoły nie branżowe ze szkoleniami (N=120)	Szkoły nie branżowe bez szkoleń (N=30)
uważam, że oferta jest bogata	52	18	66	20
uwązam, że oferta jest uboga	64	16	54	10

Kuratorzy sądowi ocenili również funkcjonowanie swoich podopiecznych w pięciu podstawowych obszarach jako: podopieczny, uczeń, pracownik/praktykant, rozwój osobisty, rozwój zawodowy. Wyniki wskazują na to, że kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach ocenili funkcjonowanie nieletniego jako podopiecznego na wysokim poziomie. Zaś na przeciętnym poziomie ocenili oni funkcjonowanie nieletniego jako ucznia, pracownika/praktykanta oraz rozwój osobisty i zawodowy nieletniego. Kuratorzy wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczący w dodatkowych szkoleniach na poziomie przeciętnym ocenili wszystkie obszary tj.: funkcjonowanie nieletniego jako podopiecznego, jako ucznia, jako pracownika/praktykanta a także rozwój osobisty i zawodowy nieletniego.

Dla porównania kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że nieletni jako uczniowie i praktykanci/pracownicy funkcjonują na przeciętnym poziomie, ponadto w ich opinii ocenili oni również na poziomie przeciętnym rozwój zawodowy i osobisty nieletniego. Funkcjonowanie nieletniego jako podopiecznego kuratorzy ocenili na niskim poziomie. W przypadku grupy kuratorów która wypowiadała się na temat nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach na przeciętnym poziomie ocenili oni następujące obszary: funkcjonowanie nieletniego jako podopiecznego, pracownika/praktykanta, rozwój osobisty, zawodowy nieletniego. Zaś na niskim poziomie ocenili oni funkcjonowanie nieletniego jako ucznia. Kuratorów poproszono o ustosunkowanie się do pytania dotyczącego: *Czy w ich ocenie nieletni znajdują się w gorszej sytuacji niż rówieśnicy względem których sąd nie orzekł środków wychowawczych?* Jak wskazują dane zawarte na poniższym wykresie zdecydowana większość respondentów ze wszystkich grup odpowiedziała, że nieletni wobec których orzeczono środki wychowawcze nie znajdują się w gorszej sytuacji niż ich rówieśnicy.

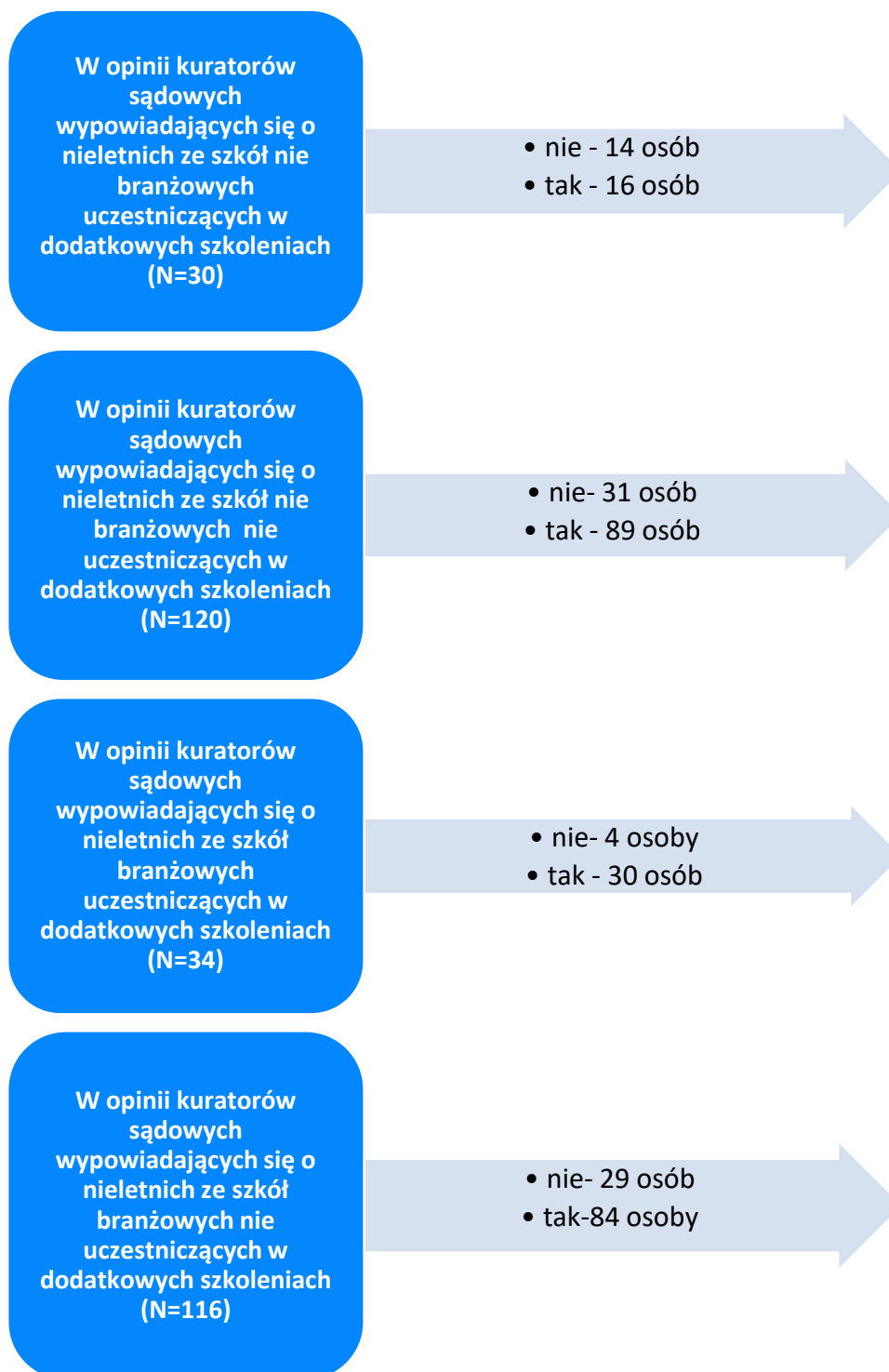
Wykres 23. Czy nieletni znajdują się w gorszej sytuacji niż rówieśnicy względem których sąd nie orzekł środków wychowawczych?

Istotnym w odniesieniu do oceny kształcenia, szkolenia czy zatrudniania osób nieletnich w ocenie kuratorów sądowych było zapytanie ich czy sami w swojej pracy zachęcają podopiecznych do podjęcia zatrudnienia. Zdecydowana większość kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych odpowiedziała twierdząco, oznacza to, że kuratorzy zachęcają podopiecznych do podjęcia pracy. W przypadku odpowiedzi udzielonych przez kuratorów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu korzystających i nie korzystających z dodatkowych szkoleń były podobne, otóż kuratorzy udzielili odpowiedzi tak, co oznacza, że zachęcają oni nieletnich do podjęcia pracy zarobkowej.

Zapytano kuratorów kto ich zdaniem udziela nieletnim pomocy w podjęciu decyzji edukacyjno - zawodowych. Zaskakującym wydaje się to, że zdecydowana większość kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych oraz szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych wskazało, że to właśnie kurator sądowy najczęściej udzielał nieletnim wsparcia w tym zakresie. Ponadto kuratorzy wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali: nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (18 osób), doradca zawodowy (16 osób). Niepokojące jest to, że mniej niż połowa respondentów wskazała, że są to rodzice (12 osób). Trzy osoby wskazały, że nikt nie udzielił nieletniemu pomocy.

Respondenci wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczący w dodatkowych szkoleniach określili, że są to rodzic/opiekun (77 osób), doradca zawodowy (58 osób), nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (53 osoby). Dla porównania kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach uważają, że nieletnim również udzielają pomocy w decyzjach edukacyjno-zawodowych: nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (22 osoby), nauczyciel uczący przedmiotów ogólnych (16 osób) oraz rodzic/opiekun (15 osób), rzadziej pomocy tej udzielał pedagog szkolny (12 osób).

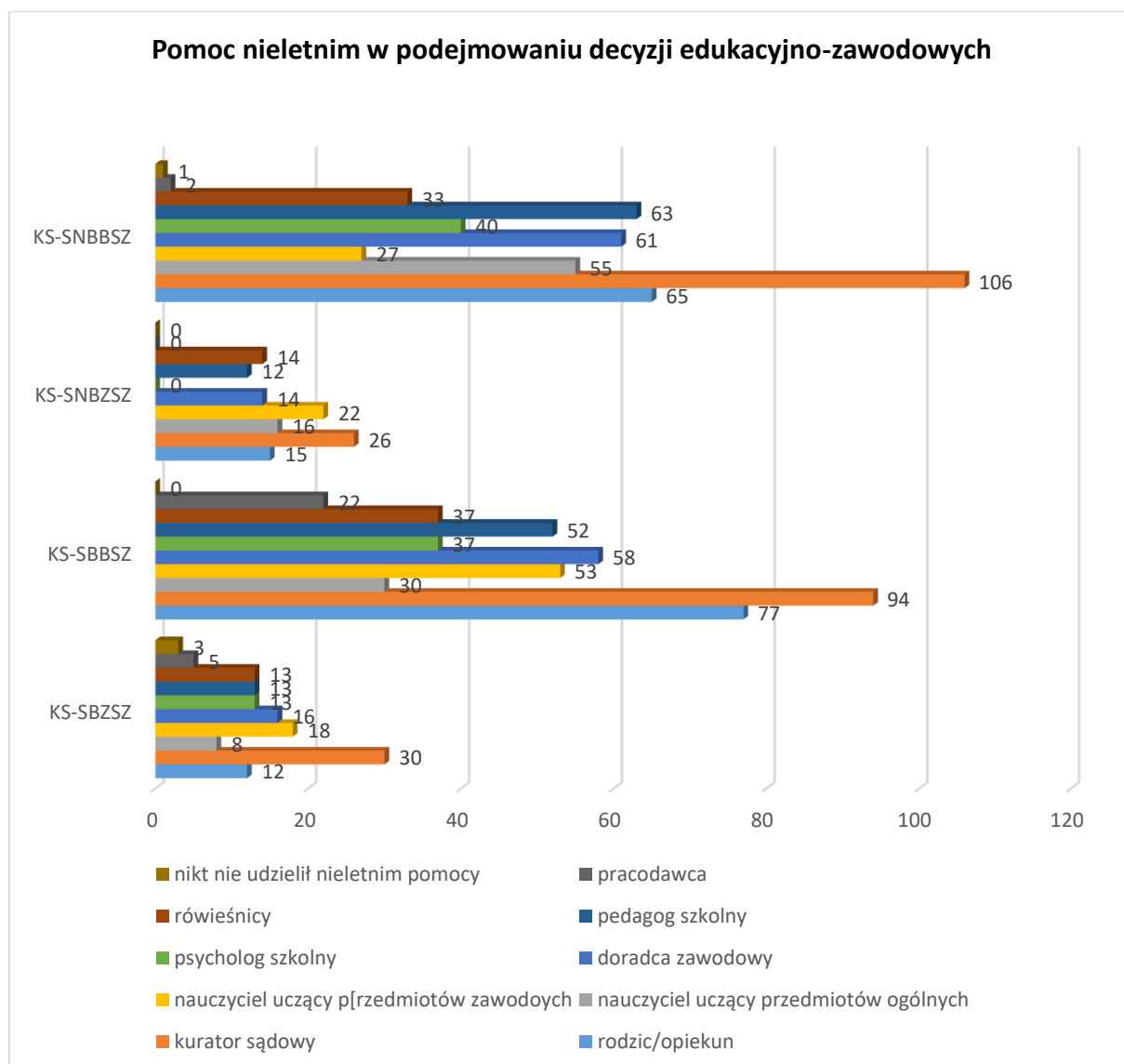

Zaś kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że nieletni w tym zakresie otrzymują od rodzica/opiekuna (65 osób), pedagoga szkolnego (63 osoby), doradcy zawodowego (61 osób). Jedna osoba wskazała, że nikt nie udzielił nieletniemu pomocy.

Zapytano również kuratorów o to, kto w ich opinii udziela nieletnim pomocy w podjęciu decyzji szkoleniowych. Podobnie jak w poprzednim pytaniu zdecydowana większość kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących i nie

uczestniczących w szkoleniach zawodowych oraz szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych wskazało, że to właśnie kurator sądowy najczęściej udzielał nieletnim wsparcia w tym zakresie. Ponadto kuratorzy wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali: nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (15 osób), doradca zawodowy (22 osób). Niepokojące jest to, że mniej niż połowa respondentów wskazała, że są to rodzice (7 osób).

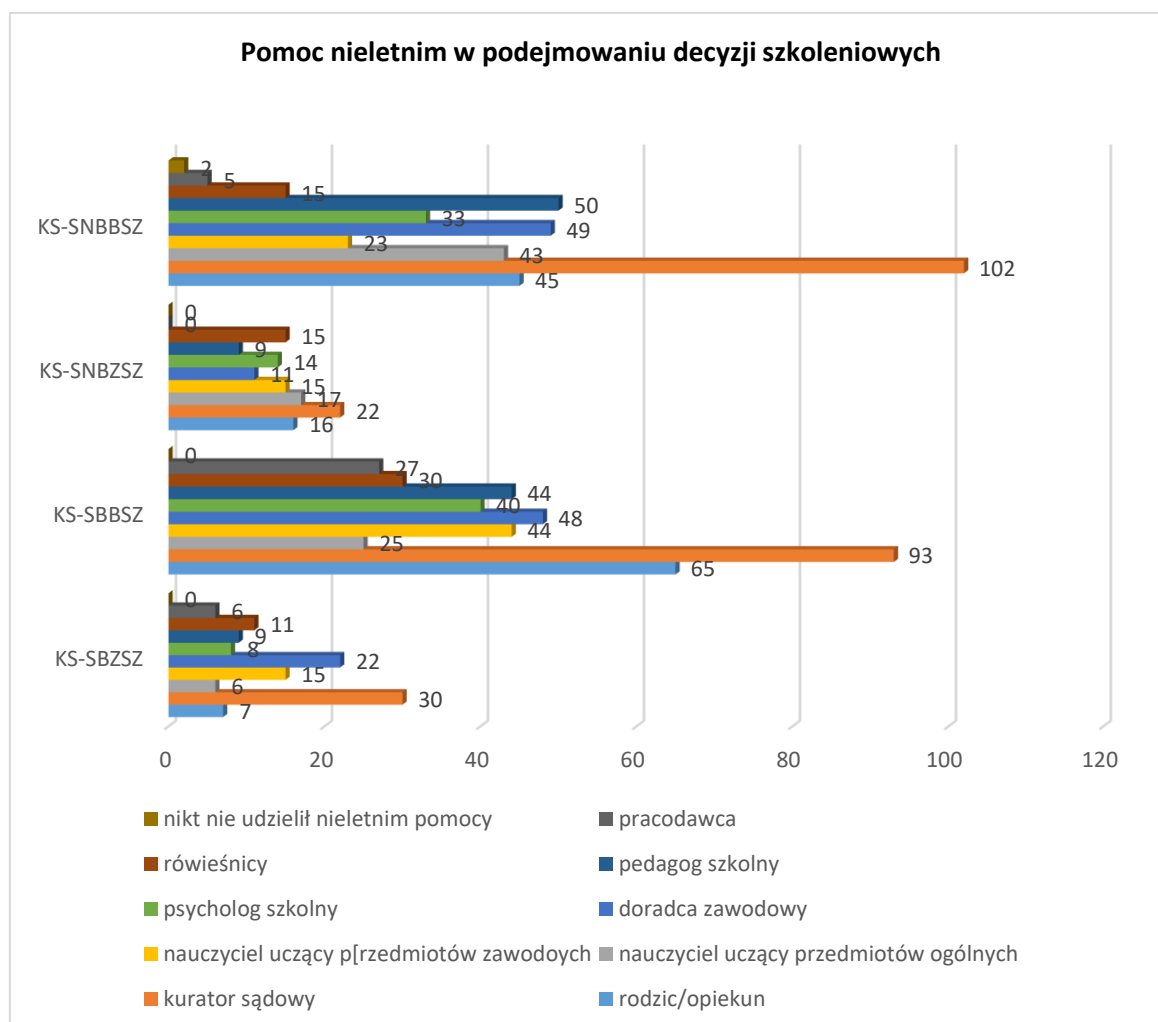
Respondenci wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczący w dodatkowych szkoleniach określili, że są to rodzic/opiekun (65 osób), doradca zawodowy (48 osób).

Wykres 24. Pomoc nieletnim w podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych

Dla porównania kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach uważają, że nieletnim również udzielają pomocy w decyzjach edukacyjno-zawodowych: rodzic/opiekun (16 osób), pracodawca (17 osób). Rzadziej pomocy tej udzielał pedagog szkolny (9 osób). Zaś kuratorzy sądowi

wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że nieletni w tym zakresie otrzymują od rodzica/opiekuna (45 osób), doradcy zawodowego (49 osób). Dwie osoby wskazały, że nikt nie udzielił nieletniemu pomocy.

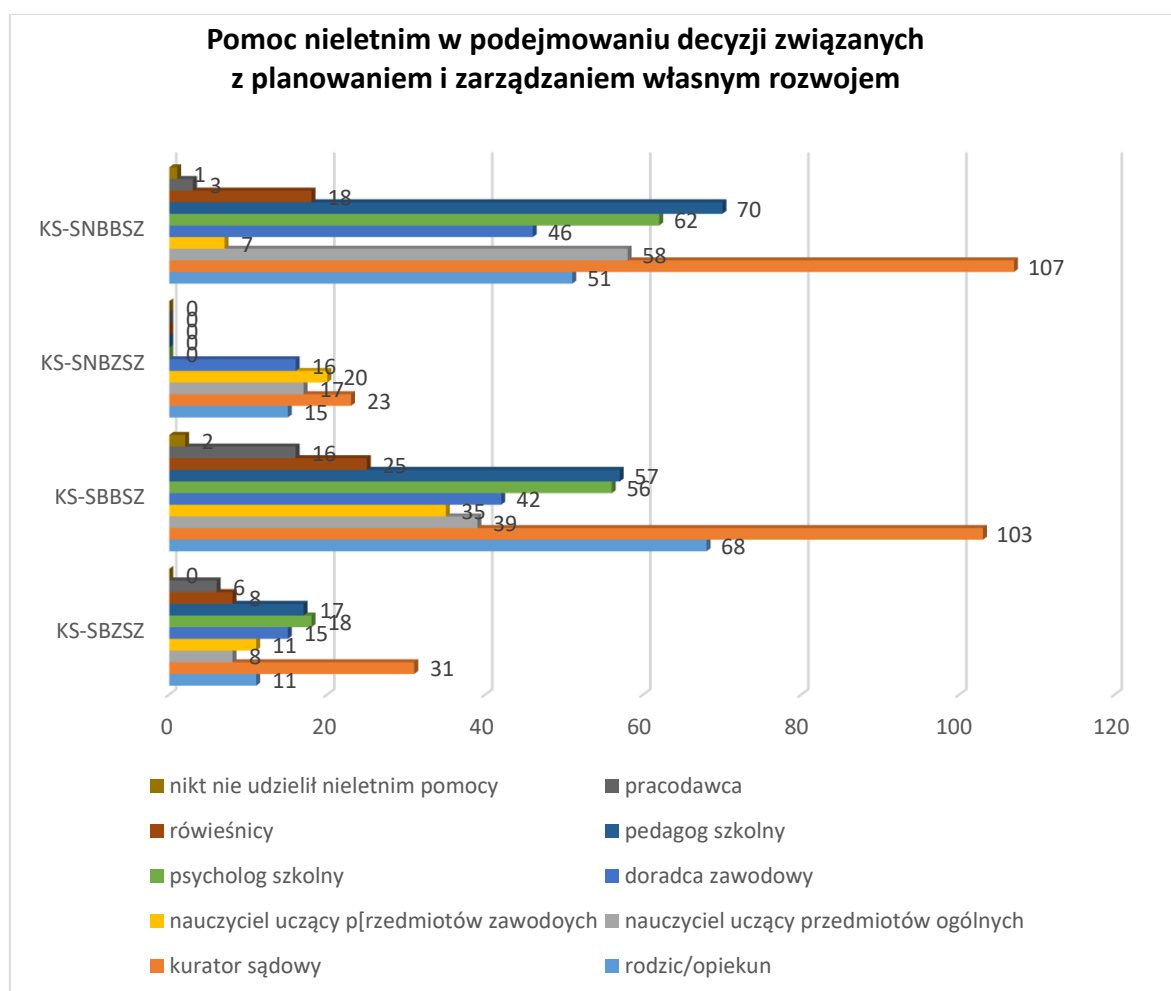

Wykres 25. Pomoc nieletnim w podejmowaniu decyzji szkoleniowych

Poproszono kuratorów również o to, aby wskazali kto ich zdaniem udziela nieletnim pomocy w podjęciu decyzji związanych z planowaniem i zarządzaniem własnym rozwojem. Podobnie jak w dwóch poprzednich pytaniach zdecydowana większość kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych oraz szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych wskazało, że to właśnie kurator sądowy najczęściej udzielał nieletnim wsparcia w tym zakresie. Ponadto kuratorzy wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali: psycholog szkolny (18 osób), pedagog szkolny (17 osób), doradca zawodowy (15 osób). Niepokojące jest to, że mniej niż połowa respondentów wskazała, że są to rodzice (11 osób). Respondenci wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczący w dodatkowych szkoleniach określili, że są

to rodzice (68 osób), pedagog szkolny (57 osób), psycholog szkolny (56 osób). Dwie osoby wskazały, że nikt nie udzielił nieletniemu pomocy.

Dla porównania kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach uważają, że nieletnim również udzielają pomocy: nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (20 osób), pracodawca (17 osób), doradca zawodowy (16 osób). Zaś kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że nieletni w tym zakresie otrzymują wsparcie od: pedagoga szkolnego (70 osób), psychologa szkolnego (62 osoby). Jedna osoba wskazał, że nikt nie udzielił nieletniemu pomocy.

Wykres 26. Pomoc nieletnim w podejmowaniu decyzji związanych z planowaniem i zarządzaniem własnym rozwojem

Pozostając w nurcie kształcenia, szkolenia i zatrudniania nieletnich zapytano kuratorów czy ich zdaniem nieletni mają szansę na zatrudnienie po ukończeniu obecnej szkoły.

W opinii zdecydowanej większości kuratorów z grupy wypowiadającej się o nieletnich uczących się zawodu i uczestniczących w szkoleniach zawodowych oraz nie uczestniczących w szkoleniach a także nieletnich nie uczących się zawodu i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych nieletni mają szansę na zatrudnienie. W przypadku grupy

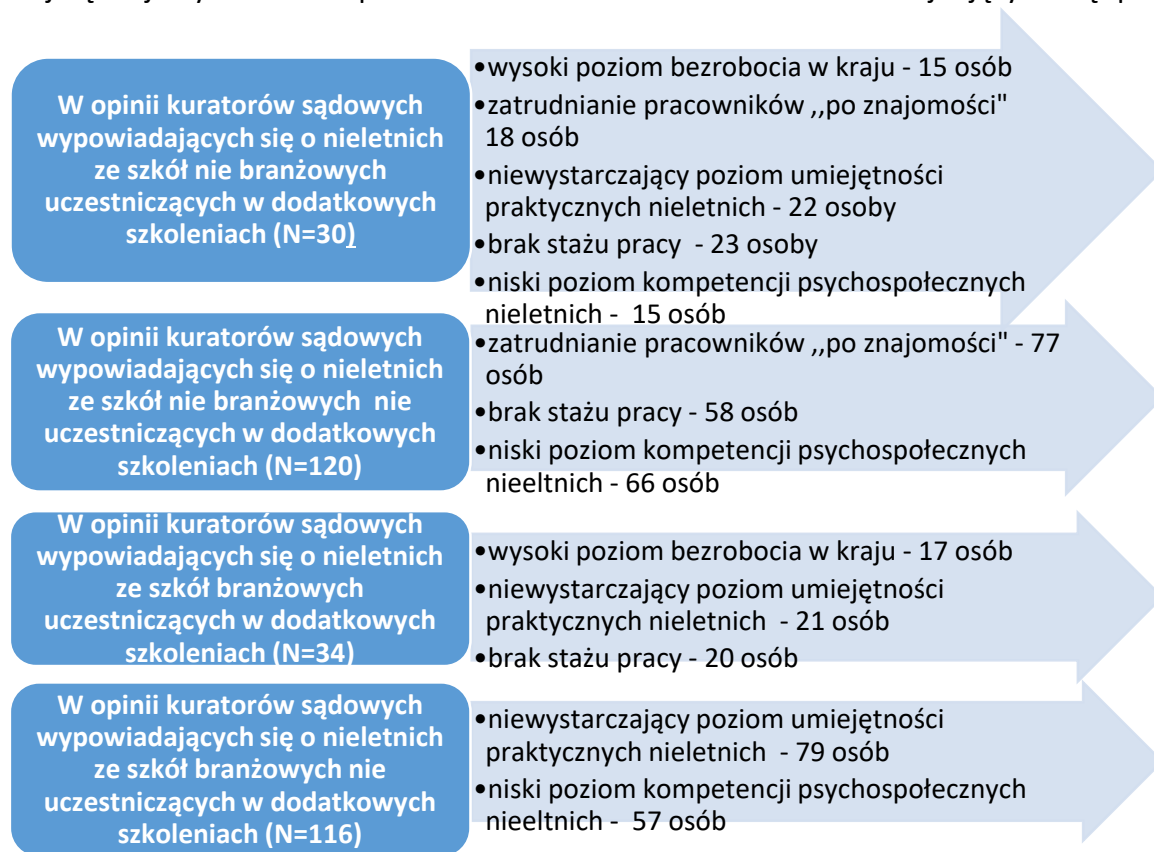
respondentów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach połowa badanych odpowiedziała na pytanie twierdząco, zaś druga połowa odpowiedziała na pytanie przecząco.

Tabela 4. Szanse na zatrudnienie nieletnich po ukończeniu obecnej szkoły w opinii badanych kuratorów sądowych

Czy Pana/Pani zdaniem nieletni/a ma szanse na zatrudnienie po ukończeniu obecnej szkoły?	Szkoły branżowe bez szkoleń (N=116)	Szkoły branżowe ze szkoleniami (N=34)	Szkoły nie branżowe bez szkoleń (N=120)	Szkoły branżowe bez szkoleń (N=30)
Tak	100	30	72	15
Nie	16	4	48	15

Kuratorzy sądowi wypowiedzieli się na temat powodów, przez które nieletni mają ograniczone szanse na zatrudnienie. Zarówno kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu i uczestniczących w dodatkowych szkoleniach jak również nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach jako powody wskazali zatrudnianie pracowników „po znajomości”, brak stażu pracy, niski poziom kompetencji psychospołecznych nieletnich. Dla porównania kuratorzy opiniujący nieletnich nie uczących się zawodu i uczestniczących w dodatkowych szkoleniach oraz nie korzystających z nich wskazali niewystarczający poziom umiejętności praktycznych nieletnich.

Najczęściej wybierane odpowiedzi zamieszczono w schemacie znajdującym się poniżej.

Zapytano kuratorów sądowych o to na jakim poziomie oceniają swoją współpracę z nauczycielem/wychowawcą nieletnich. Uzyskane od respondentów są bardzo krytyczne gdyż kuratorzy sądowi wypowiadający się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach oraz nie uczestniczących w nich jak również o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach – ocenili ją na niski poziom. Natomiast w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach ocenili współpracę ze szkołami na poziomie przeciętnym.

Zalety dodatkowych szkoleń zawodowych w opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych

Kuratorzy sądowi wypowiadali się na temat zalet dodatkowych szkoleń zawodowych. Zarówno kuratorzy wypowiadający się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących jak i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach najczęściej wskazywali następujące zalety. Natomiast respondenci wypowiadający się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach najczęściej wybierali: zdobycie dodatkowych umiejętności, przygotowanie zawodowe, uzyskanie kwalifikacji zawodowych, wzrost szansy na uzyskanie zatrudnienia po ukończeniu kształcenia, poprawa funkcjonowania nieletniego w rolach społecznych, rozwój zawodowy, rozwój osobisty. W przypadku kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali oni dodatkowo: otrzymanie stypendium z tytułu udziału w szkoleniu oraz otrzymanie certyfikatu uczestnictwa.

Najczęściej wskazywane przez kuratorów odpowiedzi zestawiono poniżej.

W opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=116):

Najczęściej wskazywane odpowiedzi:

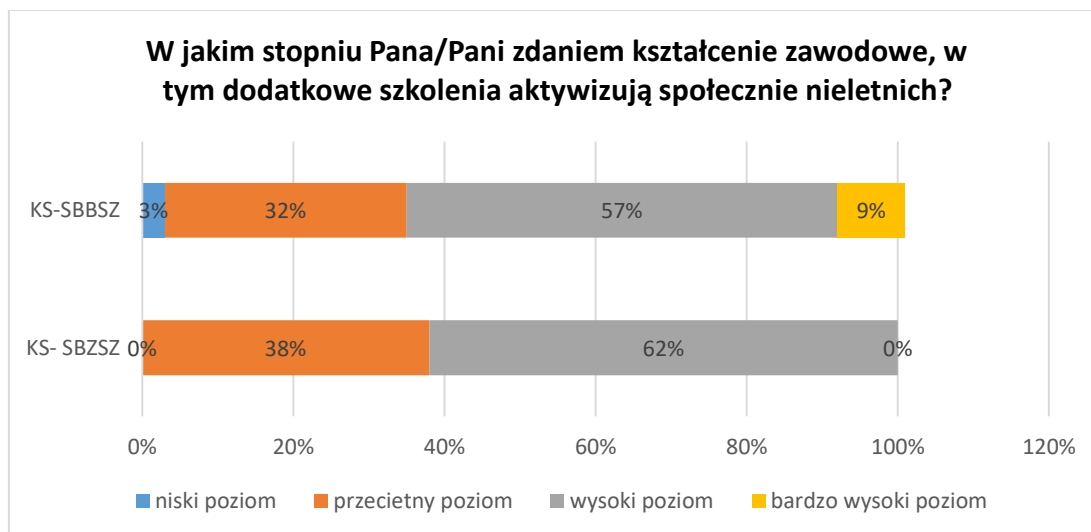
- zdobycie dodatkowych umiejętności – 108 osób
- przygotowanie zawodowe – 84 osoby
- uzyskanie kwalifikacji zawodowych – 76 osób
- wzrost szansy na uzyskanie zatrudnienia po ukończeniu kształcenia – 75 osób
- poprawa funkcjonowania nieletniego w rolach społecznych – 76 osób
- rozwój zawodowy – 66 osób
- rozwój osobisty – 63 osoby

W opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach (N=34):

Najczęściej wskazywane odpowiedzi:

- zdobycie dodatkowych umiejętności – 32 osoby
- przygotowanie zawodowe – 28 osób
- otrzymanie stypendium z tytułu udziału w szkoleniu – 18 osób
- uzyskanie kwalifikacji zawodowych 30 osób
- wzrost szansy na uzyskanie zatrudnienia po ukończeniu kształcenia 26 osób
- otrzymanie certyfikatu uczestnictwa 20 osób
- poprawa funkcjonowania nieletniego w rolach społecznych 23 osoby
- rozwój zawodowy – 17 osób
- rozwój osobisty – 22 osoby

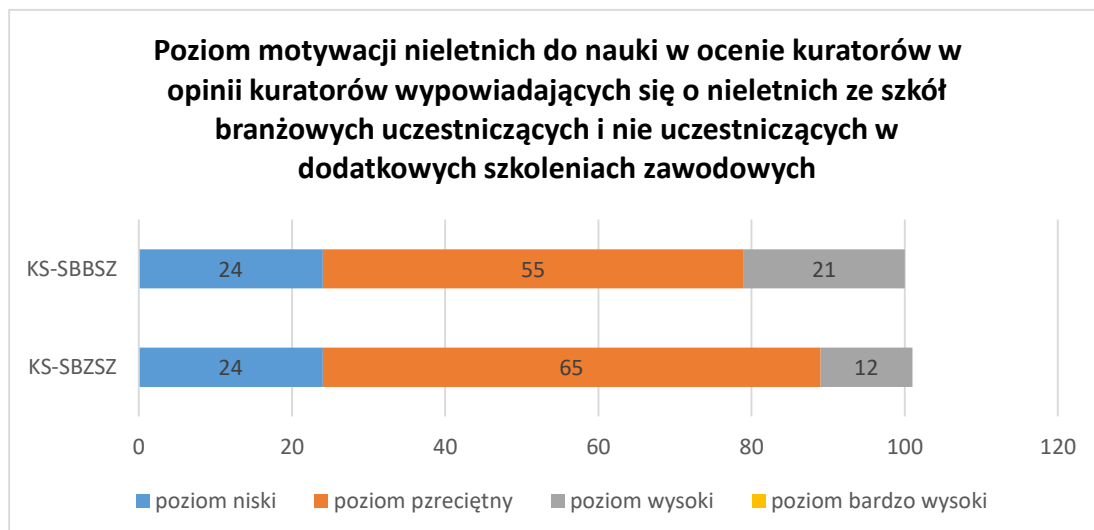
Na pytanie które brzmiało: *W jakim stopniu Pana/Pani zdaniem kształcenie zawodowe, w tym dodatkowe szkolenia aktywizują społecznie nieletnich?* Zarówno kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu i uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych oraz nie uczestniczących w tychże szkoleniach ocenili je na poziomie przeciętnym.

Wykres 27. W jaki sposób Pana/Pani zdaniem kształcenie zawodowe w tym dodatkowe szkolenia aktywizują zawodowo nieletnich?

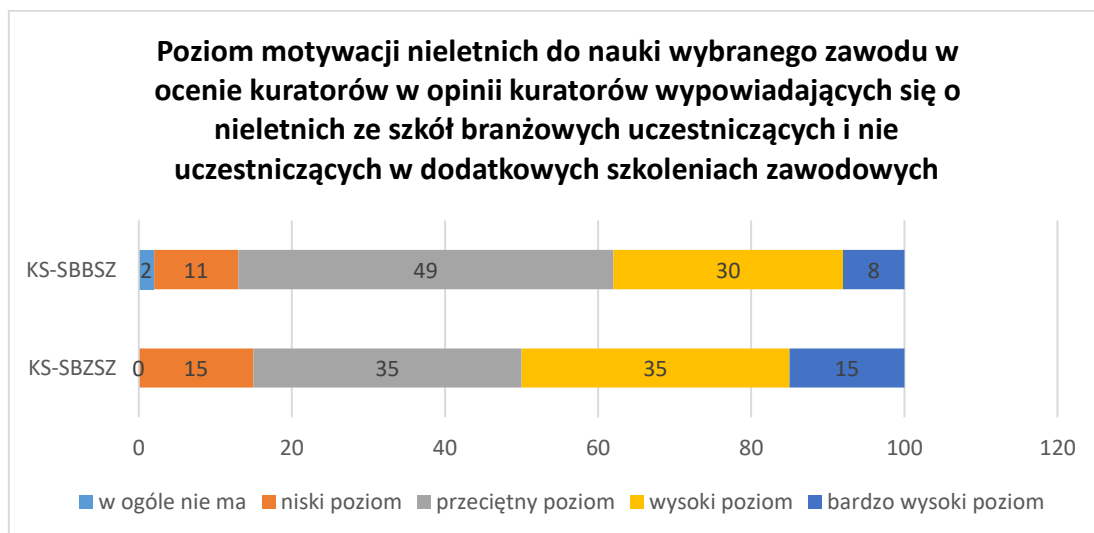
Poziom motywacji nieletnich do nauki w ocenie kuratorów w opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych

Zdecydowana większość kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych oceniła motywację nieletnich do nauki na poziomie przeciętnym, zaś na poziomie wysokim oceniło ją 21% respondentów. Kuratorzy z grupy opiniującej nieletnich kształcących się w zawodzie i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach ocenili poziom motywacji nieletnich do nauki na poziomie przeciętnym, zaś niewielu z tej grupy 12% oceniło ją na wysokim poziomie.

Wykres 28. Poziom motywacji nieletnich do nauki w ocenie kuratorów w opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych

Połowa kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych oceniła motywację nieletnich do nauki wybranego zawodu na poziomie wysokim, zaś na poziomie przeciętnym oceniło ją 38% respondentów. Kuratorzy z grupy opiniującej nieletnich kształcących się w zawodzie i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach ocenili poziom motywacji nieletnich do nauki na poziomie przeciętnym 49%, zaś na wysokim poziomie oceniło ją 30% respondentów.

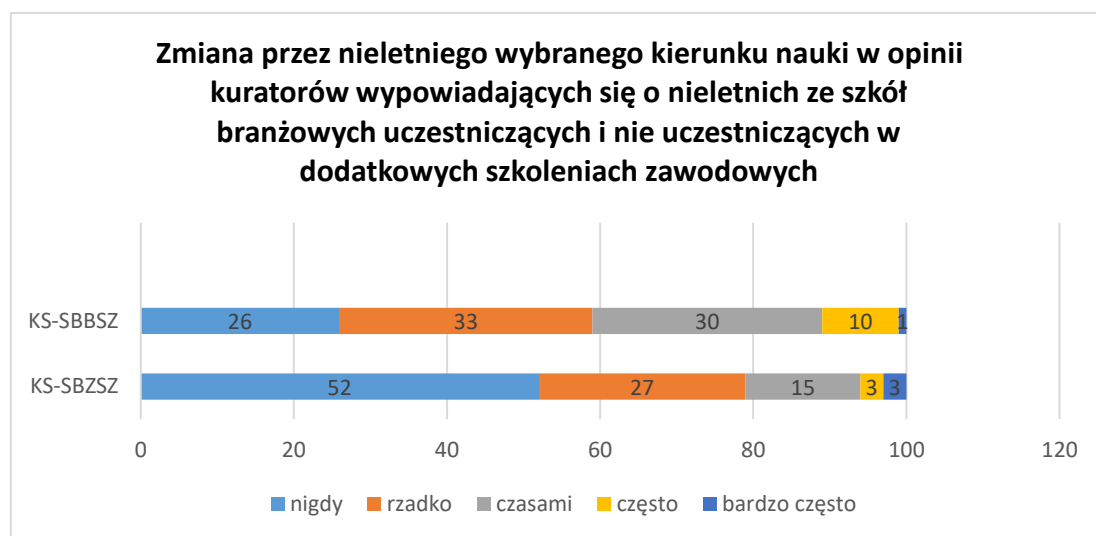

Wykres 29. Poziom motywacji nieletnich do nauki wybranego zawodu w ocenie kuratorów w opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych

Kuratorzy sądowi zostali zapytani o to jak często podopieczni zastanawia się / mówi o tym / sugeruje – zmianę wybranego kierunku kształcenia. Ponad połowa kuratorów

sądowych (52%) wypowiedających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych zapytana o to jak często podopieczny zastanawia się/ mówi o tym/sugeruje – zmianę wybranego kierunku kształcenia wskazała, że nigdy nie miała miejsce taka sytuacja. Zaś kuratorzy z grupy opiniującej nieletnich kształcących się w zawodzie i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że rzadko podopieczni sugerowali chęć zmiany kierunku kształcenia (33%).

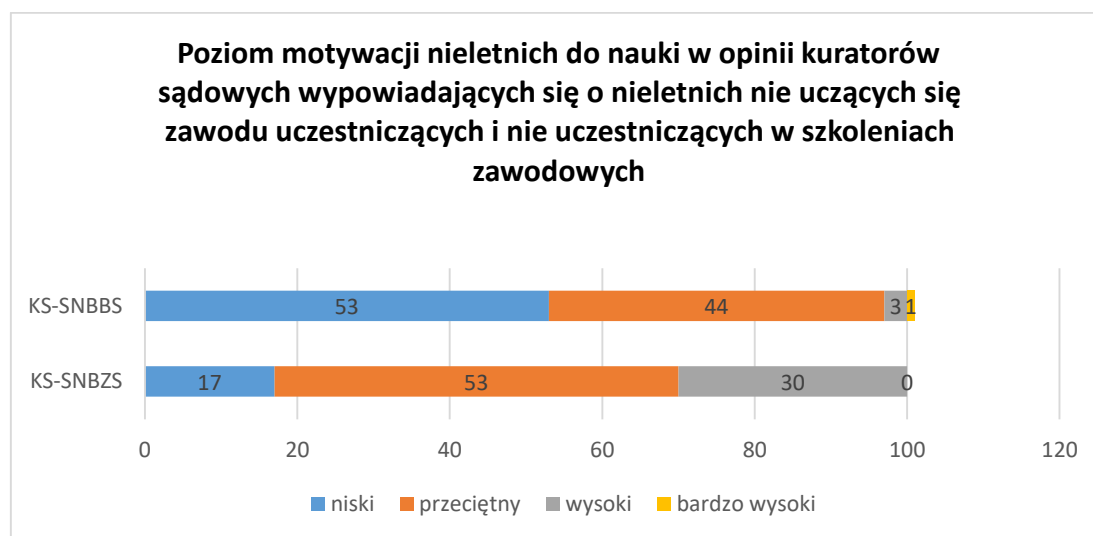

Wykres 30. Zmiana przez nieletniego wybranego kierunku nauki w opinii kuratorów wypowiedających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych

Podjęcie przez nieletniego zatrudnienia w opinii kuratorów sądowych wypowiedających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych powoduje to, że nieletni staje się samodzielny (100 osób), zdobywa doświadczenie (94 osoby), jego zachowanie jako podopiecznego ulega poprawie (65 osób), jego zachowanie jako ucznia ulega poprawie (63%). Dla porównania w opinii kuratorów sądowych wypowiedających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w szkoleniach zawodowych oddziałuje na nieletniego w ten sposób, że zdobywa doświadczenie (31 osób), staje się samodzielny (30 osób), jego zachowanie jako ucznia ulega poprawie (19 osób), jego zachowanie jako podopiecznego ulega poprawie (18 osób). Zdaniem zdecydowanej większości kuratorów sądowych wypowiedających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych korzyścią wynikającą z zatrudniania osób przed ukończeniem przez nie pełnoletności jest nabycie umiejętności praktycznych (96 osób), kształtowanie w nich odpowiedzialności (96 osób), nauka pracy w zespole (87 osób), ich sytuacja finansowa może ulec zmianie (70 osób). Kuratorzy sądowi wypowiedających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych jako korzyści wskazali te same korzyści które wskazała grupa powyżej tj.: nabycie umiejętności praktycznych (31 osób), kształtowanie w nich odpowiedzialności (29 osób), nauka pracy w zespole (28 osób), ich sytuacja finansowa może ulec zmianie (25 osób).

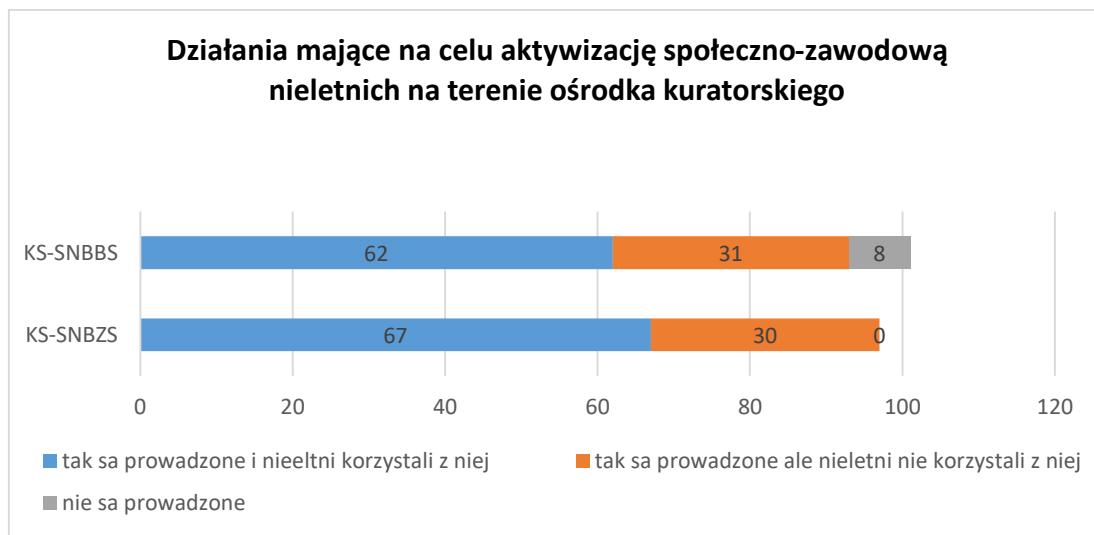
Poziom motywacji nieletnich do nauki w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych

Większość badanych kuratorów (53%) z grupy wypowiadającej się o nieletnich nie uczących się zawodu i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych oceniła motywację nieletnich do nauki na poziomie niskim, natomiast kuratorzy (53%) z grupy wypowiadającej się o nieletnich nie uczących się zawodu i uczestniczących w szkoleniach zawodowych oceniła motywację nieletnich do nauki na poziomie przeciętnym.

Wykres 31. Poziom motywacji nieletnich do nauki w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych

Kuratorzy zostali poproszeni o wskazanie czy na terenie funkcjonowania ośrodka kuratorskiego są prowadzone działania mające na celu aktywizację społeczno-zawodową nieletnich. Zdecydowana większość badanych z obu grup kuratorów wskazała, że działania takie są prowadzone i nieletni korzystali z nich.

Wykres 32. Działania mające na celu aktywizację społeczno-zawodową nieletnich na terenie ośrodka kuratorskiego

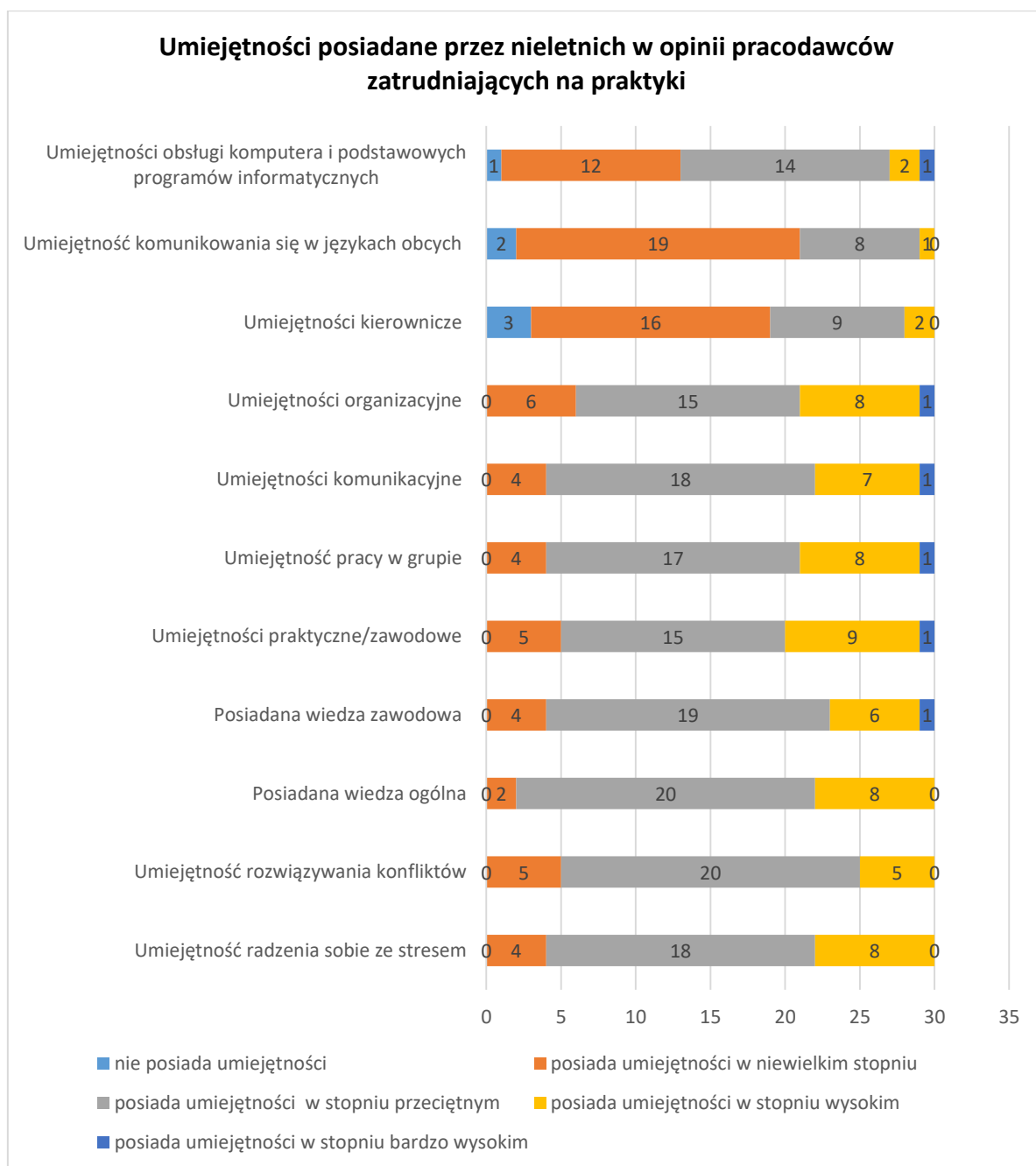
Zdaniem zdecydowanej większości kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich o nieletnich nie uczących się zawodu nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych korzyścią wynikającą z zatrudniania osób przed ukończeniem przez nie pełnoletności jest możliwość zapoznania się z funkcjonowaniem firmy w której pracuje (71 osób), ich sytuacja finansowa może ulec poprawie (88 osób), nabycie umiejętności praktycznych (98 osób), nauka pracy w zespole (95 osób), kształtowanie odpowiedzialności (95 osób).

Kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych jako korzyści wskazali: ich sytuacja finansowa może ulec poprawie (18 osób), nabycie umiejętności praktycznych (28 osób), kształtowanie odpowiedzialności (16 osób).

CZĘŚĆ II

ROZWÓJ ZAWODOWY, OSOBOWY I FUNKCJONOWANIE SPOŁECZNE NIELETNICH W ODNIESIENIU DO ORGANIZOWANEGO DLA NICH KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ZAWODOWEGO W OCENIE PRACODAWCÓW PRZYJMUJĄCYCH NA PRAKTYKĘ ZAWODOWĄ NIELETNICH

Poproszono pracodawców o to aby ocenili poziom umiejętności nieletnich. Uzyskane dane zestawiono na wykresie zamieszczonym poniżej.

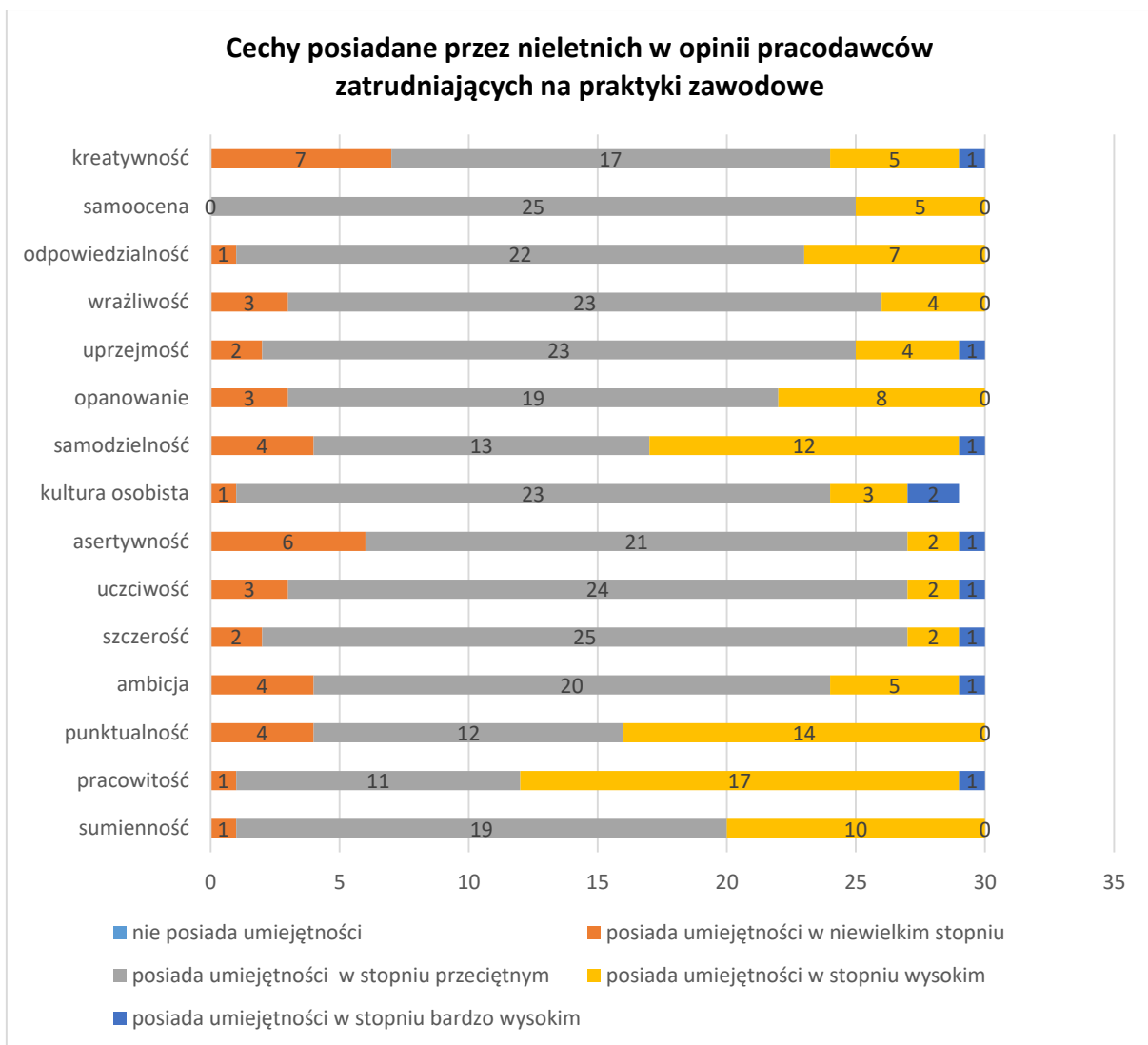

Wykres 33. Umiejętności posiadane przez nieletnich w opinii pracodawców zatrudniających na praktyki

Pracodawcy oceniali umiejętności posiadane przez nieletnich w skali od 1 do 5, z czego 1 oznaczało, że nieletni/a nie posiada, zaś 5 oznacza poziom bardzo wysoki. Biorąc pod uwagę pierwszą z ocenianych umiejętności jaką było radzenie sobie ze stresem, okazało się, że najwięcej badanych (60%) uważa, że nieletni posiadają ją w stopniu przeciętnym. Natomiast (27 %) pracodawców twierdzi, że nieletni posiadają tę umiejętność w stopniu wysokim, zaś w opinii (13%) respondentów nieletni posiadają ta umiejętność w stopniu niewielkim. W odniesieniu do umiejętność rozwijania konfliktów przez nieletnich, najwięcej badanych (66%) uważa, że nieletni posiadają ją w stopniu przeciętnym, z kolei po (17%) respondentów wskazało, że nieletni posiadają tę umiejętność w stopniu wysokim oraz niskim (niewielkim). Kolejna z ocenianych była posiadana przez nieletnich wiedza ogólna. Uzyskane wyniki badaniach wskazują na to, że zdecydowana większość pracodawców (66%) uważa, że nieletni posiadają ta umiejętność w stopniu przeciętnym, dwadzieścia siedem procent ankietowanych oceniło poziom wiedzy ogólnej nieletnich w stopniu wysokim. Natomiast siedem procent badanych oceniło ją na poziomie niskim. Oprócz wiedzy ogólnej poproszono pracodawców aby ocenili poziom posiadanej przez nieletnich wiedzy zawodowej. Okazuje się, że zdecydowana większość badanych (63%) wskazała, że nieletni posiadają wiedzę zawodową w stopniu przeciętnym. W opinii (20%) pracodawców nieletni posiadają wiedzę zawodową stopniu wysokim, natomiast zdaniem (13%) ankietowany w stopniu niskim. Jedynie (4%) badanych pracodawców oceniło ją na poziomie bardzo wysokim. Kolejno badani wypowiedali się na temat poziomu umiejętności praktycznych/zawodowych posiadanych przez nieletnich. Uzyskane dane wskazują na to, że połowa badanych pracodawców oceniła ją na poziomie przeciętnym, trzydzieści procent respondentów oceniło ją na poziomie wysokim, zaś trzy procent na poziomie bardzo wysokim.

Istotne jest poznanie opinii pracodawców na temat umiejętności pracy w grupie nieletnich. W opinii większości badanych pracodawców nieletni posiadają tę umiejętność na poziomie przeciętnym (57%), dwadzieścia siedem procent badanych oceniło ją na poziomie wysokim, natomiast trzy procent oceniło ją na poziomie bardzo wysokim. Trzydzieści procent respondentów wskazało, że nieletni posiadają w/w umiejętność na poziomie niskim. W odniesieniu do umiejętności komunikacyjnych nieletnich, zdecydowana większość badanych (60%) oceniła ją na poziomie przeciętnym. Natomiast (23%) pracodawców wskazało, że nieletni posiadają ją na poziomie wysokim oraz w opinii (3%) respondentów w bardzo wysokim. Zdaniem (13%) pracodawców nieletni posiadają umiejętności komunikacyjne w stopniu niskim. Poziom umiejętności organizacyjnych nieletnich w opinii pracodawców przedstawia się następująco. Połowa badanych pracodawców oceniła ją na poziomie przeciętnym, dwadzieścia siedem procent ankietowanych oceniła ją na poziomie wysokim, zaś trzy procent pracodawców oceniło ją na poziomie wysokim. Dwadzieścia procent badanych oceniła ją na poziomie niskim. Poziom umiejętności kierowniczych nieletnich w opinii (52%) pracodawców jest niski, dziesięć procent badanych uważa, że nieletni nie posiadają w ogóle tej umiejętności, trzydzieści procent badanych uważa, że nieletni posiadają tę umiejętność w stopniu przeciętnym, z kolei (7%) uważa, że poziom tej umiejętności jest wysoki. Zdecydowana większość badanych pracodawców (63%) oceniła umiejętności komunikowania się w językach obcych na poziomie niskim, dwadzieścia siedem procent pracodawców ocenił ją na poziomie przeciętnym, trzy procent pracodawców uważa, że poziom tej umiejętności w przypadku nieletnich jest wysoki. Niepokojący jest fakt, iż (7%) badanych uważa, że nieletni nie posiadają w ogóle tej umiejętności.

Najwięcej badanych pracodawców (47%) uważa, że umiejętność obsługi komputera i podstawowych programów informatycznych kształtuje się na poziomie przeciętnym, w opinii (40%) badanych poziom ten jest niski. Zdaniem (7%) badanych nieletni posiadają taką umiejętność na poziomie wysokim, zaś zdaniem (3%) respondentów poziom ten jest wysoki. W opinii (3%) badanych nieletni nie posiadają tych umiejętności. Pracodawcy oprócz umiejętności dokonali oceny cech posiadanych przez nieletnich. Podobnie jak w pierwszym pytaniu, dokonywali jej na skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznaczało brak cechy, a 5 bardzo wysoki jej poziom. Opisane wyniki obrazuje poniższy wykres.

Wykres 34. Cechy posiadane przez nieletnich w opinii pracodawców zatrudniających na praktyki zawodowe

Pierwszą z badanych cech była sumienność. (3%) badanych oceniło ją jako rozwiniętą w niewielkim stopniu, (63%) jako przeciętną, a (34%) jako ukształtowaną na wysokim poziomie. Kolejno badano pracowitość – (3%) uznało, że nieletni posiadają ją w niewielkim stopniu, (37%) w stopniu przeciętnym, (57%) jako wysoce rozwiniętą, a (3%) jako bardzo wysoką. Następną cechą była punktualność. (13%) pracodawców uznało, że nieletni posiadają ją w niewielkim stopniu, (40%) w stopniu przeciętnym i (47%) w stopniu bardzo wysokim. Ocena cechy takiej jak ambicja kształtowała się od (13%) jako posiadanej w niewielkim stopniu, (67%)

w stopniu przeciętnym, (17%) w stopniu wysokim i (3%) w stopniu bardzo wysokim. Kolejna cecha, czyli szczerść, w (83%) została oceniona jako przeciętna. (7%) określiło ją jako posiadaną niewielkim bądź wysokim stopniu, a (3%) w bardzo wysokim stopniu. Badani ocenili uczciwość praktykantów przede wszystkim jako przeciętną (80%). (10%) uznało, że kształtuje się w niewielkim stopniu, (7%) w stopniu wysokim, a (3%) w bardzo wysokim. Z kolei poziom asertywności ocenili w głównej mierze jako przeciętny (70%), (20%) jako w niewielkim stopniu, natomiast w stopniu wysokim (7%), a w bardzo wysokim (3%). Badani najczęściej oceniali na poziomie wysokim następujące cechy: pracowitość (57%) i punktualność (47%). Pojedynczy wybierali ocenę bardzo wysoką w skali: pracowitość, ambicja, szczerść, uczciwość, asertywność, kultura osobista, samodzielność, uprzejmość i kreatywność.

Żaden z respondentów nie ocenił nieletnich jako nie posiadających całkowicie badanych cech. Również jedynie nieliczni uważali, że nieletni posiadają je w niewielkim stopniu. Ok. (40%) odpowiadających oceniło swoich praktykantów jako osoby posiadające przeciętny i wysoki poziom punktualności i samodzielności. Największą rozpiętość wyników obserwuje się w obrębie takich cech jak: ambicja, szczerść, uczciwość, asertywność, kultura osobista, uprzejmość, wrażliwość, odpowiedzialność i samoocena. Dominowały tu oceny świadczące o przeciętnym poziomie umiejętności u praktykantów (od 67% do 83%). Ok. (20%) pracodawców uznało, że nieletni w niewielkim stopniu posiadają asertywność i kreatywność.

Tabela 5 Motywacja nieletniego do udziału w praktykach zawodowych w opinii pracodawców

Motywy	Pracodawcy (N=30)
	N
Sugestia rodzica	8
Wybór kolegów	
Własne zainteresowania	3
Własne predyspozycje	8
Możliwość podjęcia pracy w tym zawodzie	10
Niska cena szkolenia/bezpłatne szkolenie	9
Ciekawa tematyka	4
Możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy	3
Możliwość odbycia płatnych praktyk zawodowych	5
Jakość kształcenia	18
Popularność szkolenia w danym kierunku	4
Prestizż firmy szkoleniowej	2
Łatwość uzyskania zaświadczenia/certyfikatu	5
Możliwość uzyskania zaświadczenia/certyfikatu pożądanego na rynku pracy	7
Dobre opinie o kadrze szkolącej	16
Ciekawe metody szkoleniowe	4
Możliwość otrzymania stypendium szkoleniowego	6
Chęć podniesienia kwalifikacji zawodowych	20
Namowa kuratora sądowego	13
Namowa nauczycieli	12
Możliwość nawiązania znajomości z pracodawcami	5
Inne	1

Badani pracodawcy jako najczęstsze motywy wyboru **nieletniego do udziału w praktykach zawodowych** wskazywali: zainteresowania dzieci (10%), sugestię rodziców (9%), możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy (8%), pozytywne opinie o kadrze nauczającej (7%), niewielkie wymagania względem uczniów (7%), możliwość odbycia płatnych praktyk zawodowych (6%) oraz chęć podniesienia kwalifikacji zawodowych (6%). Według nich ich dzieci najrzadziej kierowały się: prestiżem szkoły, poczuciem bezpieczeństwa w szkole oraz możliwością uzyskania wsparcia psychopedagogicznego.

Wykres 35. Opinia pracodawcy na temat szans nieletniej/go na podjęcie pracy w zawodzie w którym się obecnie kształci

Pracodawców zapytano, czy w ich opinii nieletni mają szansę na podjęcie pracy w zawodzie. Jedynie jedna osoba uznała, że nie. Pozostali wyrazili pozytywną opinię.

Wykres 36. Opinia pracodawcy na temat posiadanych predyspozycji przez nieletnią/go do wykonywania pracy w danym zawodzie

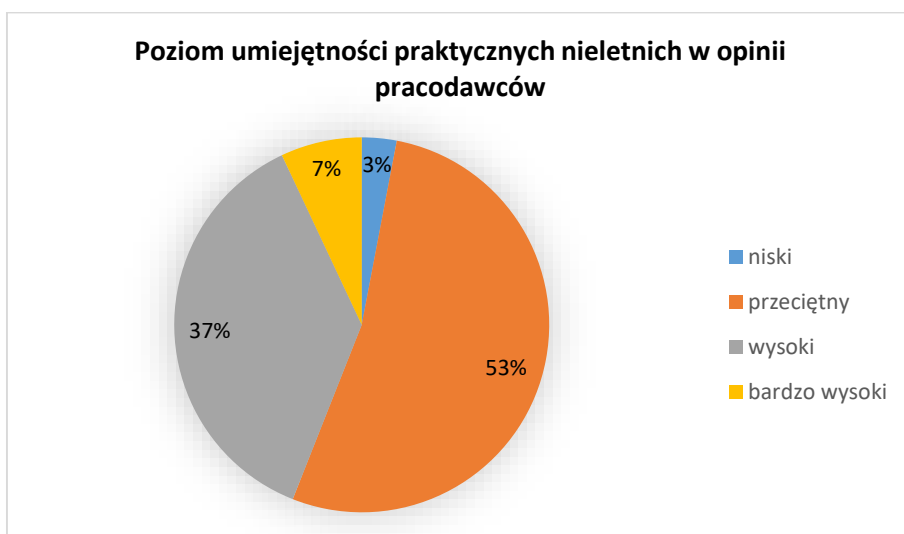
Kolejne pytanie dotyczyło opinii pracodawców nt. posiadanych przez nieletnich predyspozycji do wykonywania pracy w danym zawodzie – 92% respondentów oceniło, że tak.

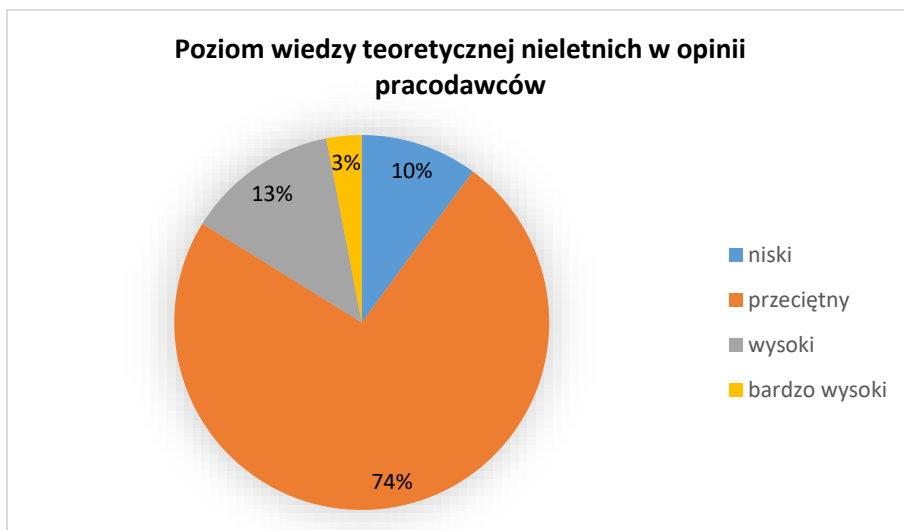
Wykres 37. Poziom przygotowania nieletnich do wykonywania pracy w zawodzie w opinii pracodawców

Nieco bardziej zróżnicowane odpowiedzi uzyskano w pytaniu o poziom przygotowania nieletnich do wykonywania pracy w zawodzie. Pracodawcy w większej części (63%) uznali, że są przygotowani w przeciętnym stopniu, (20%) w stopniu wysokim, a (17%) w stopniu niewielkim. Nikt nie wybrał odpowiedzi świadczącej o braku przygotowania, jak też o jego bardzo wysokim poziomie.

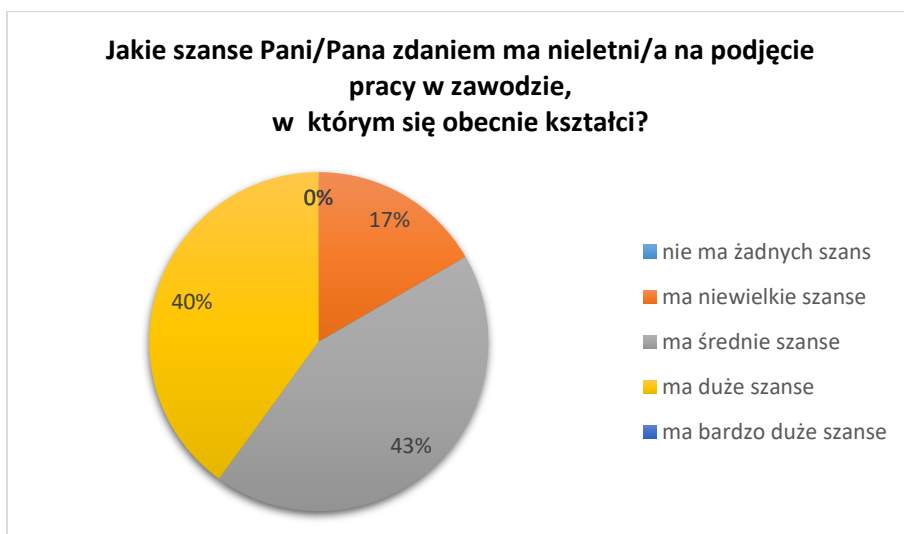
Wykres 38. Poziom umiejętności praktycznych nieletnich w opinii pracodawców

W następnym pytaniu badani ocenili poziom umiejętności praktycznych nieletnich. Przeszło połowa (53%) uznało, że są one przeciętne, (37%) – wysokie, (7%) – bardzo wysokie, a (3%) – niskie. Widoczne jest zróżnicowanie w obrębie grupy.

Wykres 39. Poziom wiedzy teoretycznej nieletnich w opinii pracodawców

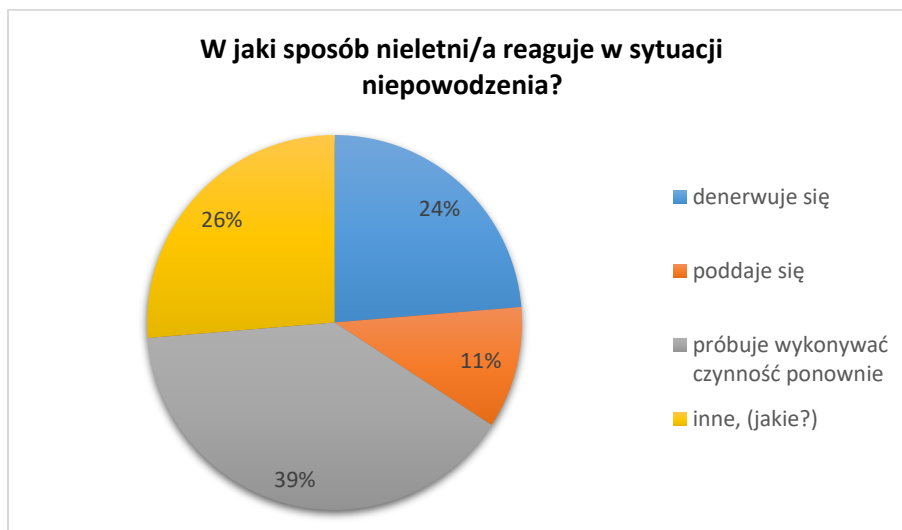
Kolejne pytanie dotyczyło wiedzy teoretycznej nieletnich. Respondenci, w większym stopniu niż przy pytaniu o wiedzę praktyczną, uznali, że nieletni posiadają przeciętny poziom wiedzy teoretycznej (74%). (13%) oceniło ją jako wysoką, (10%) jako niską, a (3%) jako bardzo wysoką.

Wykres 40. Jakie szanse Pani/Pana zdaniem ma nieletni/a na podjęcie pracy w zawodzie, w którym się obecnie kształci?

Zadaniem pracodawców było ocenienie jakie są szanse nieletnich na rozpoczęcie pracy w zawodach, w których się kształcą. Ponad połowa uznała, że mają średnie (43%) bądź duże (40%) szanse na rozpoczęcie pracy. Szanse pozostałych są niewielkie (17%).

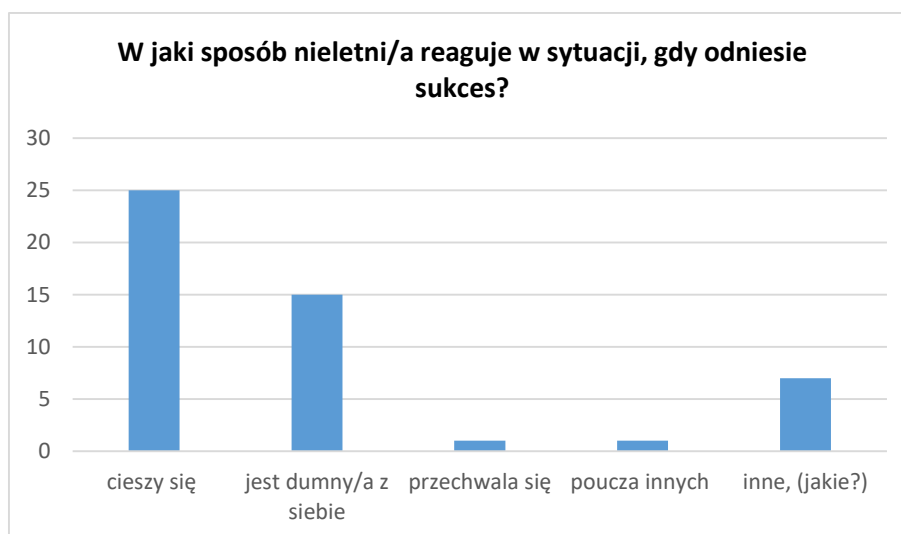
Następnie poproszono pracodawców aby wypowiedzieli się na temat sposobów reagowania nieletnich w sytuacji niepowodzenia.

Wykres 41. Sposoby reagowania nieletnich w sytuacji niepowodzenia w opinii pracodawców

Badani pracodawcy wskazali, że nieletni próbują wykonywać czynność ponownie (39%), część denerwuje się (24%), inni poddają się (11%), bądź szukają innych sposobów radzenia sobie z niepowodzeniem (26%).

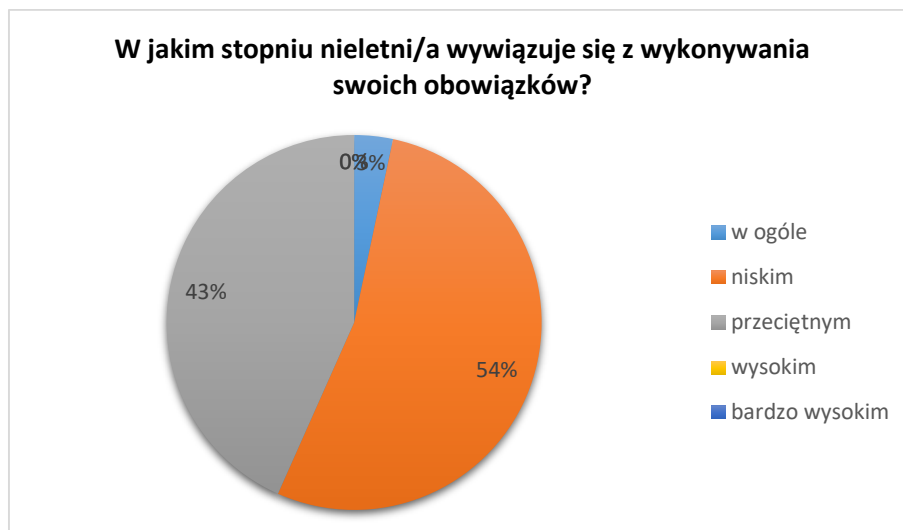
Kolejno zapytano respondentów w jaki sposób ich zdaniem nieletni reagują w sytuacji gdy odniosą sukces.

Wykres 42. Sposoby reagowania nieletnich w sytuacji gdy osiągnął sukces w opinii pracodawców

Większość badanych oświadczyła, że znaczna część cieszy się (25 osób), jest z siebie dumna (15 osób) lub reaguje w inny, niewymieniony sposób (7%). Pojedyncze osoby odpowiedziały, że przechwalają się bądź pouczają innych.

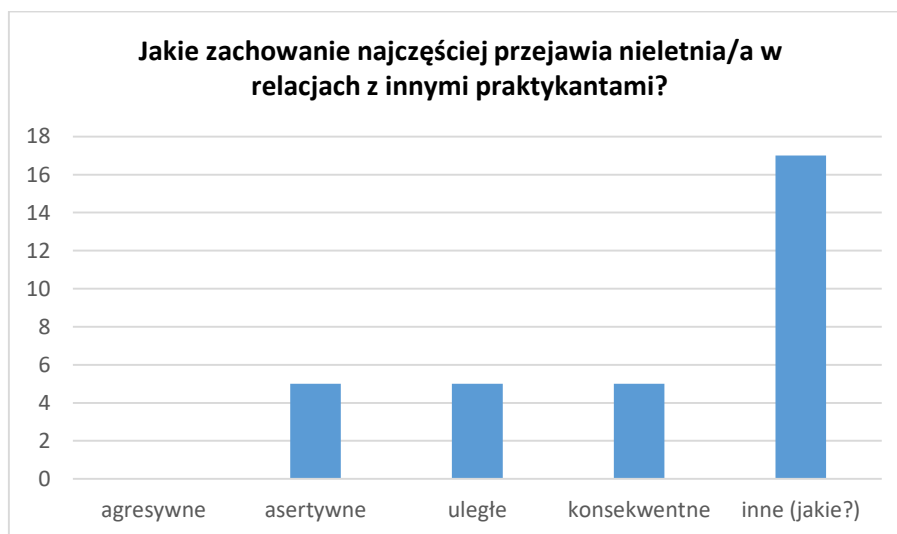
Kolejne pytanie dotyczyło stopnia wywiązywania się nieletnich z ich obowiązków.

Wykres 43. W jakim stopniu nieletni/a wywiązuje się z wykonywania swoich obowiązków?

Najwięcej respondentów odpowiedziało, że w niskim (54%) i przeciętnym (43%), zaś (3%) nie wywiązuje się z nich w ogóle. Nikt spośród badanych nie wskazał, że nieletni wywiązują się na poziomie wysokim lub bardzo wysokim poziomie z obowiązków.

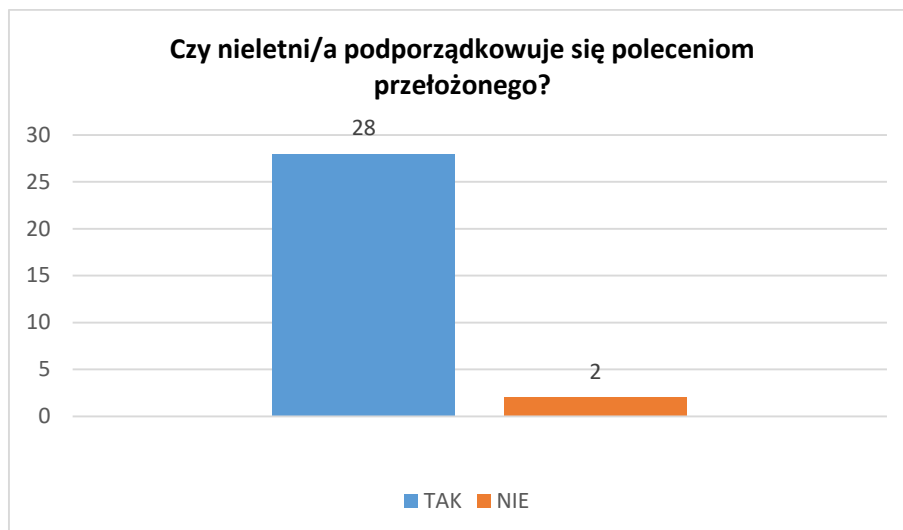
Kolejno poproszono pracodawców, aby wskazali jakie zachowania najczęściej przejawia nieletni/a w relacjach z praktykantami.

Wykres 44. Jakie zachowanie najczęściej przejawia nieletnia/a w relacjach z innymi praktykantami?

Po 5 osób oceniło zachowanie jako asertywne, uległe bądź konsekwentne. Z kolei 17 osób uznało, że przejawiają inne, niewymienione zachowania.

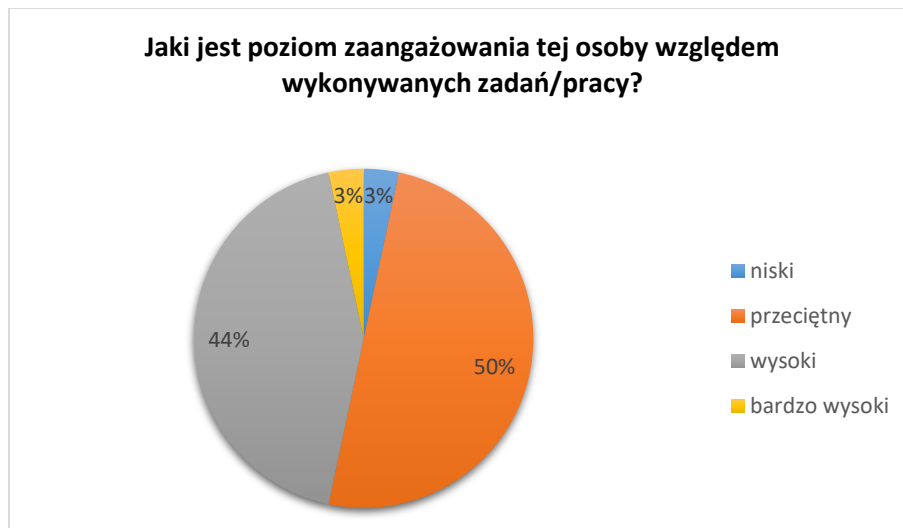
Kolejno badani zostali zapytani: *Czy nieletni/a podporządkowuje się poleceniom przełożonego?*

Wykres 45. Podporządkowywanie się poleceniom przełożonego przez nieletnich w opinii pracodawców

Pracodawcy uznali, że praktykanci, w większości (28 osób) podporządkowują się poleceniom przełożonego. Zaledwie 2 osoby negatywnie oceniły zachowanie nieletnich.

Następne pytanie dotyczyło poziomu zaangażowania nieletnich w wykonywanie powierzonych im zadań/pracy.

Wykres 46. Jaki jest poziom zaangażowania tej osoby względem wykonywanych zadań/pracy?

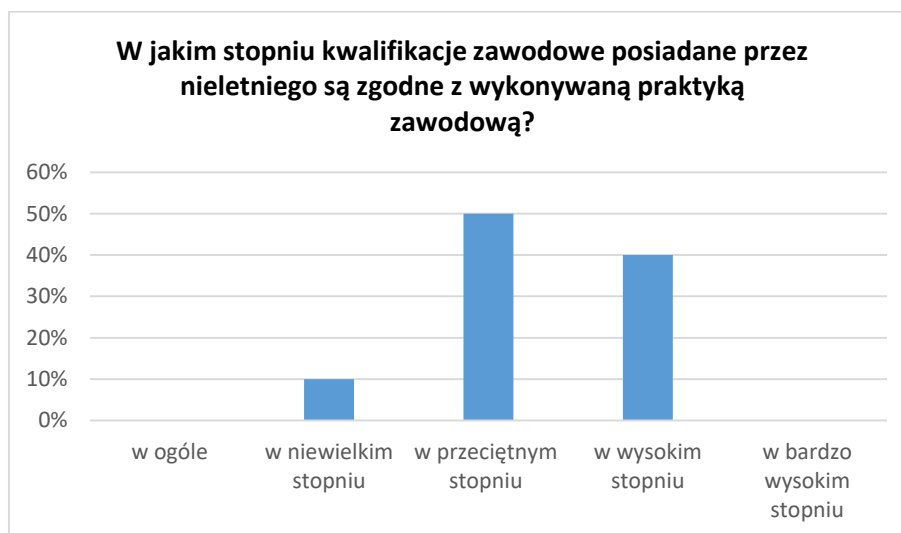
Równo połowa pracodawców oceniło go jako przeciętny, a z kolei (44%) jako wysoki. (3%) uznało, że jest niski bądź bardzo wysoki.

Wykres 47. Jaką postawę przyjmuje praktykant podczas wykonywania swoich zadań?

Wśród oceny postaw nieletnich w czasie wykonywania zadań najczęściej pojawiała się odpowiedź „posłuszny pracownik” (14 osób) oraz „inne” (13 osób). trzech pracodawców określiło nieletnich jako „konsekwentnych pracowników”.

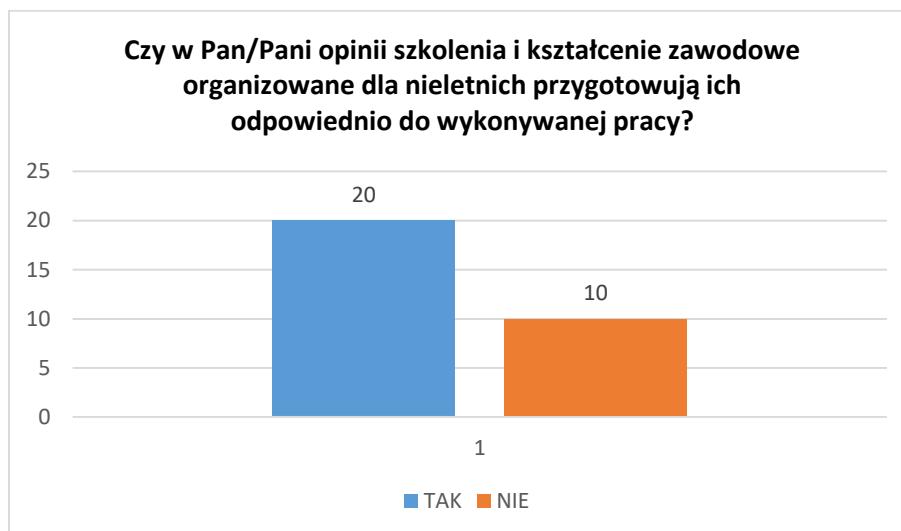
Pracodawców poproszono o ocenienie zgodności stopnia kwalifikacji nieletnich, w odniesieniu do wykonywanej praktyki zawodowej.

Wykres 48. W jakim stopniu kwalifikacje zawodowe posiadane przez nieletniego są zgodne z wykonywaną praktyką zawodową?

Połowa badanych odpowiedziała, że jest zgodna w przeciętnym stopniu, (40%) w wysokim stopniu, a (10%) w niewielkim stopniu.

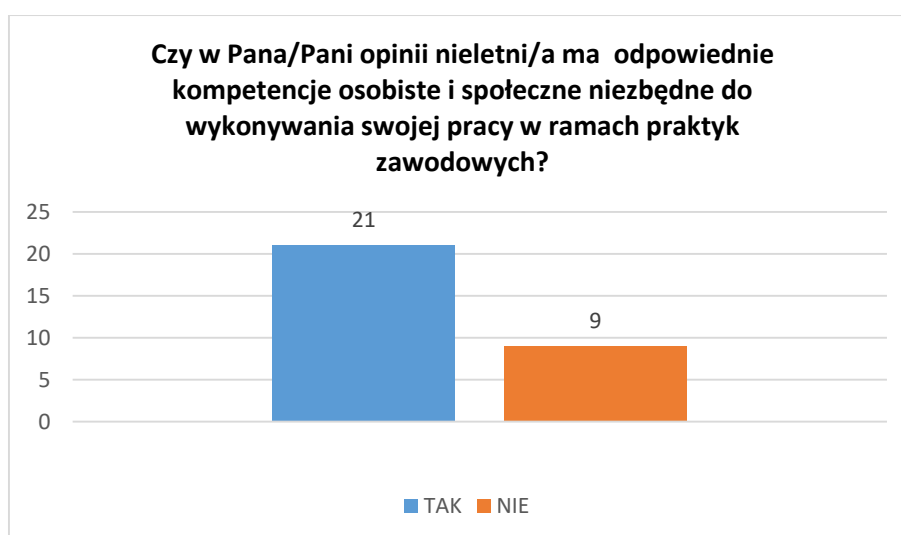
W kolejnym pytaniu respondenci opiniowali czy szkolenia i kształcenie zawodowe organizowane dla nieletnich przygotowują ich odpowiednio do wykonywanej pracy.

Wykres 49. Czy w Pan/Pani opinii szkolenia i kształcenie zawodowe organizowane dla nieletnich przygotowują ich odpowiednio do wykonywanej pracy?

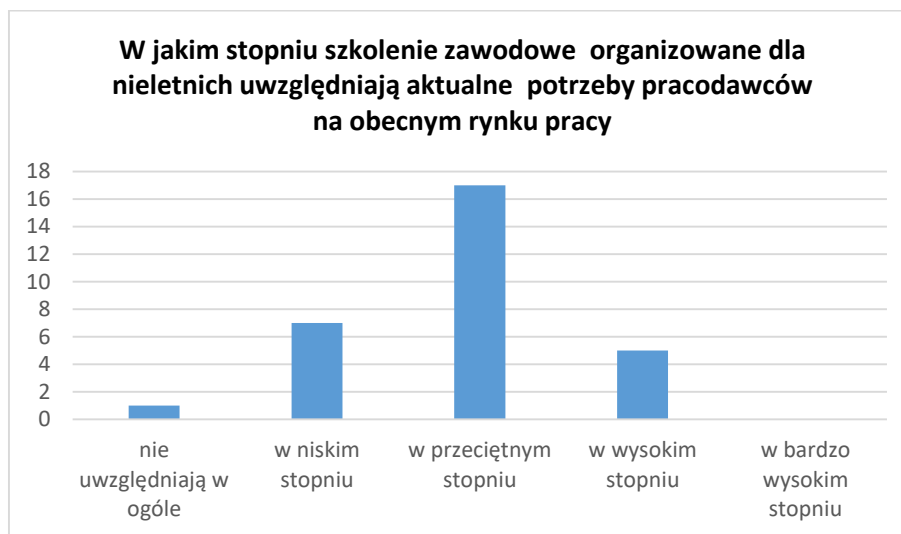
Większość badanych pracodawców (20 osób) uznało, że szkolenia i kształcenie zawodowe organizowane dla nieletnich przygotowują ich odpowiednio do wykonywanej pracy. Natomiast pozostali wskazali, że nie.

Następnie zapytano badanych czy praktykanci mają odpowiednie kompetencje osobiste i społeczne niezbędne do wykonywania swojej pracy w ramach praktyk zawodowych.

Wykres 50. Czy w Pana/Pani opinii nieletni/a ma odpowiednie kompetencje osobiste i społeczne niezbędne do wykonywania swojej pracy w ramach praktyk zawodowych?

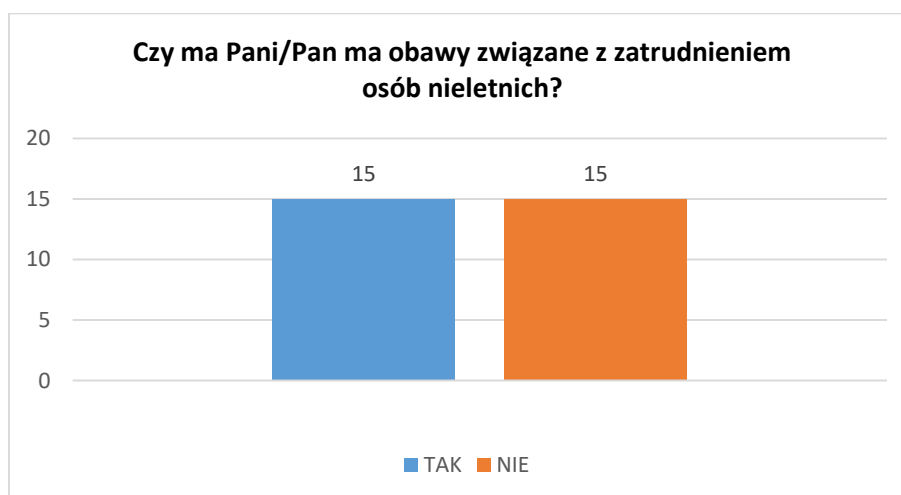
Zdecydowana większość badanych (21 osób) odpowiedziała, że nieletni mają ma odpowiednie kompetencje osobiste i społeczne niezbędne do wykonywania swojej pracy w ramach praktyk zawodowych. Dziewięciu badanych pracodawców na powyższe pytanie odpowiedziało przecząco.

Wykres 51. W jakim stopniu szkolenie zawodowe organizowane dla nieletnich uwzględniają aktualne potrzeby pracodawców na obecnym rynku pracy?

Zdecydowana większość badanych pracodawców wskazała, że szkolenia zawodowe w przeciętnym stopniu odpowiadają zapotrzebowaniu na rynku pracy (17 osób). Pięciu pracodawców oceniło je na wysokim poziomie zaś jedna osoba ocenił je na poziomie niskim.

W badaniu kwestionariuszowym zadano następujące pytanie dla pracodawców: *Czy ma Pani/Pan ma obawy związane z zatrudnieniem osób nieletnich?*

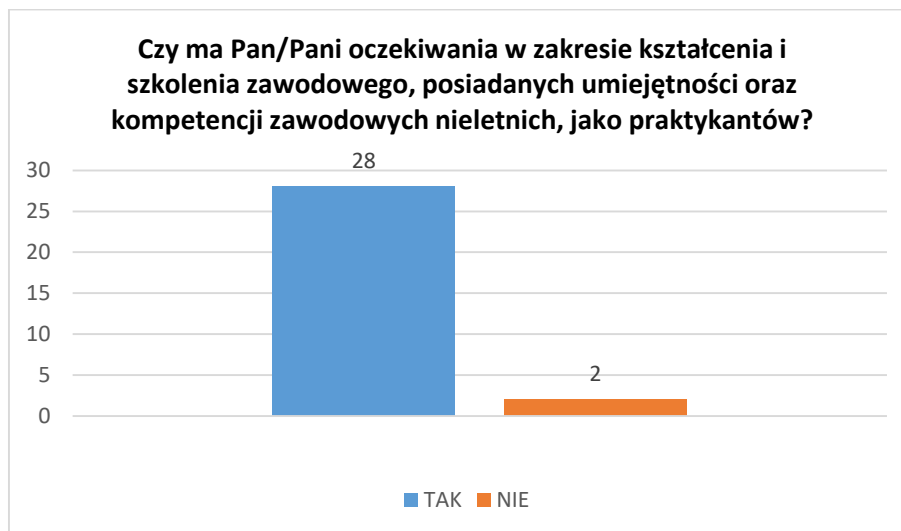

Wykres 52. Czy ma Pani/Pan ma obawy związane z zatrudnieniem osób nieletnich?

Obawy pracodawców odnośnie zatrudnienia osób nieletnich pojawiły się u połowy respondentów. Równie liczna grupa nie ma żadnych niepokojów związanych z zatrudnieniem nieletnich.

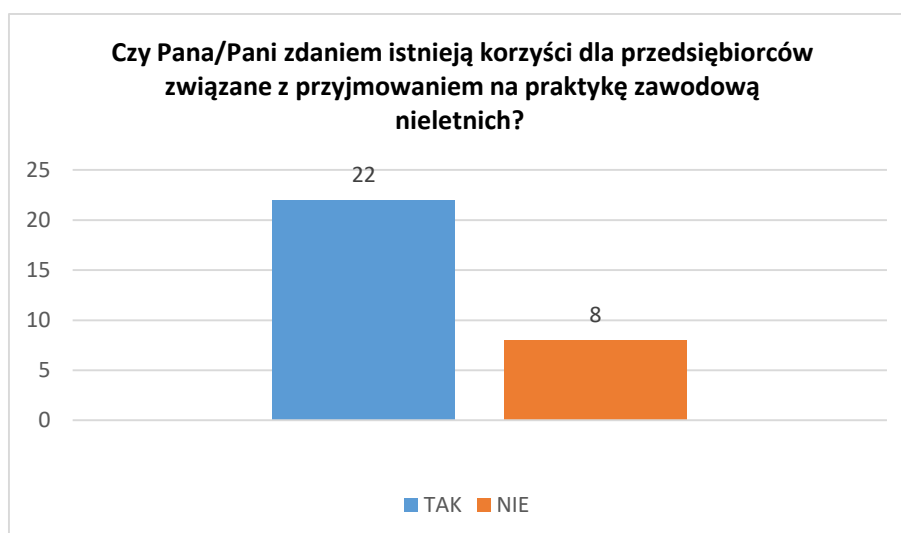
Następne pytanie dotyczyło oczekiwań pracodawców w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, posiadanych umiejętności oraz kompetencji zawodowych nieletnich, jako praktykantów.

Wykres 53. Czy ma Pan/Pani oczekiwania w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, posiadanych umiejętności oraz kompetencji zawodowych nieletnich, jako praktykantów?

Zdecydowana większość badanych (28 osób) odpowiedziała, że ma oczekiwania wobec nieletnich jako praktykantów w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, posiadanych umiejętności oraz kompetencji zawodowych. Jedynie (2 osoby) odpowiedziały, że nie ma takich oczekiwań.

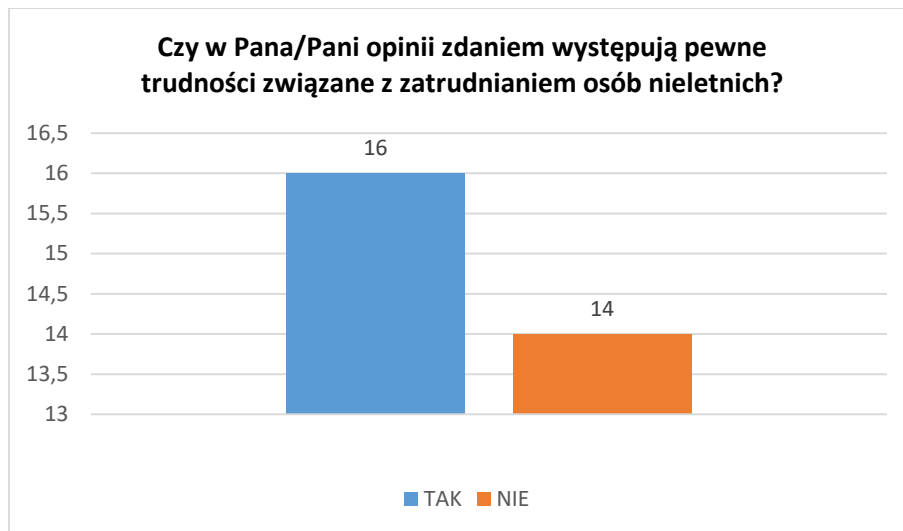
Kolejne pytanie dotyczyło istnienia korzyści dla przedsiębiorców związanych z przyjmowaniem na praktykę zawodową nieletnich.

Wykres 54. Czy Pana/Pani zdaniem istnieją korzyści dla przedsiębiorców związane z przyjmowaniem na praktykę zawodową nieletnich?

Zdecydowana większość pracodawców (22 osoby) wskazała, że dostrzega korzyści związane z przyjmowaniem na praktykę zawodową nieletnich. Natomiast zdaniem ośmiu respondentów takie korzyści nie istnieją.

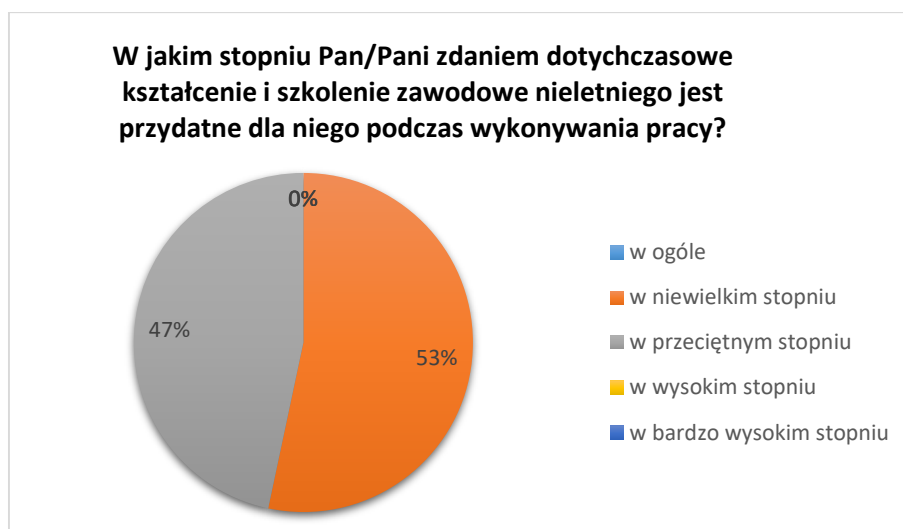
Kolejno zapytano pracodawców o to czy dostrzegają oni trudności związane z zatrudnianiem osób nieletnich.

Wykres 55. Czy w Pana/Pani opinii zdaniem występują pewne trudności związane z zatrudnianiem osób nieletnich?

Zdaniem szesnastu pracodawców występują pewne trudności związane z zatrudnianiem osób nieletnich, zaś czternastu respondentów nie dostrzega takich trudności.

W badaniu kwestionariuszowym zapytano również respondentów o przydatność dotychczasowego kształcenia nieletnich podczas wykonywania przez nich pracy.

Wykres 56. W jakim stopniu Pan/Pani zdaniem dotychczasowe kształcenie i szkolenie zawodowe nieletniego jest przydatne dla niego podczas wykonywania pracy

Na pytanie W jakim stopniu Pan/Pani zdaniem dotychczasowe kształcenie i szkolenie zawodowe nieletniego jest przydatne dla niego podczas wykonywania pracy? większość pracodawców (53%) wskazało, że jest ono przydatne, natomiast w opinii (47%) respondentów nie jest ono przydatne.

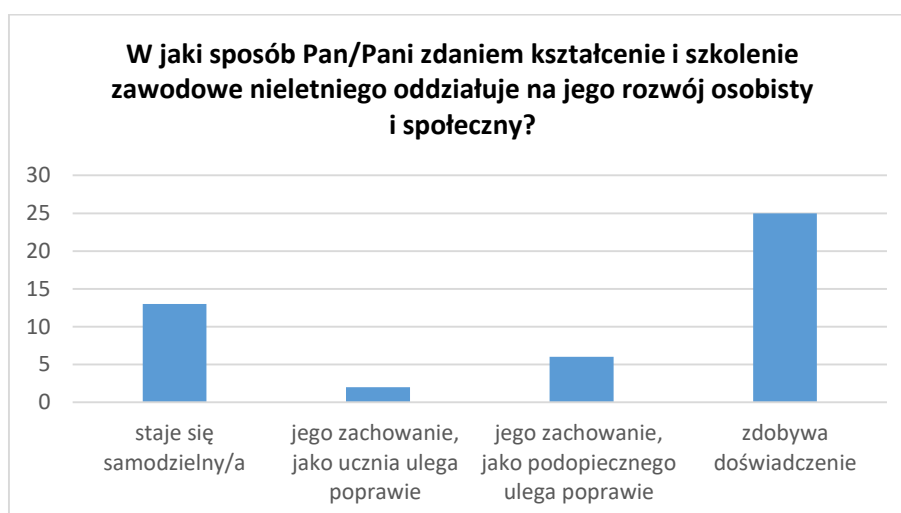
Następne pytanie dotyczyło wpływu udziału w praktykach na podjęcie zatrudnienia przez nieletniego.

Wykres 57. W jakim stopniu Pana/Pani zdaniem udział nieletniego w praktykach zawodowych wpływa na chęć podjęcia przez niego zatrudnienia?

Zdecydowana większość badanych pracodawców (70%) uważa, że niewielkim stopniu udział nieletniego w praktykach zawodowych wpływa na chęć podjęcia przez niego zatrudnienia. Jedynie po (3%) respondentów oceniło je na bardzo wysokim poziomie oraz w ogóle. Natomiast (24%) badanych oceniło na przeciętnym poziomie.

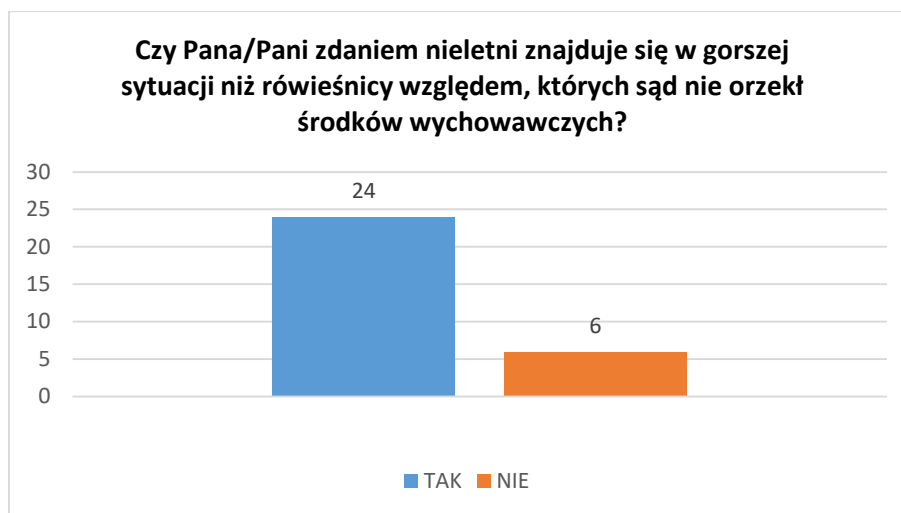
W kolejnym punkcie zapytano przedsiębiorców czy ich zdaniem kształcenie i szkolenie zawodowe nieletniego oddziałuje na jego rozwój osobisty i społeczny.

Wykres 58. W jaki sposób Pan/Pani zdaniem kształcenie i szkolenie zawodowe nieletniego oddziałuje na jego rozwój osobisty i społeczny?

Zdecydowana większość badanych (25 osób) uznała, że nieletni zdobywają doświadczenie, (13 osób) wskazało, że nieletni stają się samodzielni. W opinii (6 osób) zachowanie nieletniego jako podopiecznego ulega poprawie, zaś zdaniem (2 osób) zachowanie nieletniego jako ucznia ulega poprawie.

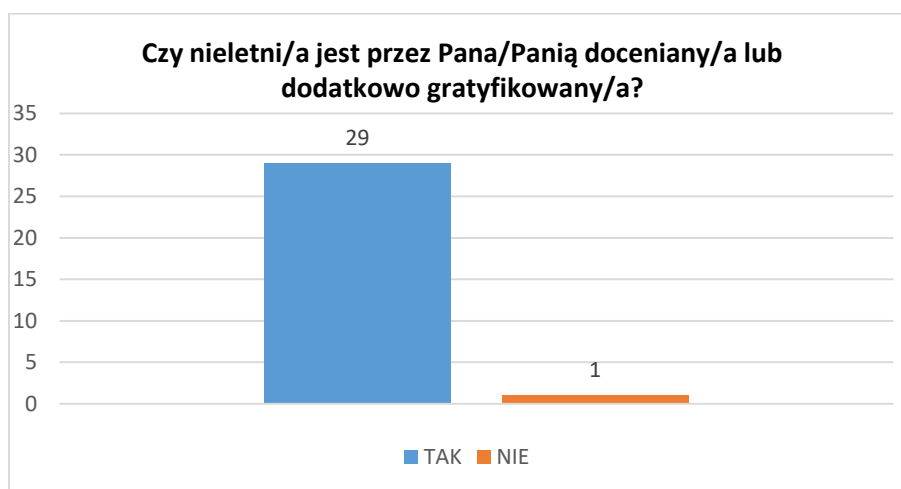
Respondentów poproszono o ustosunkowanie się do pytania czy nieletni znajduje się w gorszej sytuacji niż rówieśnicy względem, których sąd nie orzekł środków wychowawczych.

Wykres 59. Czy Pana/Pani zdaniem nieletni znajduje się w gorszej sytuacji niż rówieśnicy względem, których sąd nie orzekł środków wychowawczych?

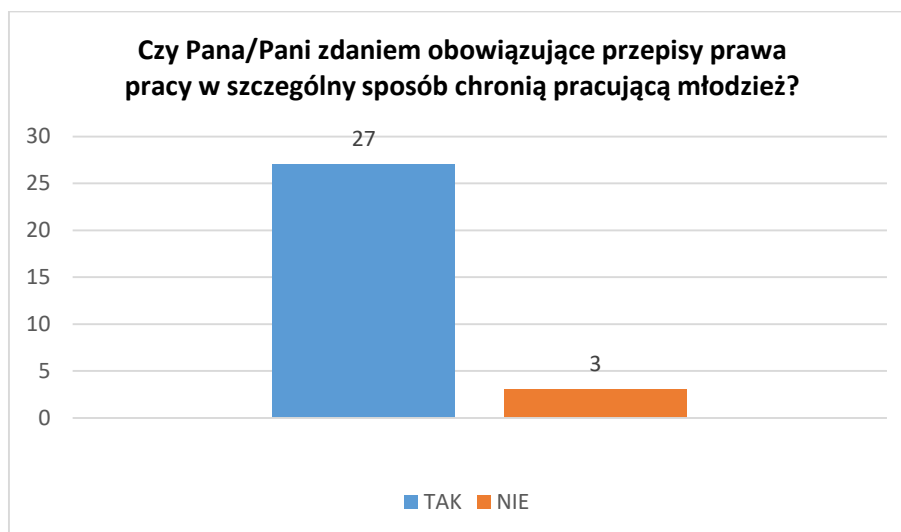
W opinii zdecydowanej większości pracodawców (24 osoby) nieletni znajdują się w gorszej sytuacji niż rówieśnicy względem, których sąd nie orzekł środków wychowawczych. Pozostałych sześciu pracodawców odpowiedziało, że nieletni nie znajdują się w gorszej sytuacji.

Pracodawcom zadano pytanie, które brzmiało: *Czy nieletni/a jest przez Pana/Panią doceniany/a lub dodatkowo gratyfikowany/a?*

Wykres 60 Czy nieletni/a jest przez Pana/Panią doceniany/a lub dodatkowo gratyfikowany/a?

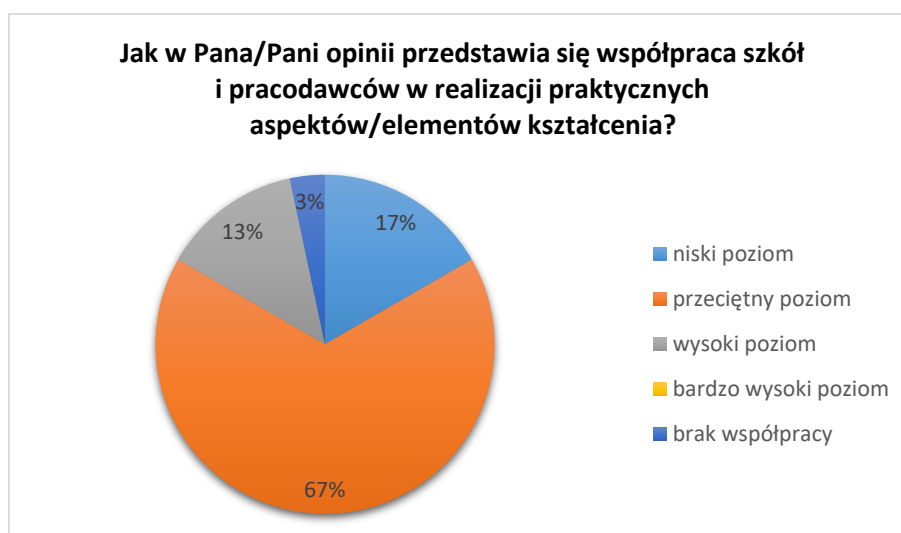
Prawie wszyscy badani przedsiębiorcy (29 osób) odpowiedzieli, że doceniają bądź dodatkowo nagradzają zatrudnionych nieletnich. Jedynie jedna osoba wskazała, że nie czyni tego.

Wykres 61. Czy Pana/Pani zdaniem obowiązujące przepisy prawa pracy w szczególny sposób chronią pracującą młodzież?

W ocenie większości pracodawców (27 osób), obowiązujące przepisy prawa pracy właściwie i w szczególny sposób chronią pracującą młodzież. Pozostali (3 osoby) odpowiedzieli na pytanie przecząco.

Badanych zapytano na jakim poziomie oceniają współpracę szkół i pracodawców w realizacji praktycznych aspektów/elementów kształcenia.

Wykres 62. Współpraca szkół i pracodawców w realizacji praktycznych aspektów/elementów kształcenia w opinii badanych pracodawców

Zdecydowana większość badanych (67%) oceniła współpracę szkołami na poziomie przeciętnym. Na poziomie niskim współpracę oceniło (17%), na poziomie wysokim (13%). Jedna osoba wskazała, że dostrzega takiej współpracy.

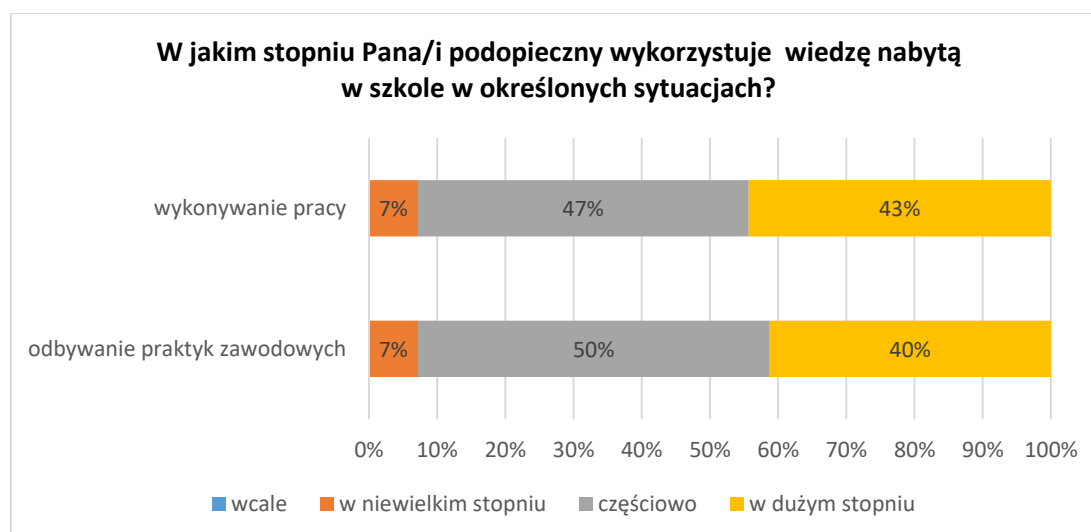
Przedsiębiorcy określili jakie ich zdaniem obszary powinny podlegać ochronie w czasie odbywania praktyk przez nieletnich. Uzyskane dane zestawiono w tabeli zawartej poniżej.

Tabela 6. Obszary/aspekty, które powinny podlegać ochronie podczas odbywania przez nieletnich praktyk/zatrudnienia w opinii pracodawców

Jakie Pana/Pani zdaniem obszary/aspekty powinny podlegać ochronie podczas odbywania przez nieletnich praktyk/zatrudnienia?	Pracodawcy (N=30)
	N
Czas pracy	22
Praca w porze nocnej	23
Warunki bezpieczeństwa	28
Wysokość otrzymywanego wynagrodzenia	20
Zakres obowiązków	23
Inne	3

Najwięcej badanych pracodawców (28 osób) wymieniło warunki bezpieczeństwa. Czas pracy wskazały (22 osoby), po (23 osoby) wymieniły takie obszary jak: praca w porze nocnej oraz zakres obowiązków (23 osoby), w opinii 20 pracodawców wysokość otrzymywanego nagrodzenia, zaś 3 osoby wymieniły inne obszary.

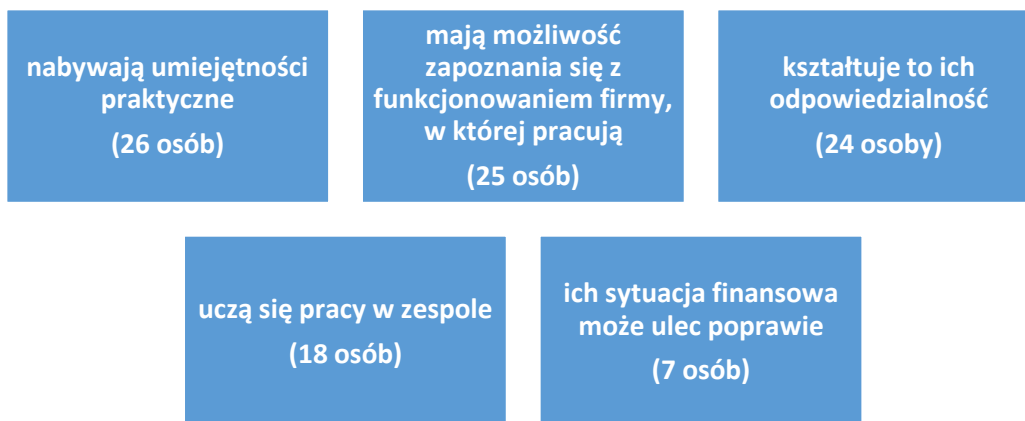
Poproszono pracodawców o to, aby ocenili w jakim stopniu podopieczni wykorzystują wiedzę nabytą w szkole w określonych sytuacjach.

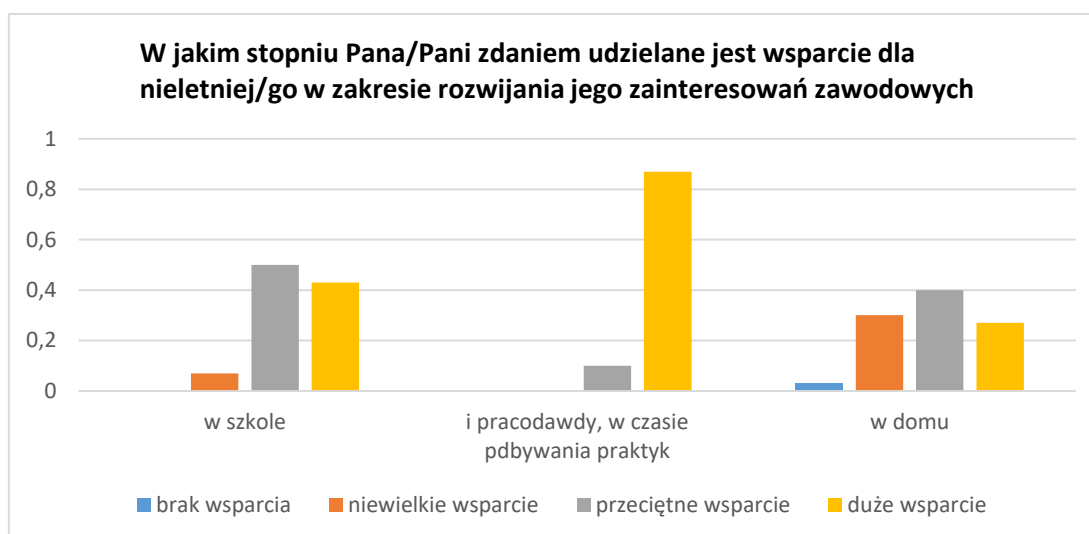
Wykres 63. W jakim stopniu Pana/i podopieczny wykorzystuje wiedzę nabytą w szkole w określonych sytuacjach?

Większość respondentów oceniła, że nieletni częściowo wykorzystują nabytą wiedzę szkolną, zarówno w czasie wykonywania pracy (47%) jak i odbywania praktyk zawodowych (50%). Znaczna część zaobserwowała również, że nieletni wykorzystują swoją wiedzę w dużym stopniu – w czasie odbywania praktyk zawodowych (40%) i wykonywania pracy (43%). Nieliczne odpowiedzi świadczyły o niewielkim stopniu wykorzystania wiedzy (7%), jak też pełnego ich wykorzystania (3%), w obu diagnozowanych obszarach.

Pracodawcy wypowiedzieli się również na temat korzyści jakie dostrzegają oni z zatrudniania osób przed ukończeniem przez nich pełnoletniości. Najczęściej wskazywane przez nich odpowiedzi zestawiono poniżej.

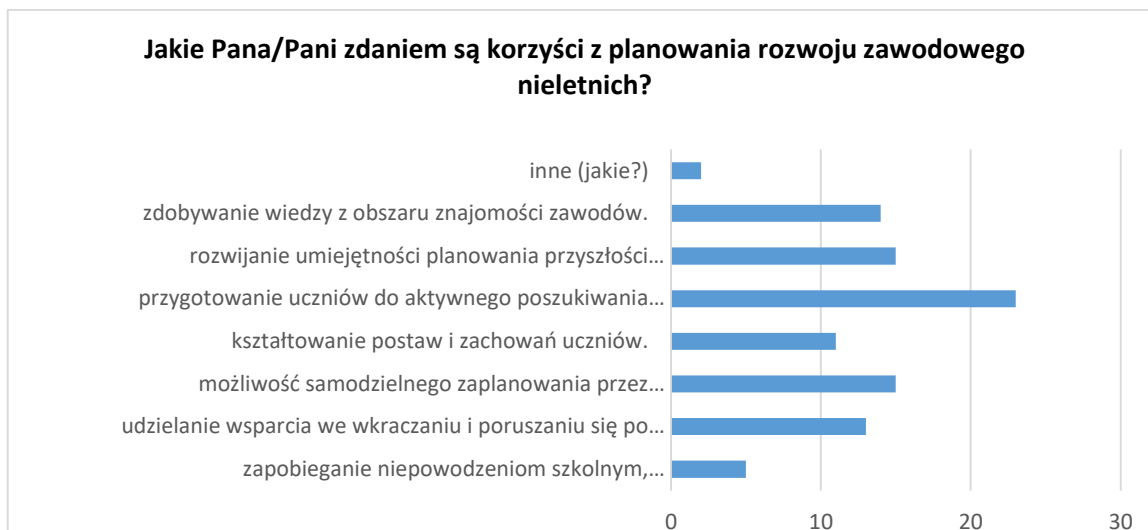
W kolejnym pytaniu poproszono o ocenienie w jakim stopniu udzielane jest nieletnim wsparcie w rozwijaniu ich zainteresowań.

Wykres 64. W jakim stopniu Pana/Pani zdaniem udzielane jest wsparcie dla nieletniej/go w zakresie rozwijania jego zainteresowań zawodowych.

Zdaniem przedsiębiorców najwięcej dużego wsparcia otrzymują nieletni w czasie odbywania praktyk (87%). W szkole doświadczają przede wszystkim przeciętnego (50%) i dużego wsparcia (43%) oraz bardzo dużego (3%). Na gruncie domowym nieznacznie przeważa przeciętne wsparcie (40%), następnie niewielkie (30%) i duże (27%) oraz brak wsparcia (3%).

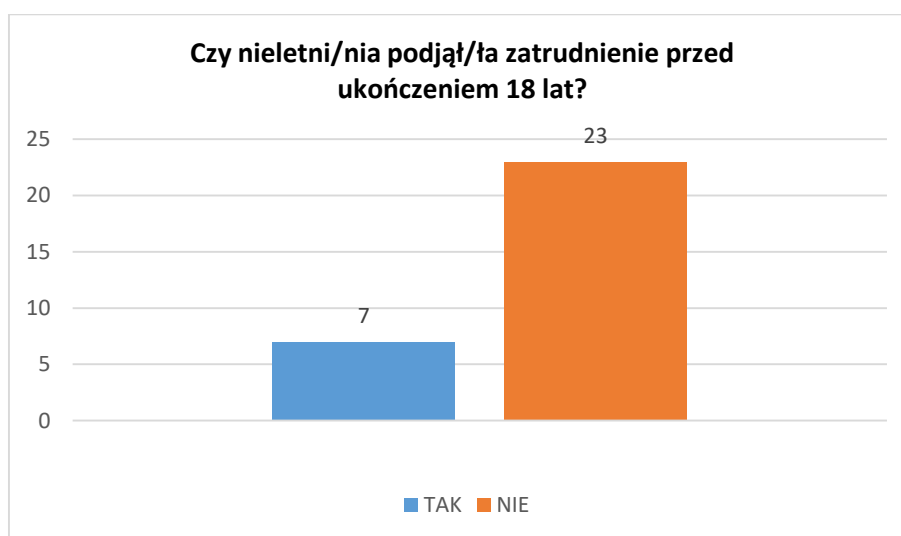
Badani wypowiedzieli się na temat korzyści z planowania rozwoju zawodowego nieletnich.

Wykres 65. Korzyści z planowania rozwoju zawodowego nieletnich w opinii pracodawców

Najwięcej pracodawców do korzyści zaliczyło przygotowanie uczniów do aktywnego poszukiwania pracy. Najmniej badanych wskazało zapobieganie niepowodzeniom szkolnym.

Pracodawców zapytano również o podjęcie przez nieletnich pracy przed 18 rokiem życia.

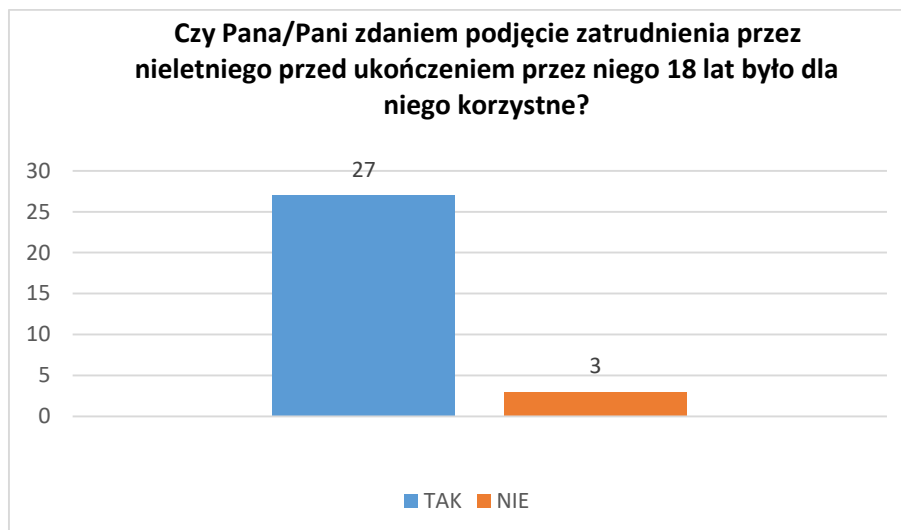

Wykres 66 Podjęcie przez nieletnich zatrudnienia przed ukończeniem 18 lat

Większość spośród badanych (23 osoby) odpowiedziała na pytanie przecząco, zaś pozostałe (7 osób) odpowiedziała twierdząco.

Pozostając w nurcie zatrudnienia pracodawcom zadano pytanie: *Czy Pana/Pani zdaniem podjęcie zatrudnienia przez nieletniego przed ukończeniem przez niego 18 lat było dla niego korzystne?*

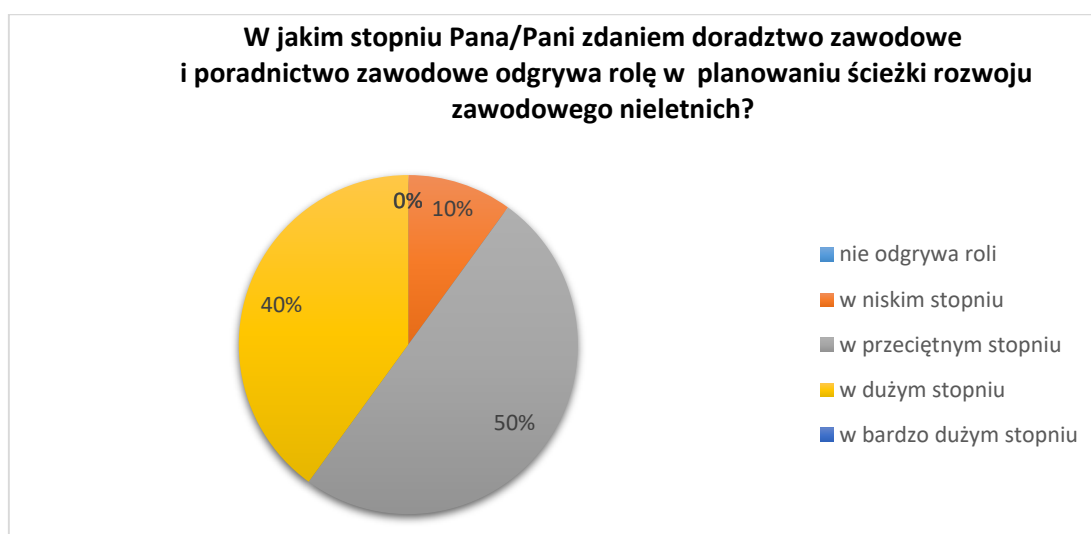

Wykres 67. Czy Pana/Pani zdaniem podjęcie zatrudnienia przez nieletniego przed ukończeniem przez niego 18 lat było dla niego korzystne?

Większość respondentów odpowiedziała, że podjęcie zatrudnienia przez nieletniego przed ukończeniem przez niego 18 lat było dla niego korzystne (27 osób), zaś (3 osoby) wskazały, że było to nie korzystne dla nieletniego. temu zaprzeczyły.

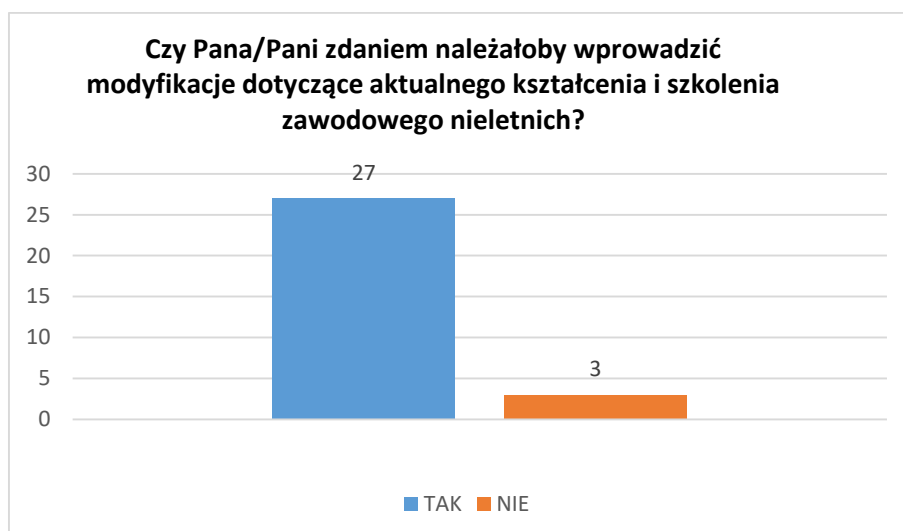
Następne pytanie dotyczyło roli doradztwa zawodowego w planowaniu ścieżki rozwoju zawodowego nieletnich.

Wykres 68. W jakim stopniu Pana/Pani zdaniem doradztwo zawodowe i poradnictwo zawodowe odgrywa rolę w planowaniu ścieżki rozwoju zawodowego nieletnich?

Połowa badanych oceniła, że doradztwo zawodowe i poradnictwo zawodowe w przeciętnym stopniu odgrywa rolę w planowaniu ścieżki rozwoju zawodowego nieletnich, (40%) badanych wskazało, że w dużym stopniu, zaś (10%) wskazało, że w niskim stopniu.

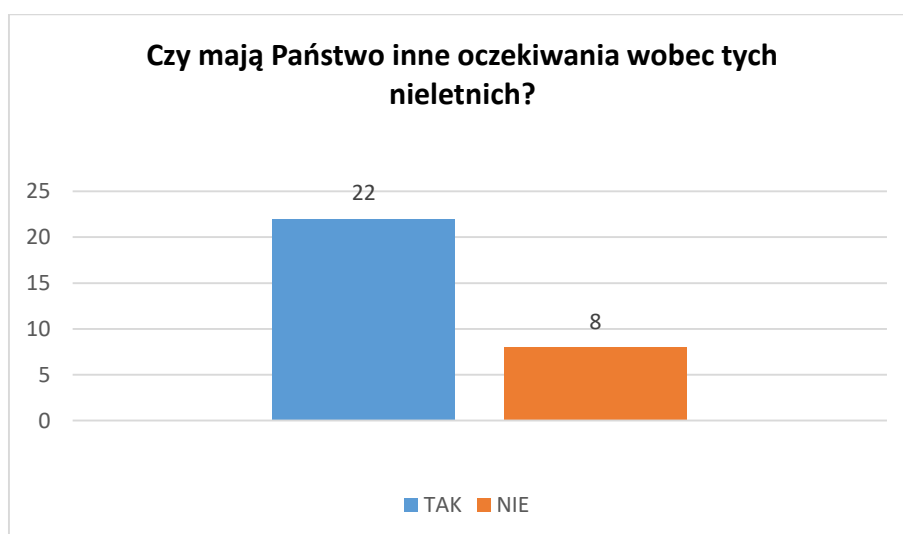
Kolejne pytanie dotyczyło możliwości i potrzeby wprowadzenia modyfikacji do aktualnego kształcenia i szkolenia zawodowego w opinii pracodawców.

Wykres 69. Czy Pana/Pani zdaniem należałoby wprowadzić modyfikacje dotyczące aktualnego kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich?

Zdecydowana większość pracodawców odpowiedziała, że istnieje potrzeba wprowadzenia modyfikacji dotyczących aktualnego kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich, natomiast zdaniem trzech pracodawców nie ma takiej potrzeby.

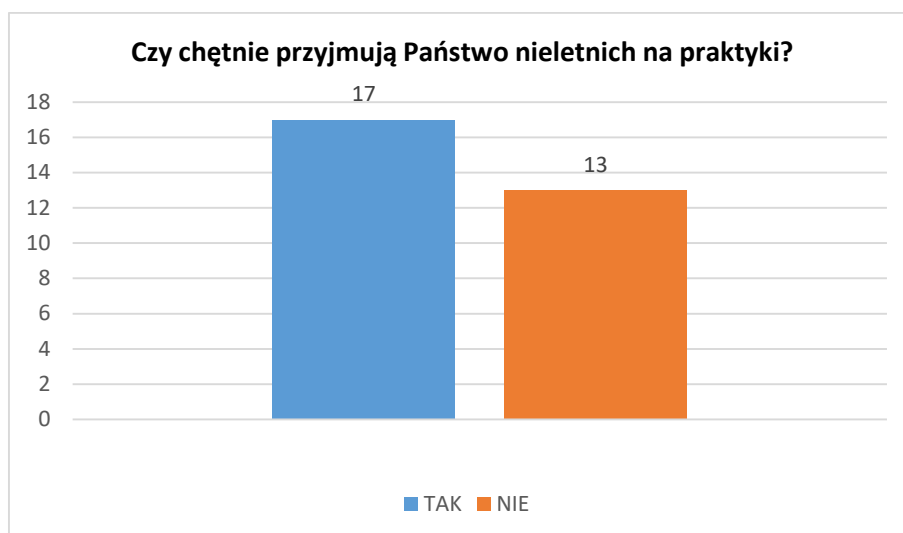
Kolejno zapytano respondentów o to czy mają oni inne oczekiwania wobec nieletnich, których przyjmują na praktyki zawodowe.

Wykres 70. Czy mają Państwo inne oczekiwania wobec tych nieletnich?

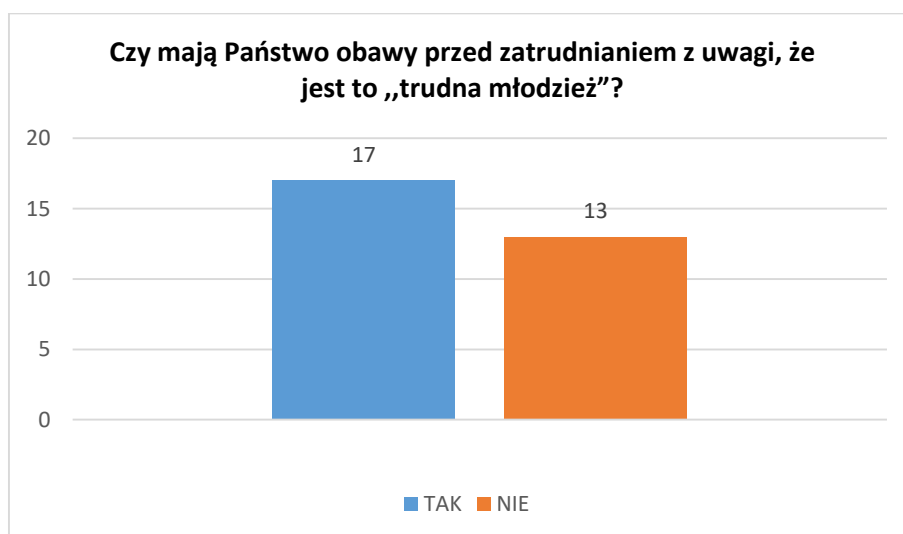
Większość pracodawców wskazała, że miała wobec nieletnich jeszcze inne oczekiwania (22 osoby), zaś pozostali (8 osób) wskazali, że nie mieli dodatkowych oczekiwań.

Istotnym było zapytanie pracodawców o to, czy chętnie przyjmują nieletnich na praktyki.

Wykres 71. Chęci pracodawców dotyczące przyjmowania nieletnich na praktyki zawodowe

Zdaniem większości badanych (17 osób) chętnie przyjmują oni na praktyki nieletnich, natomiast pozostałych (13 osób) robi to chętnie.

Wykres 72. Obawy pracodawców przed zatrudnieniem nieletnich z uwagi, że jest to „trudna młodzież”?

Większość respondentów (17 osób) opowiedziało się, że ma obawy przed zatrudnieniem nieletnich, związanych z ich etykietą „trudnej młodzieży”. Pozostałych (13 osób) odpowiedziało, że nie mają tego typu obaw.

VI. Wnioski

1. Do najczęściej wskazywanych przez kuratorów sądowych wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych motywów podejmowania przez nieletnich szkoleń zawodowych/ kursów oraz nauki należały: namowa kuratora sądowego (56%), możliwość podjęcia pracy w tym zawodzie (49%), własne zainteresowania (49%), sugestia rodziców (48%), wybór kolegów (44%), chęć podniesienia kwalifikacji zawodowych (35%) możliwość otrzymania stypendium szkoleniowego (30%). Do najrzadziej wskazywanych przez kuratorów sądowych wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych motywów podejmowania przez nieletnich szkoleń zawodowych/ kursów oraz należały: jakość kształcenia (17%), możliwość nawiązania znajomości z pracodawcami (13%), namowa nauczycieli (14%), niska cena szkolenia/bezplatne szkolenie (9%), popularność szkolenia w danym kierunku (8%), prestiż firmy szkoleniowej (7%), ciekawe metody szkoleniowe (7%) dobre opinie o kadrze szkolącej (2%). Natomiast kuratorzy wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych uczestniczących w szkoleniach zawodowych najczęściej wskazali następujące motywy podejmowania przez nieletnich szkoleń zawodowych/ kursów: możliwość podjęcia pracy w tym zawodzie (59%), własne zainteresowania (56%), własne predyspozycje (38%), namowa kuratora sądowego (50%), możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy (35%), możliwość odbycia płatnych praktyk zawodowych (35%). Do najrzadziej wskazywanych przez kuratorów sądowych wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych i uczestniczących w szkoleniach zawodowych motywów należały: ciekawa tematyka (12%), prestiż firmy szkoleniowej (9%), ciekawe metody szkoleniowe (9%), popularność szkolenia w danym kierunku (6%), wybór kolegów (6%). Najczęściej wskazywanym motywem była namowa kuratora sądowego. Analizując powyższe wyniki okazuje się również, że w obu grupach pojawił się aspekt praktyczny czyli możliwość podjęcia pracy w danym zawodzie co jest niezwykle ważne na obecnym rynku pracy. Motywy takie jak: jakość kształcenia, prestiż firmy szkolącej, dobre opinie o kadrze szkolącej nie zostały w ogóle wskazane przez grupę kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych i biorących udział w szkoleniach zawodowych.
2. Opinie kuratorów sądowych na temat osób od których nieletni otrzymują wsparcie są zróżnicowane. Zdaniem kuratorów z grupy wypowiadającej się o nieletnich kształcących się w wybranym zawodzie bez dodatkowych szkoleń najczęściej otrzymują oni wsparcie od kuratorów sądowych (106 osób) oraz rodziców/opiekunów prawnych (67 osób), rzadziej zaś wspierani są przez rówieśników (30 osób) czy inne osoby (2 osoby). Zdaniem większości kuratorów sądowych z grupy opiniującej nieletnich kształcących się w szkołach branżowych biorących udział w dodatkowych szkoleniach otrzymują oni wsparcie od kuratorów sądowych (33 osoby) oraz doradcy zawodowego (16 osób). Najmniej kuratorów uważa, że nieletni wspierani są przez rówieśników (9 osób) bądź inne osoby (7 osób). Dla porównania opinie kuratorów sądowych z grupy wypowiadającej się o nieletnich nie uczących się zawodu nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazują na to, że nieletni mają wsparcie w następujących osobach: kuratorzy sądowi (107 osób), pedagog szkolny (74 osoby), nauczyciel uczący przedmiotów ogólnych (62 osoby). Natomiast najmniej respondentów wskazało inne

osoby (7 osób). Natomiast zdecydowana większość kuratorów którzy wypowiedzieli się na temat nieletnich nie uczących się zawodu zaś uczestniczących w dodatkowych szkoleniach odpowiedzieli, że nieletni otrzymują wsparcie od doradcy zawodowego (23 osoby), ponadto otrzymują oni je również od kuratorów sądowych (20 osób), rodziców/opiekunów prawnych (18 osób). Nikt spośród respondentów nie wskazał rówieśników.

3. Opinie kuratorów sądowych na temat rodzaju form wsparcia jakie otrzymują nieletni są zróżnicowane. Uzyskane dane pokazują, że w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych ich podopieczni najczęściej otrzymują wsparcie w postaci: zajęć praktycznych (93 osoby), doradztwa zawodowego (66 osób), poradnictwa zawodowego (61 osób). Natomiast nieletni najrzadziej otrzymują wsparcie w postaci: bezpłatnych dodatkowych zajęć z języków obcych (21 osób), zajęć z zakresu indywidualnego poruszania się po rynku pracy (27 osób). Kuratorzy wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach branżowych uczestniczący w dodatkowych szkoleniach wskazali, że ich nadzorowani najczęściej otrzymują wsparcie w formie: zajęć praktycznych (26 osób), doradztwa zawodowego (19 osób), odbycia bezpłatnych praktyk zawodowych (21 osób) oraz poradnictwa zawodowego (21 osób). Z niewielką częstotliwością podopieczni otrzymują: poradnictwo zawodowe (21 osób), bezpłatne dodatkowe zajęcia z języków obcych (3 osoby) oraz szkolenia z zakresu obsługi komputera (6 osób). Dla porównania kuratorzy wypowiadający się o nieletnich kształcących się w szkołach nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych wskazali, że podopieczni najczęściej otrzymują wsparcie w postaci: poradnictwa zawodowego (65 osób), doradztwa zawodowego (64 osoby) oraz indywidualnego wsparcia psychologicznego (61 osób). Najrzadziej zaś otrzymują oni pomoc w formie zajęć z zakresu indywidualnego poruszania się po rynku pracy (24 osoby). W opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach nie branżowych biorących udział w dodatkowych szkoleniach zawodowych najczęściej otrzymują oni wsparcie w postaci: zajęć praktycznych (26 osób), doradztwa zawodowego (19 osób), odbywania bezpłatnych praktyk zawodowych (21 osób), poradnictwa zawodowego (21 osób). Rzadko otrzymują oni pomoc w formie: bezpłatnych dodatkowych zajęć z języków obcych (3 osoby), szkoleń z zakresu obsługi komputera (6 osób).
4. Biorąc pod uwagę poziom wsparcia które szkoła udziela nieletniemu w wyborze przez niego kształcenia okazuje się, że wszystkie badane grupy kuratorów określiły ją na poziomie przeciętnym. Kuratorzy sądowi wskazując w jakim stopniu szkoła wspiera nieletnich w wyborze kształcenia była dość krytyczna z uwagi na fakt, iż nieliczni tylko w grupie wypowiadającej się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w szkoleniach oraz grupa wypowiadająca się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w szkoleniach ocenili ją na bardzo wysokim poziomie.
5. W odniesieniu do wsparcia które udziela nieletnim ośrodek kuratorski w aspekcie wyboru kształcenia wyniki badań są następujące:
  - zdecydowana większość kuratorów sądowych wypowiadający się o nieletnich ze szkół branżowych nie biorących udziału w szkoleniach (57%) oceniła wsparcie na

wysokim poziomie, ponadto nieliczni z tej grupy ocenili wsparcie na bardzo wysokim poziomie,

- zdecydowana większość kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych biorących udziału w szkoleniach (68%) oceniła wsparcie na wysokim poziomie, ponadto nieliczni z tej grupy ocenili wsparcie na bardzo wysokim poziomie,
- zdecydowana większość kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie biorących udziału w szkoleniach (60%) oceniła wsparcie na wysokim poziomie, ponadto nieliczni z tej grupy ocenili wsparcie na bardzo wysokim poziomie,
- prawie połowa badanych kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w szkoleniach poziom wsparcia ocenili jako przeciętny (49%).

6. Oprócz instytucji takich jak szkoła czy ośrodek kuratorski kuratorów zapytano o to na jakim poziomie kuratorzy oceniają wsparcie jakie sami udzielają swoim podopiecznym w odniesieniu do wyboru przez nich kształcenia. Większość kuratorów sądowych z trzech badanych grup tj. nieletni ze szkół branżowych ze szkoleniem (56%), nieletni ze szkół branżowych bez szkoleń (56%) oraz nieletni ze szkół nie branżowych bez szkoleń (53%) ocenili poziom wsparcia jako wysoki. Warte podkreślenia jest to, że nieliczni z powyższych trzech grupy kuratorów również ocenili wsparcie na bardzo wysokim poziomie. Natomiast grupa kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w szkołach nie branżowych uczestniczących w szkoleniach oceniła ją na poziomie przeciętnym (67%), zaś na poziomie wysokim oceniło ją 33 % respondentów.
7. Istotnym było również ustalenie w jakim stopniu w opinii kuratorów rodzice wspierają nieletnich w wyborze kształcenia. Uzyskane wyniki wskazują na to, że połowa kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych (tj. szkoły podstawowe, licea ogólnokształcące) uczestniczących w szkoleniach ocenili wsparcie na poziomie przeciętnym. Natomiast najwięcej spośród badanych kuratorów z grupy wypowiadającej się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w szkoleniach oceniła wsparcie również na poziomie przeciętnym. Kuratorzy z grupy opiniującej nieletnich uczących się zawodu i biorących udział w dodatkowych szkoleniach ocenili wsparcie na niskim poziomie zaś jedynie kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu i nie biorących udziału w dodatkowych szkoleniach ocenili poziom wsparcia jako wysoki.
8. W opinii badanych kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych szkolących się dodatkowo - najwięcej nieletnich prezentuje w stopniu wysokim następujące umiejętności: praktyczne/zawodowe (34%), pracy w grupie (36%), komunikacyjne (41%). Natomiast kuratorzy dostrzegają pewne braki w umiejętnościach takich jak: rozwiązywanie konfliktów (34%), kierownicze (40%), komunikowanie się w językach obcych (60%), radzenie sobie ze stresem (29%). W opinii badanych kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie szkolących się dodatkowo - najwięcej nieletnich prezentuje w stopniu wysokim następujące umiejętności: organizacyjne (41%), komunikacyjne (59%), pracy w grupie (53%), radzenia sobie ze stresem (30%). Natomiast kuratorzy dostrzegają pewne braki w umiejętnościach takich

jak: obsługa komputera (44%), komunikowanie się w językach obcych (82%), kierownicze (47%), wiedza ogólna (41%), rozwiązywanie konfliktów (41%). Poziom umiejętności nieletnich określili również kuratorzy wypowiadający się o nieletnich którzy nie kształcą się zawodu i nie biorą udziału w dodatkowych szkoleniach. Jak wskazują poniższe dane zawarte na wykresie nr 14 okazuje się, że kuratorzy negatywnie ocenili swoich podopiecznych. Biorąc pod uwagę wszystkie spośród ocenianych umiejętności nieletnich połowa badanych wskazała, że nieletni w ogóle nie posiadają umiejętności komunikowania się w językach obcych (50%), kierownicze (30%), praktyczne (33%), wiedza zawodowa (27%). Zaś na niskim poziomie ocenili oni następujące umiejętności: obsługa komputera (38%), kierownicze (41%), praca w grupie (36%), wiedza zawodowa (40%), wiedza ogólna (44%), rozwiązywanie konfliktów (43%), radzenie sobie ze stresem (45%). O określenie poziomu umiejętności nieletnich poproszono również kuratorów z grupy wypowiadającej się o nieletnich nie uczących się zawodu zaś biorących udział w dodatkowych szkoleniach. Wyniki są dość zaskakujące, otóż kuratorzy sądowi bardzo pozytywnie ocenili swoich podopiecznych. Badani wskazali, że nieletni w wysokim stopniu posiadają umiejętności takie jak: obsługa komputera (43%), organizacyjne (60%), pracy w grupie (53%), praktyczne (40%), wiedza zawodowa (70%), wiedza ogólna (50%), rozwiązywanie konfliktów (57%), radzenie sobie ze stresem (43%). Natomiast na bardzo wysokim poziomie kuratorzy ocenili umiejętności organizacyjne (17%), komunikacyjne (13%) swoich podopiecznych.

9. W badaniu poproszono kuratorów sądowych o to aby ocenili cechy posiadane przez swoich podopiecznych. Wypowiadali się kuratorzy o nieletnich kształcących się w zawodzie i nie uczestniczący w szkoleniach, o nieletnich uczących się w szkołach branżowych korzystający z dodatkowych szkoleń, nieletnich nie uczących się zawodu i nie korzystających z dodatkowych szkoleń oraz nieletnich nie uczących się zawodu uczestniczących w dodatkowych szkoleniach. Widocznym jest, iż kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu nie biorących udziału w szkoleniach raczej pozytywnie oceniają swoich podopiecznych. Badani kuratorzy wskazali, że uprzejmość (48%), kreatywność (24%), samoocena (27%), wrażliwość (29%), samodzielność (40%), kultura osobista (41%), szczerłość (37%) to cechy które nieletni posiadają w wysokim stopniu. Sumienność (32%), pracowitość (37%), punktualność (31%), ambicja (33%), asertywność (33%) w ocenie kuratorów sądowych to cechy, które kuratorzy ocenili w niewielkim stopniu. Kuratorzy wypowiadający się o nieletnich ze szkół branżowych nie biorących udziału w szkoleniach raczej pozytywnie oceniają swoich podopiecznych. Badani respondenci wskazali, że cechy posiadane przez nieletnich w wysokim stopniu to: samoocena (42%), odpowiedzialność (52%), wrażliwość (55%), uprzejmość (71%), samodzielność (65%), kultura osobista (54%), asertywność (45%), uczciwość (58%), szczerłość (54%), ambicja (36%), pracowitość (39%). Natomiast w niewielkim stopniu posiadają takie cechy jak: kreatywność (36%), opanowanie (40%), sumienność (36%). Cechy posiadane przez nieletnich objętych kształceniem ogólnokształcącym nie biorących udziału w szkoleniach zawodowych ocenili kuratorzy sądowi. Badani respondenci wskazali, że cechy posiadane przez nieletnich w wysokim stopniu to: samodzielność (42%), wrażliwość (31%), uprzejmość (31%). Natomiast w niewielkim stopniu posiadają takie cechy jak: kreatywność (47%), samoocena (42%), opanowanie (39%), asertywność (31%), uczciwość (37%), szczerłość (41%), ambicja (53%), punktualność (47%), pracowitość (53%), sumienność (59%).

10. Zdecydowana większość kuratorów sądowych ze wszystkich badanych grup oceniła poziom wiary nieletnich w ich własne możliwości na poziomie przeciętnym.
11. W odniesieniu do czynników które zdaniem kuratorów utrudniają rozwój społeczno-zawodowy podopiecznych. Okazuje się, że zarówno kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu jak i nie kształcących się w zawodzie jako czynnik utrudniający rozwój społeczno-zawodowy nieletnich wskazali brak odpowiednich kwalifikacji, brak wykształcenia, brak wsparcia ze strony rodziny, stereotypowe postrzeganie nieletnich będących pod nadzorem kuratora. W przypadku kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach czynnikiem okazała się również trudna sytuacja finansowa.
12. Biorąc pod uwagę czynniki które zdaniem kuratorów utrudniają rozwój społeczno-zawodowy podopiecznych. Okazuje się, że zarówno kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu jak i nie kształcących się w zawodzie jako czynnik utrudniający rozwój społeczno-zawodowy nieletnich wskazali brak odpowiednich kwalifikacji, brak wykształcenia, brak wsparcia ze strony rodziny, stereotypowe postrzeganie nieletnich będących pod nadzorem kuratora. W przypadku kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach czynnikiem okazała się również trudna sytuacja finansowa.
13. Kuratorzy sądowi wskazywali w jaki sposób można usprawnić aktywizację społeczno-zawodową nieletnich realizowaną na terenie ośrodka kuratorskiego. W odniesieniu do propozycji kuratorów sądowych dotyczących sposobów usprawnienia aktywizacji społeczno-zawodowej nieletnich na terenie ośrodka kuratorskiego widoczna jest różnica pomiędzy opiniami kuratorów wypowiadających się o nieletnich uczących się zawodu a nie uczących się zawodu. Otóż w grupie kuratorów opiniujących nieletnich nie kształcących się w wybranym zawodzie i uczestniczących w dodatkowych szkoleniach oraz nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach oprócz wsparcia stricte związanego z aktywizacją zawodową takich jak np. spotkania z doradcą zawodowym, szkolenia zawodowe, komputerowe pojawiły się propozycje odnoszące się do kształtowania umiejętności psychospołecznych jak: warsztaty psychologiczne czy socjoterapii. Najczęściej wskazywane przez kuratorów sądowych propozycje dotyczące usprawnienia aktywizacji społeczno-zawodowej nieletnich realizowaną na terenie ośrodka kuratorskiego.
14. Niemalże wszyscy spośród badanych kuratorów ze wszystkich badanych grup uznali, że nieletni powinni mieć możliwość odbywania dodatkowych szkoleń zawodowych. Tylko nieliczni z grupy kuratorów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu bez szkoleń wskazywali, że nieletni nie powinni mieć takiej możliwości.
15. Zdecydowana większość badanych kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w zawodzie i kształcących się w szkołach ogólnokształcących wskazała, że istnieją aspekty utrudniające nieletnim aktywizację zawodową.
16. Badani kuratorzy wypowiadali się na temat czynników utrudniających aktywizację zawodową nieletnich. Okazuje się, że najwięcej kuratorów z grupy wypowiadającej się

o podopiecznych uczących się zawodu i biorących udział w dodatkowych szkoleniach wskazali brak wsparcia ze strony rodziny oraz brak odpowiednich kwalifikacji. Kuratorzy wypowiadający się o podopiecznych: uczących się zawodu nie korzystających z dodatkowych szkoleń oraz nie uczących się zawodu nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach uważają, że do czynników tych należą: brak kwalifikacji, brak wykształcenia, brak wsparcia ze strony rodziny. W przypadku kuratorów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu zaś biorących udział w dodatkowych szkoleniach wskazali brak wykształcenia, niezgodne wykształcenie z wymogami aktualnego rynku pracy oraz karalność.

17. Respondentów poproszono o udzielenie odpowiedzi na pytanie które brzmiało następująco: Czy na terenie ośrodka kuratorskiego prowadzone są działania mające na celu aktywizację społeczno-zawodową nieletnich? Zdecydowana większość badanych kuratorów wypowiadających się na temat nieletnich uczących się zawodu i korzystających oraz nie korzystających z dodatkowych szkoleń jak również podopieczni kształcących się w szkołach nie przygotowujących do zawodu uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach odpowiedzieli, że na terenie ośrodków kuratorskich prowadzone są takie działania. Jedynie nieliczni respondenci spośród w/w grup wskazywali, że tego typu działania nie są prowadzone.
18. Badani wskazali jakie formy aktywizacji społeczno-zawodowej proponowane były nieletnim. Biorąc pod rozwagę wyniki uzyskane w grupie kuratorów wypowiadających się o nieletnich uczących się zawodu i dodatkowo korzystających z dodatkowych szkoleń a także nie korzystających z szkoleń zawodowych okazuje się, że podopieczni otrzymali takie samo wsparcie mianowicie: wsparcie psychologiczne, indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, zajęcia z zakresu wolontariatu. Dodatkowo w przypadku grupy wypowiadającej się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazano poradnictwo zawodowe. W przypadku kuratorów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu biorących udział w dodatkowych szkoleniach jak również nie biorących w nich udziału odpowiedzi były następujące: indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, poradnictwo zawodowe, wsparcie psychologiczne, zajęcia z zakresu wolontariatu. Okazuje się, że odpowiedzi wybrane przez kuratorów wypowiadających się o nieletnich kształcących się w zawodzie jak również nieletnich nie uczących się zawodu nie różniły się.
19. Na pytanie które brzmiało: Czy formy aktywizacji społeczno-zawodowej w obszarze funkcjonowania Państwa Sądu Okręgowego oferowane nieletnim są wystarczające czy dostrzegają Państwo jakieś braki? Większość kuratorów z grup wypowiadającej się: o nieletnich ze szkół branżowych korzystających z dodatkowych szkoleń (18 osób) jak również nieletnich nie kształcących się w zawodzie biorących udział w dodatkowych szkoleniach (66 osób) oraz nieletnich nie kształcących się w zawodzie nie biorących udziału w dodatkowych szkoleniach (20 osób) uważa, że oferta jest bogata, natomiast większość kuratorów opiniujących nieletnich kształcących się w zawodzie nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach twierdzi, że oferta jest uboga.
20. Kuratorzy sądowi ocenili funkcjonowanie swoich podopiecznych w pięciu podstawowych obszarach jako podopieczny, uczeń, pracownik/praktykant, rozwój

osobisty, rozwój zawodowy. Wyniki wskazują na to, że kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach ocenili funkcjonowanie nieletniego jako podopiecznego na wysokim poziomie. Zaś na przeciętnym poziomie ocenili oni funkcjonowanie nieletniego jako ucznia, pracownika/praktykanta oraz rozwój osobisty i zawodowy nieletniego. Kuratorzy wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczący w dodatkowych szkoleniach na poziomie przeciętnym ocenili wszystkie obszary tj.: funkcjonowanie nieletniego jako podopiecznego, jako ucznia, jako pracownika/praktykanta a także rozwój osobisty i zawodowy nieletniego. Dla porównania kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że nieletni jako uczniowie i praktykanci/pracownicy funkcjonują na przeciętnym poziomie, ponadto w ich opinii ocenili oni również na poziomie przeciętnym rozwój zawodowy i osobisty nieletniego. Funkcjonowanie nieletniego jako podopiecznego kuratorzy ocenili na niskim poziomie. W przypadku grupy kuratorów która wypowiadała się na temat nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach na przeciętnym poziomie ocenili oni następujące obszary: funkcjonowanie nieletniego jako podopiecznego, pracownika/praktykanta, rozwój osobisty, zawodowy nieletniego. Zaś na niskim poziomie ocenili oni funkcjonowanie nieletniego jako ucznia.

21. Kuratorów poproszono o ustosunkowanie się do pytania dotyczącego, czy w ich ocenie nieletni znajdują się w gorszej sytuacji niż rówieśnicy względem których sąd nie orzekł środków wychowawczych. Zdecydowana większość respondentów ze wszystkich grup odpowiedziała, że nieletni wobec których orzeczone środki wychowawcze nie znajdują się w gorszej sytuacji niż ich rówieśnicy.
22. Istotnym w odniesieniu do oceny kształcenia, szkolenia czy zatrudniania osób nieletnich w ocenie kuratorów sądowych było zapytanie ich czy sami w swojej pracy zachęcają podopiecznych do podjęcia zatrudnienia. Zdecydowana większość kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych odpowiedziała twierdząco, oznacza to, że kuratorzy zachęcają podopiecznych do podjęcia pracy. W przypadku odpowiedzi udzielonych przez kuratorów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu korzystających i nie korzystających z dodatkowych szkoleń były podobne, otóż kuratorzy udzielili odpowiedzi tak, co oznacza, że zachęcają oni nieletnich do podjęcia pracy zarobkowej.
23. Zapytano kuratorów kto ich zdaniem udziela nieletnim pomocy w podjęciu decyzji edukacyjno - zawodowych. Zaskakującym wydaje się to, że zdecydowana większość kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych oraz szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych wskazało, że to właśnie kurator sądowy najczęściej udzielał nieletnim wsparcia w tym zakresie. Ponadto kuratorzy wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali: nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (18 osób), doradca zawodowy (16 osób). Niepokojące jest to, że mniej niż połowa respondentów wskazała, że są to rodzice (12 osób). Trzy osoby

wskazały, że nikt nie udzielił nieletniemu pomocy. Respondenci wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczący w dodatkowych szkoleniach określili, że są to rodzic/opiekun (77 osób), doradca zawodowy (58 osób), nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (53 osoby). Dla porównania kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach uważają, że nieletnim również udzielają pomocy w decyzjach edukacyjno-zawodowych: nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (22 osoby), nauczyciel uczący przedmiotów ogólnych (16 osób) oraz rodzic/opiekun (15 osób), rzadziej pomocy tej udzielał pedagog szkolny (12 osób). Zaś kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że nieletni w tym zakresie otrzymują od rodzica/opiekuna (65 osób), pedagoga szkolnego (63 osoby), doradcy zawodowego (61 osób). Jedna osoba wskazała, że nikt nie udzielił nieletniemu pomocy.

24. Zapytano również kuratorów o to, kto w ich opinii udziela nieletnim pomocy w podjęciu decyzji szkoleniowych. Zdecydowana większość kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych oraz szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych wskazało, że to właśnie kurator sądowy najczęściej udzielał nieletnim wsparcia w tym zakresie. Ponadto kuratorzy wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali: nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (15 osób), doradca zawodowy (22 osób). Niepokojące jest to, że mniej niż połowa respondentów wskazała, że są to rodzice (7 osób). Respondenci wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczący w dodatkowych szkoleniach określili, że są to rodzic/opiekun (65 osób), doradca zawodowy (48 osób). Dla porównania kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach uważają, że nieletnim również udzielają pomocy w decyzjach edukacyjno-zawodowych: rodzic/opiekun (16 osób), pracodawca (17 osób). Rzadziej pomocy tej udzielał pedagog szkolny (9 osób). Zaś kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że nieletni w tym zakresie otrzymują od rodzica/opiekuna (45 osób), doradcy zawodowego (49 osób). Dwie osoby wskazały, że nikt nie udzielił nieletniemu pomocy. Poproszono kuratorów również o to, kto w ich opinii udziela nieletnim pomocy w podjęciu decyzji związanych z planowaniem i zarządzaniem własnym rozwojem. Podobnie jak w dwóch poprzednich pytaniach zdecydowana większość kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych oraz szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych wskazało, że to właśnie kurator sądowy najczęściej udzielał nieletnim wsparcia w tym zakresie. Ponadto kuratorzy wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali: psycholog szkolny (18 osób), pedagog szkolny (17 osób), doradca zawodowy (15 osób). Niepokojące jest to, że mniej niż połowa respondentów wskazała, że są to rodzice (11 osób). Respondenci wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczący w dodatkowych szkoleniach określili, że są to rodzice (68 osób), pedagog szkolny (57 osób), psycholog szkolny (56 osób). Dwie osoby wskazały, że nikt nie udzielił

nieletniemu pomocy. Dla porównania kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach uważają, że nieletnim również udzielają pomocy: nauczyciele uczący przedmiotów zawodowych (20 osób), pracodawca (17 osób), doradca zawodowy (16 osób). Zaś kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że nieletni w tym zakresie otrzymują wsparcie od: pedagoga szkolnego (70 osób), psychologa szkolnego (62 osoby). Jedna osoba wskazał, że nikt nie udzielił nieletniemu pomocy.

25. W opinii zdecydowanej większości kuratorów z grupy wypowiadającej się o nieletnich uczących się zawodu i uczestniczących w szkoleniach zawodowych oraz nie uczestniczących w szkoleniach a także nieletnich nie uczących się zawodu i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych nieletni mają szansę na zatrudnienie. W przypadku grupy respondentów wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach połowa badanych odpowiedziała na pytanie twierdząco, zaś druga połowa odpowiedziała na pytanie przecząco.
26. Kuratorzy sądowi wypowiedzieli się na temat powodów przez które nieletni mają ograniczone szanse na zatrudnienie. Zarówno kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu i uczestniczących w dodatkowych szkoleniach jak również nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach jako powody wskazali zatrudnianie pracowników „po znajomości” , brak stażu pracy, niski poziom kompetencji psychospołecznych nieletnich. Dla porównania kuratorzy opiniujący nieletnich nie uczących się zawodu i uczestniczących w dodatkowych szkoleniach oraz nie korzystających z nich wskazali niewystarczający poziom umiejętności praktycznych nieletnich.
27. Zapytano kuratorów sądowych o to na jakim poziomie oceniają swoją współpracę z nauczycielem/wychowawcą nieletnich. Uzyskane od respondentów są bardzo krytyczne gdyż kuratorzy sądowi wypowiadający się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach oraz nie uczestniczących w nich jak również o nieletnich ze szkół nie branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach – ocenili ją na niski poziom. Natomiast w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół nie branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach ocenili współpracę ze szkołami na przeciętnym poziomie.
28. Kuratorzy sądowi wypowiadając się na temat zalet dodatkowych szkoleń zawodowych w odniesieniu do nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach najczęściej wybierali: zdobycie dodatkowych umiejętności, przygotowanie zawodowe, podwyższenie kwalifikacji zawodowych, wzrost szansy na uzyskanie zatrudnienia po ukończeniu kształcenia, poprawa funkcjonowania nieletniego w rolach społecznych, rozwój zawodowy, rozwój osobisty. W przypadku kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali oni dodatkowo: otrzymanie stypendium z tytułu udziału w szkoleniu oraz otrzymanie certyfikatu uczestnictwa.

29. Na pytanie które brzmiało: w jakim stopniu Pana/Pani zdaniem kształcenie zawodowe, w tym dodatkowe szkolenia aktywizują społecznie nieletnich? Zarówno kuratorzy wypowiadający się o nieletnich uczących się zawodu i uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych oraz nie uczestniczących w tychże szkoleniach ocenili je na poziomie przeciętnym.
30. Zdecydowana większość kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych oceniła motywację nieletnich do nauki na poziomie przeciętnym, zaś na poziomie wysokim oceniło ją 21% respondentów. Kuratorzy z grupy opiniującej nieletnich kształcących się w zawodzie i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach ocenili poziom motywacji nieletnich do nauki na poziomie przeciętnym, zaś niewielu z tej grupy 12% oceniło ją na wysokim poziomie.
31. Połowa kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych oceniła motywację nieletnich do nauki wybranego zawodu na poziomie wysokim, zaś na poziomie przeciętnym oceniło ją 38% respondentów. Kuratorzy z grupy opiniującej nieletnich kształcących się w zawodzie i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach ocenili poziom motywacji nieletnich do nauki na poziomie przeciętnym (49%), zaś na wysokim poziomie oceniło ją 38% respondentów.
32. Ponad połowa kuratorów sądowych (52%) wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych zapytana o to jak często podopieczny zastanawia się/ mówi o tym/sugeruje – zmianę wybranego kierunku kształcenia wskazała, że nigdy nie miała miejsce taka sytuacja. Zaś kuratorzy z grupy opiniującej nieletnich kształcących się w zawodzie i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach wskazali, że rzadko podopieczni sugerowali chęć zmiany kierunku kształcenia (33%).
33. Podjęcie przez nieletniego zatrudnienia w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych powoduje to, że nieletni staje się samodzielny (100 osób), zdobywa doświadczenie (94 osoby), jego zachowanie jako podopiecznego ulega poprawie (65 osób), jego zachowanie jako ucznia ulega poprawie (63%). Dla porównania w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących w szkoleniach zawodowych oddziałuje na nieletniego w ten sposób, że zdobywa doświadczenie (31 osób), staje się samodzielny (30 osób), jego zachowanie jako ucznia ulega poprawie (19 osób), jego zachowanie jako podopiecznego ulega poprawie (18 osób).
34. Zdaniem zdecydowanej większości kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych korzyścią wynikającą z zatrudniania osób przed ukończeniem przez nie pełnoletności było: nabycie umiejętności praktycznych (96 osób), kształtowanie w nich odpowiedzialności (96 osób), nauka pracy w zespole (87 osób), ich sytuacja finansowa może ulec zmianie (70 osób). Kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich ze

szkół branżowych uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych jako korzyści wskazali te same korzyści które wskazała grupa powyżej tj.: nabycie umiejętności praktycznych (31 osób), kształtowanie w nich odpowiedzialności (29 osób), nauka pracy w zespole (28 osób), ich sytuacja finansowa może ulec zmianie (25 osób).

35. Większość badanych kuratorów (53%) z grupy wypowiadającej się o nieletnich nie uczących się zawodu i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych oceniła motywację nieletnich do nauki na poziomie niskim, natomiast kuratorzy (53%) z grupy wypowiadającej się o nieletnich nie uczących się zawodu i uczestniczących w szkoleniach zawodowych oceniła motywację nieletnich do nauki na poziomie przeciętnym.
36. Kuratorzy zostali poproszeni o wskazanie czy na terenie funkcjonowania ośrodka kuratorskiego są prowadzone działania mające na celu aktywizację społeczno-zawodową nieletnich. Zdecydowana większość badanych z obu grup kuratorów wskazała, że działania takie są prowadzone i nieletni korzystali z nich.
37. Zdaniem zdecydowanej większości kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich o nieletnich nie uczących się zawodu nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych korzyścią wynikającą z zatrudniania osób przed ukończeniem przez nie pełnoletności jest możliwość zapoznania się z funkcjonowaniem firmy w której pracuje (71 osób), ich sytuacja finansowa może ulec poprawie (88 osób), nabycie umiejętności praktycznych (98 osób), nauka pracy w zespole (95 osób), kształtowanie odpowiedzialności (95 osób).
38. Kuratorzy sądowi wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych jako korzyści wskazali: ich sytuacja finansowa może ulec poprawie (18 osób), nabycie umiejętności praktycznych (28 osób), kształtowanie odpowiedzialności (16 osób).
39. Badani pracodawcy jako najczęstsze motywy wyboru nieletniego do udziału w praktykach zawodowych wskazywali: zainteresowania dzieci (10%), sugestię rodziców (9%), możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy (8%), pozytywne opinie o kadrze nauczającej (7%), niewielkie wymagania względem uczniów (7%), możliwość odbycia płatnych praktyk zawodowych (6%) oraz chęć podniesienia kwalifikacji zawodowych (6%). Według nich ich dzieci najrzadziej kierowały się: prestiżem szkoły, poczuciem bezpieczeństwa w szkole oraz możliwością uzyskania wsparcia psychopedagogicznego.
40. Pracodawców zapytano, czy w ich opinii nieletni mają szansę na podjęcie pracy w zawodzie. Jedynie jedna osoba uznała, że nie. Pozostali wyrazili pozytywną opinię.
41. Kolejne pytanie dotyczyło opinii pracodawców nt. posiadanych przez nieletnich predyspozycji do wykonywania pracy w danym zawodzie – 92% respondentów oceniło, że tak.

42. Nieco bardziej zróżnicowane odpowiedzi uzyskano w pytaniu o poziom przygotowania nieletnich do wykonywania pracy w zawodzie. Pracodawcy w większej części (63%) uznali, że są przygotowani w przeciętnym stopniu, (20%) w stopniu wysokim, a (17%) w stopniu niewielkim. Nikt nie wybrał odpowiedzi świadczącej o braku przygotowania, jak też o jego bardzo wysokim poziomie.
43. W następnym pytaniu badani ocenili poziom umiejętności praktycznych nieletnich. Przeszło połowa (53%) uznała, że są one przeciętne, (37%) – wysokie, (7%) – bardzo wysokie, a (3%) – niskie. Widoczne jest zróżnicowanie w obrębie grupy.
44. Kolejne pytanie dotyczyło wiedzy teoretycznej nieletnich. Respondenci, w większym stopniu niż przy pytaniu o wiedzę praktyczną, uznali, że nieletni posiadają przeciętny poziom wiedzy teoretycznej (74%). (13%) oceniło ją jako wysoką, (10%) jako niską, a (3%) jako bardzo wysoką.
45. Zadaniem pracodawców było ocenienie jakie są szanse nieletnich na rozpoczęcie pracy w zawodach, w którym się kształcą. Ponad połowa uznała, że mają średnie (43%) bądź duże (40%) szanse na rozpoczęcie pracy. Szanse pozostałych są niewielkie (17%).
46. Następne pytanie jakie zadano pracodawcom dotyczyło sposobów reagowania nieletnich na niepowodzenia. Uznali oni, że próbują oni wykonywać czynność ponownie (39%), część denerwuje się (24%), inni poddają się (11%), bądź szukają innych sposobów radzenia sobie z niepowodzeniem (26%).
47. W kontraście do poprzedniego pytania pojawiło się kolejne – w jaki sposób nieletni reagują w sytuacji sukcesu. Większość badanych oświadczyła, że znaczna część cieszy się (25 osób), jest z siebie dumna (15 osób) lub reaguje w inny, niewymieniony sposób (7%). Pojedyncze osoby odpowiedziały, że przechwalają się bądź pouczają innych.
48. Kolejne pytanie dotyczyło stopnia wywiązywania się nieletnich z ich obowiązków. Najwięcej respondentów odpowiedziało, że w niskim (54%) i przeciętnym (43%). (3%) nie wywiązuje się z nich w ogóle. Nie padła żadna odpowiedź o wysokim albo bardzo wysokim poziomie wywiązywania się z obowiązków.
49. Badani zostali zapytani o zachowania nieletnich najczęściej przejawiane w kontaktach z innymi praktykantami. Po 5 osób oceniło je jako asertywne, uległe bądź konsekwentne. Z kolei 17 osób uznało, że przejawiają inne, niewymienione zachowania.
50. W kolejnym pytaniu pracodawcy uznali, że praktykanci, w większości (28 osób) podporządkowują się poleceniom przełożonego. Zaledwie 2 osoby negatywnie oceniły zachowanie nieletnich.
51. Następne pytanie dotyczyło poziomu zaangażowania nieletnich w wykonywanie powierzonych im zadań/pracy. Równo połowa pracodawców oceniło go jako przeciętny, a z kolei (44%) jako wysoki. (3%) uznało, że jest niski bądź bardzo wysoki.

52. Wśród oceny postaw nieletnich w czasie wykonywania zadań najczęściej pojawiała się odpowiedź „posłuszny pracownik” (14 osób) oraz „inne” (13 osób).trzech pracodawców określiło nieletnich jako „konsekwentnych pracowników”.
53. Pracodawców poproszono o ocenienie zgodności stopnia kwalifikacji nieletnich, w odniesieniu do wykonywanej praktyki zawodowej. Połowa badanych odpowiedziała, że jest zgodna w przeciętnym stopniu, (40%) – w wysokim stopniu, a (10%) w niewielkim stopniu.
54. W kolejnym pytaniu respondenci opiniowali czy szkolenia i kształcenie zawodowe organizowane dla nieletnich przygotowują ich odpowiednio do wykonywanej pracy. Większość z nich (20 osób) uznało, że tak. Pozostali wybrali odpowiedź „nie”.
55. Następnie badanych zapytano czy praktykanci mają odpowiednie kompetencje osobiste i społeczne niezbędne do wykonywania swojej pracy w ramach praktyk zawodowych. Przeważała odpowiedź „tak” u 21 osób. Przecząco odpowiedziało 9 osób.
56. Kolejne zagadnienie dotyczyło oceny w jakim stopniu szkolenie zawodowe organizowane dla nieletnich uwzględniają aktualne potrzeby pracodawców na obecnym rynku pracy. Odpowiadający w większości uznali, że szkolenia zawodowe w przeciętnym stopniu odpowiadają zapotrzebowaniu na rynku pracy (17 osób). Część oceniła ich stopień jako wysoki (5 osób), a jedna osoba jako niski.
57. Obawy pracodawców odnośnie zatrudnienia osób nieletnich pojawiły się u połowy respondentów. Równie liczna grupa nie ma żadnych niepokojów związanych z zatrudnieniem nieletnich.
58. Następne pytanie dotyczyło oczekiwań pracodawców w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, posiadanych umiejętności oraz kompetencji zawodowych nieletnich, jako praktykantów. Prawie wszyscy (28 osób) oświadczyło, że ma oczekiwania wobec nieletnich.
59. Kolejne pytanie dotyczyło istnienia korzyści dla przedsiębiorców związanych z przyjmowaniem na praktykę zawodową nieletnich. Większość respondentów oświadczyła, że istnieją korzyści (22 osoby), a pozostali (8 osób), że takowych nie ma.
60. Pracodawcy zostali zapytani o występowanie trudności związanych z zatrudnianiem nieletnich. Prawie równomiernie padły odpowiedzi „tak” (16 osób) i „nie” (14 osób).
61. Podobne odpowiedzi zostały udzielone na pytanie o przydatność dotychczasowego kształcenia nieletnich podczas wykonywania pracy. (53%) osób oświadczyło, że jest ono przydatne, a (47%), że nie jest.
62. Następne pytanie dotyczyło wpływu udziału w praktykach na podjęcie zatrudnienia przez nieletniego. Znaczna część (70%) uznała, że w niewielkim stopniu, (24%) w przeciętnym, a (3%) uznało, że w bardzo wysokim stopniu bądź w ogóle.

63. Respondentów poproszono o ustosunkowanie się do pytania czy nieletni znajduje się w gorszej sytuacji niż rówieśnicy względem, których sąd nie orzekł środków wychowawczych. Większość uznała, że znajdują się (24 osoby), a pozostali, że nie (6 osób).
64. Prawie wszyscy przedsiębiorcy (29 osób) oświadczyło, że doceniają bądź dodatkowo nagradzają zatrudnionych nieletnich. Jedynie jedna osoba zaprzeczyła temu.
65. W ocenie większości pracodawców (27 osób), obowiązujące przepisy prawa pracy właściwie i w szczególny sposób chronią pracującą młodzież. Pozostali (3 osoby) uznali, że nie chroni nieletnich w szczególny sposób.
66. Badanych zapytano o opinię jak przebiega współpraca szkół i pracodawców w realizacji praktycznych aspektów/elementów kształcenia. (67%) uznało, że przebiega przeciętnie. (17%) – niski, (13%) – wysoki, a jedna osoba oświadczyła, że nie ma współpracy szkół i pracodawców.
67. Przedsiębiorcy określili jakie ich zdaniem obszary powinny podlegać ochronie w czasie odbywania praktyk przez nieletnich. Najwięcej osób (28) wymieniło warunki bezpieczeństwa. Z podobną częstotliwością wybrano aspekty takie jak czas pracy (22 osoby), praca w porze nocnej (23 osoby), zakres obowiązków (23 osoby) i wysokość otrzymywanego nagrodzenia.
68. Większość respondentów oceniła, że nieletni częściowo wykorzystują nabytą wiedzę szkolną, zarówno w czasie wykonywania pracy (47%) jak i odbywania praktyk zawodowych (50%). Znaczna część zaobserwowała również, że nieletni wykorzystują swoją wiedzę w dużym stopniu – w czasie odbywania praktyk zawodowych (40%) i wykonywania pracy (43%). Nieliczne odpowiedzi świadczyły o niewielkim stopniu wykorzystania wiedzy (7%), jak też pełnego ich wykorzystania (3%), w obu diagnozowanych obszarach.
69. Respondenci wymienili korzyści jakie dostrzegają w zatrudnieniu osób niepełnoletnich. Praktykanci nabywają umiejętności praktyczne (26 osób), mają możliwość zapoznania się z funkcjonowaniem firmy, w której pracują (25 osób), kształtuje się ich odpowiedzialność (24 osoby), ale też uczą się pracy w zespole (18 osób), a ich sytuacja finansowa może ulec poprawie (7 osób). Część badanych nie miała własnego zdania (4 osoby), a pozostałe wymieniły inne korzyści (3 osoby).
70. W kolejnym pytaniu poproszono o ocenienie w jakim stopniu udzielane jest nieletnim wsparcie w rozwijaniu ich zainteresowań. Zdaniem przedsiębiorców najwięcej dużego wsparcia otrzymują nieletni w czasie odbywania praktyk (87%). W szkole doświadczają przede wszystkim przeciętnego (50%) i dużego wsparcia (43%) oraz bardzo dużego (3%). Na gruncie domowym nieznacznie przeważa przeciętne wsparcie (40%), następnie niewielkie (30%) i duże (27%) oraz brak wsparcia (3%).

71. Pracodawców zapytano o podjęcie przez nieletnich pracy przed 18 rokiem życia. Większość z nich (23 osoby) oświadczyły, że nie, a pozostałe (7 osób) potwierdziło podjęcie pracy przez nieletnich.
72. Większość respondentów uznała, że podjęcie zatrudnienia przez nieletniego przed ukończeniem przez niego 18 lat było dla niego korzystne (7 osób), a 2 temu zaprzeczyły.
73. Następne pytanie dotyczyło roli doradztwa zawodowego w planowaniu ścieżki rozwoju zawodowego nieletnich. Połowa badanych oceniła, że ma przeciętną rolę, (40%) – w dużym stopniu, a (10%) – w niskim stopniu.
74. Kolejne pytanie dotyczyło wprowadzenia modyfikacji do aktualnego kształcenia i szkolenia zawodowego. Prawie wszyscy respondenci uznali, że tak (27 osób), a pozostałe (3 osoby) uznały, że nie ma takiej potrzeby.
75. Większość pracodawców miała wobec nieletnich jeszcze inne oczekiwania (22 osoby), a pozostali nie (8 osób).
76. Więcej niż połowa pracodawców (17 osób) ma obawy przed zatrudnieniem nieletnich, związanych z ich etykietą „trudnej młodzieży”. Pozostali nie mają tego typu obaw.

VII. Dobre praktyki i rekomendacje¹

Rekomendacje

1. Kuratorzy sądowi stanowią grupę profesjonalistów a więc grupę dobrze zaznajomioną z przepisami prawa odnośnie zatrudniania i kształcenia nieletnich, wobec których zastosowano środki przewidziane prawem, określone zwłaszcza w powyższej ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich.
2. Pracodawcy przeważnie nie są osobami związanymi z wymiarem sprawiedliwości, zatem ich świadomość prawna nie musi kształtować się na tym samym poziomie co świadomość kuratorów sądowych. Jednakże wyżej wymienione przepisy są prawem powszechnie obowiązującym, do którego przestrzegania zobowiązani są wszyscy obywatele. Jako dobre praktyki powinno rekomendować się zatem w tym miejscu podjęcie wszelkich działań zmierzających do wzmocnienia świadomości prawnej w sprawach zatrudniania i nauki nieletnich, zwłaszcza – w omawianym wypadku – z uwzględnieniem specyfiki regulacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.
3. Prowadzenie szkoleń, kursów, seminariów, itp. dla pracodawców zatrudniających nieletnich, których przedmiotem będą regulacje prawne dotyczące zatrudniania nieletnich, prawa do nauki jako najważniejszego z praw tej kategorii osób, szczególnej ochrony nieletnich, wychowawczych i resocjalizacyjnych aspektów zatrudniania nieletnich. Prowadzeniem tego rodzaju szkoleń powinny zajmować się osoby i instytucje posiadające wystarczające zasoby merytoryczne, przede wszystkim specjaliści z zakresu powyższych regulacji – pracownicy wymiaru sprawiedliwości, sędziowie, prokuratorzy, adwokaci, radcy prawni, kuratorzy sądowi, pracownicy naukowcy z zakresu nauk społecznych (prawo, resocjalizacja, kryminologia, pedagogika, psychologia, itp.).
4. Zapoznavanie pracodawców o treści regulacji prawnych dotyczących zatrudniania nieletnich – np. poprzez przekazywanie im pisemnego opracowanego wyciągu z powyższych regulacji, określającego prawa i obowiązki nieletnich oraz ich pracodawców.
5. Zapoznavanie nieletnich uczestniczących w określonych w raporcie systemach zatrudniania i przyuczania z ich prawami oraz obowiązkami a także korzyściami płynącymi z podjęcia wszelkiego rodzaju pracy jak i nauki. Wskutek takiej informacji nieletni nie tylko staje się świadomy swojej sytuacji prawnej, swoich praw i obowiązków ale potencjalnie może także uzyskać większą motywację do podjęcia działania w sferze pracy i nauki. Zapoznavanie się nieletnich powinno uwzględniać ich poziom wykształcenia, inteligencję, umiejętność zrozumienia przekazywanych treści. Raczej więc w tym miejscu wskazane są formy o charakterze „popularnonaukowym” – rozmowy z nieletnimi a nie specjalistyczne

---

¹ Dobre praktyki i rekomendacje zostały opracowane przez autorkę raportu we współpracy z zespołem ekspertów zewnętrznych, tj. dr F. Furman, dr D. Majerek, mgr P. Żywiecki, mgr J. Rusinkiewicz, mgr I. Lipiec, mgr A. Janik-Barciś. Ponadto wsparcia w zakresie opracowania rekomendacji udzielił dr P. Kozłowski.

szkolenia. Jako prowadzący powinny w tym miejscu występować przede wszystkim osoby mające bezpośredni kontakt z nieletnim a więc kuratorzy sądowi, kuratorzy społeczni, wychowawcy, opiekunowie, itp.

6. Wzmacnianie świadomości prawnej osób odpowiedzialnych za prawidłowy przebieg postępowania z nieletnim a więc kuratorów, wychowawców, itp. W tym miejscu, z uwagi na fakt, że adresatami szkoleń mieli by być profesjonalści – zaleca się szkolenia o charakterze specjalistycznym.
7. Monitorowanie przepisów prawnych, opracowywanie projektów zmian we współpracy z praktykami oraz ośrodkami badawczo-dydaktycznymi.
8. Śledzenie zagranicznych rozwiązań prawnych w zakresie zatrudniania i nauki nieletnich oraz analiza ich celowości zastosowania w Polsce.
9. Działalność na rzecz zmian w prawie.
10. Poszerzenie zakresu działań z zakresu doradztwa zawodowego na poziomie szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Doradztwo zawodowe w szkole realizowane jest w praktyce głównie w formie zajęć doradztwa zawodowego; w szkole podstawowej po 10 godzin w klasie siódmej i ósmej, w szkole ponadpodstawowej 10 godzin na cykl kształcenia. Zakres tematyczny obejmuje cztery obszary:
  - Poznanie siebie
  - Świat zawodów i rynek pracy
  - Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie
  - Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych.

W praktyce zajęcia obejmują diagnozę, poznanie najważniejszych aspektów związanych z rynkiem pracy, a szczególny nacisk kładziony jest na treści związane z wyborem zawodu i dalszego kierunku kształcenia. Młodzież ze szkół podstawowych na etapie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych ma bardzo małą wiedzę na temat czynności zawodowych i kryteriów wyboru szkoły. Uczniowie szkół średnich oczekują informacji na temat możliwości kontynuowania edukacji na studiach wyższych oraz poszerzania kompetencji zawodowych. W związku z tym na obowiązkowych zajęciach doradztwa zawodowego brakuje czasu kształtowanie kompetencji miękkich i przedsiębiorczych. Na zajęciach grupowych nie ma także możliwości opracowania Indywidualnego Planu Kariery. W procesie przygotowania młodego człowieka niezbędny jest więc kontakt indywidualny ucznia z doradcą zawodowym. Rekomenduje się zatrudnienie doradcy zawodowego w szkole na potrzeby konsultacji indywidualnych oraz prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego w większym wymiarze godzin niż obecnie lub prowadzenie ich w ramach zajęć z zakresu pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkole z uwzględnieniem treści z zakresu kształtowania kompetencji społecznych i przedsiębiorczych. W obszarze działań doradczych w szkole podstawowej warto podkreślić ich znaczącą rolę na poziomie edukacji wczesnoszkolnej. Przy realizacji treści programowych z zakresu doradztwa zawodowego na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych szczególną uwagę należy zwrócić na poznawanie zawodów oraz kształtowanie u uczniów sumienności, punktualności, kreatywności, odpowiedzialności, umiejętności pracy w grupie.

11. Rodzic jest pierwszym doradcą swojego dziecka i jego wsparcie w procesie podejmowania przez dziecko decyzji edukacyjnych i zawodowych jest nieocenione. W związku z tym powinien posiadać rzetelną wiedzę na temat kryteriów wyborów edukacyjnych i zawodowych dziecka, realiów lokalnego i krajowego rynku pracy oraz aspektach psychologicznych podejmowania decyzji na danym etapie kształcenia. Rekomenduje się zatem wprowadzenie do obowiązkowych działań szkoły organizacji spotkań dla rodziców, szczególnie na poziomie klasy ósmej szkoły podstawowej oraz na poziomie klas maturalnych.
12. Ważnym aspektem w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych jest motywacja młodego człowieka. Dostrzega się we współczesnej szkole, szczególnie po okresie kształcenia zdalnego spadek poziomu motywacji do nauki, podejmowania działania, planowania. Konieczne więc staje się poszukiwanie i wdrożenie skutecznych metod motywowania młodzieży do poszukiwania dróg własnego rozwoju, podejmowania kształcenia, uzupełniania kwalifikacji.
13. Kształcenie i szkolenie zawodowe nieletnich powinno zacząć się już od przedszkola. Tam po raz pierwszy dzieci zaczynają przedstawiać swoje zainteresowania. Na tym etapie powinno zacząć się rozwijać ich kompetencje i naturalne talenty. Motywem do podjęcia nauki w szkole branżowej nie powinien być kolega czy sugestia rodziców, ale świadomy wybór nieletniego. Dużą rolę powinien odgrywać tutaj doradca zawodowy, który pomoże w podjęciu decyzji, która będzie związana z dalszym życiem zawodowym i rozwojem młodego człowieka. Motywem do wyboru odpowiedniego kierunku szkoły branżowej powinna być możliwość podjęcia pracy w tym zawodzie, własne zainteresowania, możliwość zdobywania dodatkowych kompetencji, możliwość dodatkowych szkoleń zgodnych z wybranym kierunkiem, możliwość rozwoju. Odpowiednie przygotowanie nieletnich do wejścia na rynek pracy stanowczo poprawia ich wiarę w siebie, a co za tym idzie większą pewność siebie.
14. Nieletni powinien mieć zapewnione wsparcie ze strony doradcy zawodowego i psychologa. Powinni mieć możliwość podjęcia pracy zarobkowej, która da im możliwości rozwoju i poczucie stabilności finansowej (choć w małym zakresie). Trudna sytuacja finansowa i brak wsparcia rodziny to najczęstsze czynniki utrudniające aktywizację zawodową.
15. Dla pracodawców również jest bardzo ważne, jakiego pracownika będą zatrudniać, ważnymi czynnikami dla nich są ambicja, szczerłość, zaangażowanie, odpowiedzialność, umiejętność pracy w zespole, kultura osobista. Według pracodawców, nieletni mają szansę znalezienia pracy w zawodzie, tym bardziej, że rynek pracy odczuwa deficyt fachowców. Ważne jest tutaj zwrócenie uwagi na poziom wiedzy teoretycznej jaką posiadają nieletni. Pracodawcy często obawiają się, że poziom tej wiedzy jest nie wystarczający i nie uwzględnia potrzeb pracodawców na obecnym rynku pracy. Większość pracodawców przyjmujących nieletnich na praktykę zawodowa, wyrażają chęć zatrudnienia nieletniego jako pracownika etatowego. Jeżeli widzą ze strony nieletniego zaangażowanie i chęć rozwoju oraz nauki.

Dobre praktyki

Dobre praktyki zostały opracowane przy pomocy zespołu ekspertów: Pani Iwony Lipiec, Pani Anety Janik-Barciś, Pana Piotra Żywieckiego, Pana Filipa Furman. Ponadto wsparcia w zakresie opracowania rekomendacji udzielili Pani Joanna Rusinkiewicz oraz Pan Paweł Kozłowski.

1. Odbywanie obowiązkowych szkoleń branżowych przez nauczycieli kształcenia zawodowego w formie stażu w zakładach pracy. Wykonywanie czynności zawodowych w realnym środowisku pracy w nauczanym zawodzie pozwoli nauczycielom na poznanie aktualnych trendów obowiązujących w danym zawodzie w zakresie wyposażenia, zapotrzebowania na dane usługi/produkty. Praktyczne szkolenie nauczyciela z pewnością przełoży się zarówno na podniesienie jakości zajęć, jak i na ich atrakcyjność.
2. Wolontariat jako doskonały sposób na zdobycie nowych umiejętności, kształtowania umiejętności współpracy, kreatywności oraz pracy na rzecz innych. Wolontariat w szczególności w przypadku uczniów szkół podstawowych i liceum staje się coraz częściej formą zdobywania pierwszych doświadczeń zawodowych. Jest to także jeden z elementów podnoszenia motywacji młodzieży do podejmowania działania.
3. Organizacja spotkań branżowych z udziałem przedsiębiorców, nauczycieli kształcenia zawodowego mające na celu wypracowanie wspólnego systemu działania w zakresie przygotowania młodego człowieka do wejścia na rynek pracy; opracowanie programu zajęć kształcenia zawodowego, praktyk zawodowych, wypracowanie pomysłów na organizację dodatkowych zajęć czy szkoleń zawodowych.
4. Promocja zawodów kształcenia branżowego uznanych jako deficytowe jako istotny czynnik gwarancji zatrudnienia po ukończeniu szkoły. W tym szczególna promocja Kwalifikacyjnych Kursów Zawodowych - formy kształcenia, które daje kwalifikacje zawodowe w zakresie jednej kwalifikacji.
5. Wykorzystanie w pracy z młodzieżą sprawdzonych programów z zakresu pracy wychowawczo – profilaktycznej, których celem jest kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów, radzenie sobie ze stresem. (przykładowy program „Spójrz Inaczej”).
6. Realizacja projektów i mini projektów szkolnych mających na celu pobudzenie aktywności i przedsiębiorczości uczniów, otwarcie się szkół na propozycje działań oferowanych przez instytucje z zewnątrz.
7. Aktywny udział młodzieży w inicjatywach lokalnych, np.: Targi edukacyjne, targi Pracy, Strefa Zawodów, Zawodowy strzał w 10, itp.
8. Ośrodek Kuratorski, z uwagi na diagnozowanie i rozwijanie zainteresowań nieletnich, którzy do niego uczęszczają, ma duże możliwości pomagania im w wybraniu przez nich profilu kształcenia zawodowego.

9. Należy postulować wprowadzenie zmian w przepisach w taki sposób, aby zapewnić Ośrodkom Kuratorskim wystarczające finansowanie ich potrzeb ponieważ jest to placówka wspierająca nieletnich niedostosowanych społecznie i pomagająca w ich resocjalizacji.

VIII. Spis tabel

Tabela 1. Osoby od których nieletni otrzymują wsparcie w opinii kuratorów sądowych.....	19
Tabela 2. Rodzaj wsparcia jaki otrzymują nieletni w opinii kuratorów sądowych.....	20
Tabela 3. Czy formy aktywizacji społeczno-zawodowej w obszarze funkcjonowania Państwa Sądu Okręgowego oferowane nieletnim są wystarczające czy dostrzegają Państwo jakieś braki?	38
Tabela 4. Szanse na zatrudnienie nieletnich po ukończeniu obecnej szkoły w opinii badanych kuratorów sądowych.....	44
Tabela 5. Motywacja nieletniego do udziału w praktykach zawodowych w opinii pracodawców.....	54
Tabela 6. Obszary/aspekty, które powinny podlegać ochronie podczas odbywania przez nieletnich praktyk/zatrudnienia w opinii pracodawców.....	69

IX. Spis wykresów

Wykres 1. Płeć badanych kuratorów sądowych.....	12
Wykres 2. Miejsce zamieszkania respondentów.....	13
Wykres 3. Kuratela zawodowa a społeczna	14
Wykres 4. Płeć badanych.....	15
Wykres 5. Miejsce zamieszkania badanych.....	15
Wykres 6. Wykształcenie badanych	16
Wykres 7. Obszar funkcjonowania przedsiębiorstwa/firmy	16
Wykres 8. Poziom wsparcia szkoły w wyborze kształcenia przez nieletniego	21
Wykres 9. Poziom wsparcia ośrodka kuratorskiego w wyborze kształcenia przez nieletniego	22
Wykres 10 Poziom wsparcia kuratora nieletniego w wyborze przez niego kształcenia	22
Wykres 11. Poziom wsparcia rodziców nieletniego w wyborze przez niego kształcenia.....	23
Wykres 12. Poziom umiejętności nieletnich w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o podopiecznych uczących się zawodu biorących udział w dodatkowych szkoleniach	24
Wykres 13. Poziom umiejętności nieletnich w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o podopiecznych uczących się zawodu i nie biorących udziału w dodatkowych szkoleniach	25
Wykres 14. Poziom umiejętności nieletnich w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu nie biorących udziału w dodatkowych szkoleniach	26
Wykres 15 Poziom umiejętności nieletnich w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu biorących udział w dodatkowych szkoleniach	27
Wykres 16. Cechy posiadane przez nieletnich objętych kształceniem zawodowym biorących udział w szkoleniach zawodowym w ocenie kuratorów sądowych.....	28
Wykres 17. Cechy posiadane przez nieletnich objętych kształceniem zawodowym nie biorących udziału w szkoleniach zawodowym w ocenie kuratorów sądowych	29
Wykres 18. Cechy posiadane przez nieletnich objętych kształceniem ogólnokształcącym nie biorących udziału w szkoleniach zawodowym w ocenie kuratorów sądowych.....	30
Wykres 19. Poziom wiary nieletnich we własne możliwości w opinii kuratorów sądowych	31
Wykres 20. Możliwość odbywania dodatkowych szkoleń przez nieletnich w opinii kuratorów sądowych.....	34
Wykres 21. Istnienie aspektów utrudniających nieletnim aktywizację zawodową w opinii kuratorów sądowych.....	34
Wykres 22. Działania na terenie ośrodka kuratorskiego ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową nieletnich w opinii kuratorów sądowych	36
Wykres 23. Czy nieletni znajdują się w gorszej sytuacji niż rówieśnicy względem których sąd nie orzekł środków wychowawczych?	39
Wykres 24. Pomoc nieletnim w podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych.....	41
Wykres 25. Pomoc nieletnim w podejmowaniu decyzji szkoleniowych	42
Wykres 26. Pomoc nieletnim w podejmowaniu decyzji związanych z planowaniem i zarządzaniem własnym rozwojem	43
Wykres 27. W jaki sposób Pana/Pani zdaniem kształcenie zawodowe w tym dodatkowe szkolenia aktywizują zawodowo nieletnich?	46
Wykres 28. Poziom motywacji nieletnich do nauki w ocenie kuratorów w opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych	47

Wykres 29. Poziom motywacji nieletnich do nauki wybranego zawodu w ocenie kuratorów w opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych	47
Wykres 30. Zmiana przez nieletniego wybranego kierunku nauki w opinii kuratorów wypowiadających się o nieletnich ze szkół branżowych uczestniczących i nie uczestniczących w dodatkowych szkoleniach zawodowych	48
Wykres 31. Poziom motywacji nieletnich do nauki w opinii kuratorów sądowych wypowiadających się o nieletnich nie uczących się zawodu uczestniczących i nie uczestniczących w szkoleniach zawodowych.....	49
Wykres 32. Działania mające na celu aktywizację społeczno-zawodową nieletnich na terenie ośrodka kuratorskiego.....	50
Wykres 33. Umiejętności posiadane przez nieletnich w opinii pracodawców zatrudniających na praktyk.....	51
Wykres 34. Cechy posiadane przez nieletnich w opinii pracodawców zatrudniających na praktyki zawodowe	53
Wykres 35. Opinia pracodawcy na temat szans nieletniej/go na podjęcie pracy w zawodzie w którym się obecnie kształci	55
Wykres 36. Opinia pracodawcy na temat posiadanych predyspozycji przez nieletnią/go do wykonywania pracy w danym zawodzie	55
Wykres 37. Poziom przygotowania nieletnich do wykonywania pracy w zawodzie w opinii pracodawców	56
Wykres 38. Poziom umiejętności praktycznych nieletnich w opinii pracodawców	56
Wykres 39. Poziom wiedzy teoretycznej nieletnich w opinii pracodawców.....	57
Wykres 40. Jakie szanse Pani/Pana zdaniem ma nieletni/a na podjęcie pracy w zawodzie, w którym się obecnie kształci?	57
Wykres 41. Sposoby reagowania nieletnich w sytuacji niepowodzenia w opinii pracodawców	58
Wykres 42. Sposoby reagowania nieletnich w sytuacji gdy osiągnął sukces w opinii pracodawców ...	58
Wykres 43. W jakim stopniu nieletni/a wywiązuje się z wykonywania swoich obowiązków?	59
Wykres 44. Jakie zachowanie najczęściej przejawia nieletni/a w relacjach z innymi praktykantami?	59
Wykres 45. Podporządkowywanie się poleceniom przełożonego przez nieletnich w opinii pracodawców	60
Wykres 46. Jaki jest poziom zaangażowania tej osoby względem wykonywanych zadań/pracy?	60
Wykres 47. Jaką postawę przyjmuje praktykant podczas wykonywania swoich zadań?.....	61
Wykres 48. W jakim stopniu kwalifikacje zawodowe posiadane przez nieletniego są zgodne z wykonywaną praktyką zawodową?.....	61
Wykres 49. Czy w Pan/Pani opinii szkolenia i kształcenie zawodowe organizowane dla nieletnich przygotowują ich odpowiednio do wykonywanej pracy?	62
Wykres 50. Czy w Pana/Pani opinii nieletni/a ma odpowiednie kompetencje osobiste i społeczne niezbędne do wykonywania swojej pracy w ramach praktyk zawodowych?	62
Wykres 51. W jakim stopniu szkolenie zawodowe organizowane dla nieletnich uwzględniają aktualne potrzeby pracodawców na obecnym rynku pracy?	63
Wykres 52. Czy ma Pani/Pan ma obawy związane z zatrudnieniem osób nieletnich?	63
Wykres 53. Czy ma Pan/Pani oczekiwania w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, posiadanych umiejętności oraz kompetencji zawodowych nieletnich, jako praktykantów?	64
Wykres 54. Czy Pana/Pani zdaniem istnieją korzyści dla przedsiębiorców związane z przyjmowaniem na praktykę zawodową nieletnich?.....	64
Wykres 55. Czy w Pana/Pani opinii zdaniem występują pewne trudności związane z zatrudnianiem osób nieletnich?	65

Wykres 56. W jakim stopniu Pan/Pani zdaniem dotychczasowe kształcenie i szkolenie zawodowe nieletniego jest przydatne dla niego podczas wykonywania pracy	65
Wykres 57. W jakim stopniu Pana/Pani zdaniem udział nieletniego w praktykach zawodowych wpływa na chęć podjęcia przez niego zatrudnienia?	66
Wykres 58. W jaki sposób Pan/Pani zdaniem kształcenie i szkolenie zawodowe nieletniego oddziałuje na jego rozwój osobisty i społeczny?	66
Wykres 59. Czy Pana/Pani zdaniem nieletni znajduje się w gorszej sytuacji niż rówieśnicy względem, których sąd nie orzekł środków wychowawczych?	67
Wykres 60. Czy nieletni/a jest przez Pana/Panią doceniany/a lub dodatkowo gratyfikowany/a?	67
Wykres 61. Czy Pana/Pani zdaniem obowiązujące przepisy prawa pracy w szczególności sposób chronią pracującą młodzież?	68
Wykres 62. Współpraca szkół i pracodawców w realizacji praktycznych aspektów/elementów kształcenia w opinii badanych pracodawców	68
Wykres 63. W jakim stopniu Pana/i podopieczny wykorzystuje wiedzę nabytą w szkole w określonych sytuacjach?	69
Wykres 64. W jakim stopniu Pana/Pani zdaniem udzielane jest wsparcie dla nieletniej/go w zakresie rozwijania jego zainteresowań zawodowych.	70
Wykres 65. Korzyści z planowania rozwoju zawodowego nieletnich w opinii pracodawców	71
Wykres 66. Podjęcie przez nieletnich zatrudnienia przed ukończeniem 18 lat	71
Wykres 67. Czy Pana/Pani zdaniem podjęcie zatrudnienia przez nieletniego przed ukończeniem przez niego 18 lat było dla niego korzystne?	72
Wykres 68. W jakim stopniu Pana/Pani zdaniem doradztwo zawodowe i poradnictwo zawodowe odgrywa rolę w planowaniu ścieżki rozwoju zawodowego nieletnich?	72
Wykres 69. Czy Pana/Pani zdaniem należałoby wprowadzić modyfikacje dotyczące aktualnego kształcenia i szkolenia zawodowego nieletnich?	73
Wykres 70. Czy mają Państwo inne oczekiwania wobec tych nieletnich?	73
Wykres 71. Chęci pracodawców dotyczące przyjmowania nieletnich na praktyki zawodowe	74
Wykres 72. Obawy pracodawców przed zatrudnianiem nieletnich z uwagi, że jest to „trudna młodzież”?	74

Realizatorzy projektu:

Związek Przedsiębiorców i Pracodawców Lubelskie
w partnerstwie ze
Związkiem Przedsiębiorców i Pracodawców

biuro@zpplubelskie.pl
biuro@zpp.net.pl